

Corneliu LEU
și
Gheorghe MANEA

**CINE HRĂNEȘTE
ROMÂNIA?**

MICA PROPRIETATE AGRICOLĂ

gânduri despre

salvarea și reabilitarea ei

DOUĂ STUDII COMPLEMENTARE

PORNIND DE LA PREMISE DIFERITE:

**„ASIGURÂND PRAGMATICA
VIEȚUIRII DURABILE**

NE VOM PUTEA ANGAJA

**ȘI PE CALEA DEZVOLTĂRII
DURABILE”**

și

“TREBUIE SALVATĂ

MICA PROPRIETATE AGRICOLĂ ?”

supuse atenției publice

în contextul crizei actuale

și ca o soluție

în eforturile de depășire a ei

**2010-MIȘCAREA PENTRU PROGRESUL SATULUI
ROMÂNESC-2010**

Corneliu LEU

**NUMAI ASIGURÂND PRAGMATICA VIETŢURII
DURABILE NE VOM PUTEA ANGAJA ŞI PE
CALEA DEZVOLTĂRII DURABILE**

I

Paradoxală, ca în multe alte situații caracteristice bulversării actuale a societății românești și a trădării culturii pe care ea o reprezintă, este nesocotirea uneia dintre șansele cele mai importante ale acestei societăți, tocmai cea care reprezintă principala garanție a capacității ei de redresare. Pentru că, în contextul imperativ al acestei nevoi de redresare, nu numai autoritățile și programele politice nesocotesc un asemenea atu neoferind nici un stimulent pentru el ba, chiar, punându-i piedici prin inconștiente sisteme de avizare și impozitare; dar, chiar din punct de vedere teoretic sau programatic se neglijează (și chiar cei direct interesați autoneglijează) faptul că **psihologia poporului român este calată pe o mentalitate de mic producător supraviețuitor prin roadele muncii lui individuale sau de familie, care a avut destule prilejuri istorice ca să verifice principiul „prin noi înșine”**. Și, tot din motive bine întemeiate în timp, de la ocupațiile străine până la impunerea cooperării cu forța, a devenit destul de neîncrezător față de asocierile în care se poate înșela sau poate fi înșelat. O mentalitate atât de adânc înrădăcinată, încât uneori ne joacă feste făcându-ne prea individualiști, prea puțin dispuși la cooperare când e vorba să ne unim forțele spre a realiza ceva de interes comunitar, prea marcați de gardul peste care se află capra vecinului. Dar, în același timp, cu destule motive de îndârjire pentru a realiza ceva prin proprietatea personală, prin valorificarea acesteia, prin stabilitatea pe care numai aceasta ne-o poate da, mica proprietate devenind, ca sentiment național, o prelungire sau o completare a însăși persoanei umane, ajungând până la a face parte din sfera ei, din sfera de existență a omului gospodar. A omului care se întregește prin propria-i gospodărie, ca un modest traseu în **aspirația spre o formă ideală a supraviețuirii**, cât mai umanizată printr-un efort dirijat devenit

tradiție și cutumă; un traseu care depășește necunoscutele celui alt aspect al termenului, cel al „**zbaterii pentru supraviețuire**”, contrazicând o asemenea zbatere între necunoscutele și, chiar dacă nu acoperă dezideratul general al „*dezvoltării durabile*” asigură o parte din acesta pe care aș numi-o „*viețuire durabilă*”. Adică, un barem de certitudini prin mișcări sigure de alimentare a viețuirii; pentru ca abia apoi, după asigurarea realistă a continuității ei, să-i abordăm și elementele de continuitate ale pretențiilor de dezvoltare.

Pesemne că asemenea motive de aspirație și nădejde ne-au înrădăcinat aici, cultivându-ne temeinic instinctul de-a ne întoarce chiar dacă am fost alungați de vicisitudinile istoriei sau atrași de promisiunile altor geografii, întărindu-ne sentimentul că, noi și proprietatea noastră pe care am învățat s-o valorificăm aici, realizăm laolaltă elementul de stabilitate necesar sedentarismului creator cu natura înconjurătoare. Și, chiar prin asta, ne-am învățat să ne mulțumim cu nu prea mult, dar să fie al nostru și, de preferință, **pe locul nostru, unde ne simțim cât mai mult a fi noi**. Noi ca atare cu „*nevoile, sărăcia și neamul*”, adică noi cu propria noastră identitate. Cam asta este filosofia micii proprietăți și cam de aici decurg eforturile pe care le facem întru desăvârșirea și adaptarea ei pe sufletul nostru. Pentru că, și atunci chiar, când o neglijăm, când n-o mai servim ca să-i cerem la rândul ei să ne servească, când, poate, nu mai vrem s-o muncim noi ca să-i servească pe alții, se cheamă că tot pe sufletul nostru, blazat în acele momente, o facem să fie. Dar, indiferent de asemenea oscilații între avântul competițional creator de bunuri și blazarea așteptării unor vremuri mai bune, ambele marcându-ne sufletește conform perioadelor istorice prin care am trecut, un sentiment rămâne categoric și peren, printre celelalte națiuni ale lumii, noi având cu evidentă accentul pus pe el: Acela al nevoii de vatră pe care ni l-au întărit bucuriile trăite în mediul natural al dezvoltării noastre ca popor, ca și acela al conștiinței de matcă ce ne face fie să ne întorcem mereu, fie să ne legăm soarta întotdeauna de locul dăinuirii noastre, acolo unde fiecare știe că se află mica lui proprietate care-i completează ființa.

Din păcate, dezamăgirile repetate pe care le-am trăit în vremurile din urmă au adus multe motive de blazare: De la siluirea de odinioară a celor mai harnici, care erau modelele satelor, ca să accepte colectivismul netot și degradant, la libertățile prin care marii producători de astăzi au interes să nu mai producem ci să consumăm ceea ce cumpărăm de la ei, aducându-l pe sătean în situația paradoxală de a fi proprietarul unor bunuri care nu trebuie să producă sau, în ori ce caz, nu trebuie să producă pentru el.

Ațele nevăzute ale lipsei de libertate îl legau odinioară prin dependența de dictatura statală care voia să transforme complexitatea persoanelor umane în executanți ascultători, lipsiți de inițiativă, dar îi leagă și astăzi prin dominante economice care tind să ne transforme în consumatori fără producții proprii. În acest mod, dezamăgirea se manifestă prin inacțiune, iar blazarea prin așteptarea unor vremuri mai bune. Această așteptare exprimând într-un fel și tăria noastră experimentată în vremurile când ne retrăgeam din fața turcilor sau a tătarilor, dar lăsam în ascunzișuri merinde și în iazuri pești, știind că n-au cum sta mult și că ne vom întoarce. Acum însă nu ne mai retragem, dar nu producem și n-avem nici ce merinde să ascundem, neglijând tocmai mica proprietate la care ar trebui să revenim. Atunci reveneam la ea tocmai ca să o muncim, acum rămânem pe ea, dar într-un mod contrar firii.

Pentru că, prin mentalitatea de mic producător, țărănul român nu numai că a supraviețuit, dar și-a construit o adevărată cultură identitară, o înțelegere a lui asupra lumii și o anume civilizație a lui fărâmițată în mici proprietăți care, prin producții de subzistență asigură o anumită libertate individuală și a familiei, o anumită certitudine a viețuirii caracterizată printr-o legătură directă a persoanei umane cu mediul dăruit lui ca bun de existență, exploatare și chiar afirmare de capacități proprii.

Am început prin a caracteriza situația prezentă drept paradoxală cunoscând și explicația extirpării spiritului de inițiativă umană ca practică programată a absurdității viziunii paternalist-comuniste asupra lumii, dar și speranțele tuturor oamenilor de bună credință și cu scaun la cap întru depășirea acestei sechele. Care, însă, iată că marchează cel puțin două generații de populație rurală inactivă, a cărei somnolență e încurajată politicianist în continuare. S-a trecut, de la obiceiul de a lucra colectivist numai la indicațiile unei planificări ultracentralizate, la dezobișnuința de a-ți mai gestiona tu proprietatea, la pasivitatea așteptării unor ajutoare internaționale sau măcar de la stat, ceea ce a condus la a nu-ți mai asigura tu însuși subzistența prin produsul propriului tău ogor care ti-a revenit ca proprietate, dar nu și ca mentalitate de proprietar.

De aici, dintr-o asemenea inconsecvență de mentalitate produsă prin virușii așa zisei discipline comuniste a subordonării, lipsei de inițiativă proprie și sentimentului că poți fura și tu de vreme ce statul fură de la tine, provine paradoxul de astăzi, care va deveni mai dureros pe măsura adâncirii crizei: Acela că, în vreme ce toată lumea e conștientă că prin producția agricolă și, în special, prin mica producție țărănească ce poate antrena câteva milioane bune

de oameni se pot acoperi o parte dintre golurile acestei crize, în vreme ce acest atu pune în evidență rolul și rostul micului producător care mai poate avea importanță în țările noastre îndelungă vreme, tocmai noi, care păstrăm în sânge această mentalitate de mic producător agricol de sute și mii de ani, ni-l neglijăm și personal, prin lipsa de tragere de inimă de a ne gospodări fiecare, dar și comunitar, prin lipsa oricărui facilități și îndemnuri venite din partea statului care are, în primul rând, această îndatorire de stimulare a oricărei caracteristici de inițiativă, de vreme ce criteriul sau principal de apreciere este PIB-ul.

Or, probată în timp istoric, caracteristica națională a inițiativei noastre este cea din interiorul micii proprietăți agricole. Ea ne-a marcat gena și nu a putut să dispară într-atât în cei cincizeci de ani de criminal experiment comunist pe pielea țaranului român pe care, în mod declarat-programatic îl considera dușmanul cel mai mare al „socialismului biruitor”, tocmai pentru „mentalitatea sa individualistă” care nu se lasă colectivizată. Nu putem accepta a fi vorba mai mult decât de o eventuală „adormire” a acestui instinct de a ne valorifica ogorul, instinct cu care s-au născut generații și generații de români. Și facem jocul de cuvinte pornit din acest paradox spunând că: ***Marea șansă a redresării noastre după criza morală produsă de comunism și criza materială produsă, iată, de acest postcomunism pe care-l trăim încă strâmb, este tocmai mentalitatea de mic producător a românului.*** Ca argument că ea nu a pierit și nici nu a putut fi ștearsă prin tentativa de spălare a creierelor cu „educație” bolșevică, avem celălalt exemplu: al Bisericii. Al Bisericii a cărei anihilare s-a încercat la fel de dur, dar care nu a putut fi ștearsă din sufletele noastre și s-a reaprins într-o renaștere cu totul triumfătoare astăzi. Or, celălalt element de vechime în sufletele noastre alături credinței, este tocmai mentalitatea despre care vorbim ca o caracteristică a psihologiei poporului român, iar ceea ce vine să realizeze prima din punct de vedere moral și spiritual, se așteaptă de la a doua din punct de vedere material. Se așteaptă ca existența spirituală și subzistența biologică să-și reia firescul lor drum comun pentru o viețuire care să se depărteze tot mai mult de conotația dramatică a termenului de „*supravie-țuire*”, să-l îndepărteze pe acesta de conținutul aleatoriu al întâmplării, soluțiilor limită sau rezolvării disperate și să-i confere tot mai mult celălalt înțeles: acela de „*continuitate bazată pe certitudini*”.

Afirm toate acestea pentru că logica nu poate admite decât faptul că acea nefastă colectivizare a marcat în sufletul nostru sentimentul de desolidarizare caracteristic mulțimilor luate ca

masă informă de indivizi și nu ca unitate de voință a unor persoane bine definite; iar ideile benigne de asociere, de cooperare solidară în interesul comun ne oripilează încă prin conotațiile date lor exact pe dos de demagogia comunistă. Într-o asemenea accepție termenul de „*cooperare*” nu mai avea nimic din actul volitiv personal al omului care vrea să se într-ajutoreze cu semenul său, ci era doar o manevră politică polițist-obligatorie, însemnând „*cooperativizare*”; ceea ce este cu totul altceva, situându-se la antipodul dușmănos și imoral al cooperării. O asemenea logică ne dă dreptul să considerăm că mai trebuie să treacă ceva timp până ce biata noastră ființă va uita minciuna despre asociere a economiei socialiste. Ea însemna intrarea sub călcâiul dictaturii economice colectiviste care, din proprietar liber, îl reioabăgea pe om înregimentându-l sub comanda unei abstracte planificări de domeniul absurdului. Așa că, în acest sens și cu o atare explicație, ajungem să înțelegem justificatele reacții de respingere sau cel puțin de prudență ale fiecărei persoane care a trecut printr-o asemenea experiență.

Dar, aceeași logică, în nici un caz nu poate concepe faptul că, oricât de anihilat a fost sentimentul de proprietate, acesta, care poate fi probat că există din plin în mentalitatea omului, nu a putut fi castrat de instinctul pe care îl propagă: acela de valorificare a proprietății, în primul rând în folosul subzistenței tale și, apoi mai departe, pentru un eventual câștig care să însemne mai mult decât subzistență, adică să însemne un progres. Iar orice categorie de politici naționale care neglijează existența și persistența unui asemenea sentiment și instinct fixat pe gena familiilor de mici proprietari și de mici producători agricoli caracteristică satului românesc ce încă reprezintă o jumătate din populația țării răspândită pe multe, foarte multe, cele mai multe zeci la sută din teritoriul ei, sunt de condamnat pentru tentativa de ruinare națională. Precum orice guvernare care nu găsește soluții de stimulare prin facilități fiscale, prin încurajări financiare și chiar prin subvenție națională a inițiativei personale prin care săteanul își poate pune în valoare proprietatea cât de mică ar fi și cât de neînsemnată ar părea, va plăti grav, făcându-ne, de fapt, pe toți să plătim prin întârzierea redresării pe care ne-o garantează o asemenea genă. Genă pe care, cu toate cele bune și rele ale ei, săteanul român încă o păstrează. Să nu uităm că, în perioada de înflorire națională pe care ne-a curmat-o soarta geopolitică la jumătatea secolului trecut, săteanul român ieșit din condiția de „*pălmaș*” se identifica mult mai puțin cu calificativul de „*agricultor*”, care i-ar fi definit numai latura profesională și, în

majoritatea actelor publice sau private, și atunci când subscria „*subsemmatul*” și când era menționat ca „*numitul*”, alături de nume era consemnat cu atributul: „... **proprietar în comuna X**”. Clar: proprietar pe un bordei, pe o grădină, pe-o sfoară de pământ, pe o întreagă moșie... Oricum, dar **proprietar**. Asta era formularea de limbaj legislativ a genei pe care am pomenit-o a se fi imprimat din vechimea existenței noastre ca popor sedentar.

2

Să vorbim puțin despre această genă:

Un articol despre cercetări foarte recente în care, fiind vorba de probe ADN înseamnă situarea de la sine în domeniul genetic, contesta prioritatea de cultivatori a europenilor care au numai vreo șapte mii de ani de viață sedentară lucrând pământul și crescând vitele, fiindcă s-au găsit printre osemintele lor urme ADN de populații africane și din Orientul Apropiat. Se presupune că acestea ar fi venit aici din luncile Nilului sau Mesopotamiei unde practicile cultivării au spre zece mii de ani și că i-au deprins cu ele pe pelasgii sau hiperboreenii, până atunci vânători sau culegători. Întristător pentru orgoliul nostru să avem doar șapte mii de ani de așezare fermă pe teritoriile exploatare dar, dacă ne gândim că mai există și astăzi seminții cu mentalitate de culegători-vânători, ne mai consolăm. Iar mândria noastră că de șapte mii de ani ne-am transformat din vânători-culegători în sedentari-producători de bunuri cu inițiativa personală mereu sporită și întărită printr-o selecție naturală, această justificată mândrie ne este jignită pe parcursul unui singur ultim secol. Ne-a fost grav jignită și de către cei care mai ieri au vrut să ne extirpe spiritul de inițiativă caracteristic acestei categorii umane pe care o reprezentăm. Dar ne este și astăzi jignită de cei care n-ar mai avea nevoie de noi ca producători, ci ar dori să facem pasul înapoi spre cea de culegători, chiar și în haina modernă a omului care „*culege*” produse ambalate. Adică de „*consumatori ai produselor altora*” - ce mi-e că în primitivism era natura, iar în capitalismul avansat sunt marile trusturi care vor să impună stăpânirea produselor lor ? ! Pentru că visul unora de a împărți lumea în furnizori și cumpărători este cancerul care amenință frumosul vis al mondializării prin înțelegere, armonie globală și solidaritate umană față de eventualele pericole obiective care ne amenință din afara ființei noastre.

Vorbesc din punctul nostru de vedere, al unei populații cu vechime europeană atestată chiar preistoric, cu o cultură înrădăcinată antic, o spiritualitate creată în același creuzet stabil,

o religie atestată apostolic și o tradiție milenară de a nu ne lăsa dezrădăcinați, de a reveni pe locurile noastre, la proprietățile noastre, după spulberări aduse de năvăliri și ocupații datate de la Darius la Lisimach și până la recentul „dava! ceas, dava! moșie, harașo tovarășie”. Toate aceste elemente de natură diacronică ce-și găsesc corespondentul biologic al fixării în genă sau cel spiritual al fixării în tradiție, ajung, prin devenire, la un set incombabil de realități care se cheamă *identitatea culturală a unui popor*, ca și identitatea culturală a unei anumite zone a lumii. Iar conceptul de identitate culturală cuprinde implicit respectul pentru cultura fiecăruia.

În cadrul acestei culturi, care ne dă identitate și care este specific a noastră, se identifică elemente lingvistice pornite de pe teritoriile de aici, într-o perioadă pelasgică a continentului, pentru a deveni limba cuceritoare a antichității și îndreptându-ne să pledăm pentru o latinătate a noastră, cel puțin la fel de veche ca a Latiumului; tot în cadrul ei aflăm trăsături și obiceiuri continuate de tradiția și ritualurile religiei noastre contemporane dintr-o religie mai veche, poate de aceeași vechime cu a Scripturii Vechiului Testament; iar ea însăși este, ca atare, temeiul miracolului stabilității și continuității românești în mileniul negru al unei Europe invadate și deteriorate de năvălitori care aveau a ne decapita pe noi mai întâi, înainte de a ajunge la popoarele de la celelalte *granițe ale occidentului*. De la acel 514 înainte de Hristos consemnat de Herodot, năvălitorii sunt mereu alții iar populația care li se opune e stabilă și, chiar dacă se retrage din calea lor, le așteaptă sau le provoacă plecarea pentru ca să revină pe aceleași locuri. Oare nu este aici vorba tocmai de instinctul de proprietate și de înrădăcinare în natura respectivă, de asimilare a celor care s-au așezat asupra lor, de convertire a acelor la credința lor, sau de transformare a mediului stabil în „*moșie*”, adică în moștenire din moștrămoși?... Ce altă semnificație poate avea o întreagă istorie a revenirilor pe pământ natal, de la întoarcerea celor pe care îi luase peste Dunăre valul „Retragerii Aureliene” la recoborârea masivă din cetatea Carpaților a muntenilor, moldovenilor și transilvănenilor, exact după ce Tătarii marcaseă ultima năvălire, la strategia otomanilor de a ne călca numai după Sfântul Gheorghe, atunci când știau că, veniți din bejenie, ne-am însământat ogoarele și aveau ce lua, la transumanța permanentă a oierilor pe căi de dus și întors din Carpați la Mare și la Munții Pindului, până la drama contemporană a sutelor de mii de basarabeni deportați la Urali și peste, care, de îndată ce au putut, s-au întors la rădăcina livezilor lor, ca și la fenomenul stenic contemporan al cășunarilor

care salvează periodic bugetul valutar al țării prost administrate reconstruindu-și încă de pe acum satele unde se vor întoarce ? !

Se configurează, prin toate acestea, o „*istorie a continuității românești pe mica proprietate și a nativei obstinații în valorificarea ei*”, întemeiată tocmai pe fenomenul de masă, care presupune amprentarea a milioane de oameni cu sentimentul înrădăcinării lor pe milioane de proprietari care, oricât de mici ar fi, fac parte comună cu persoana lor, emanându-și laolaltă, om și mediu, energia supraviețuirii. O asemenea trăsătură, o asemenea legătură dintre persoana umană și vatra strămoșească, nu se poate șterge cu una cu două. Și, fiind vorba doar de „cu una-cu două”, una fiind comunismul iar a doua fiind deturnarea năvălită a sensurilor benigne ale globalizării, putem avea încredere că perenitatea acestei trăsături de psihologie națională va fi mai puternică decât agresiunile la care ele au supus-o. De asta putem fi siguri. Întrebarea este, însă: Când va reînvinge ea ? Când vor ajunge cei care gestionează destinele țării la concluzia răspunderii pe care o au față de o asemenea reînnoire a tradiției afirmării noastre prin valorificarea proprietății fiecăruia dintre noi; a păcatului grav de sfidare în care cad trădând această principala cale a redresării noastre prin piedici prostești, birocratice, sau chiar de rea credință; a imperativului național de a încuraja, a stimula, a finanța și a se dăruia întru totul unui asemenea comandament național ? !

3

Să ne oprim acum asupra unui alt aspect al problemei: Ce trage înapoi acest proces de redresare și ce ne face să nu folosim atutul pe care l-am putea avea prin trăsăturile specifice menționate mai sus ?

Răspunsul vine din două direcții, prima fiind de natură legislativ-statală de care se face vinovată puterea care a funcționat din 1989 și până în prezent, dovedind cecitatea formațiilor politice care s-au perindat la guvernare și chiar interesele lor străine de interesul național. Din păcate, cea de a doua este mai gravă pentru că vine din sufletul omului, din blazarea și resemnarea la care el a ajuns, din sentimentul zădărniceii confirmat de încercările eșuate, pe de o parte, dar și dintr-o anumită comoditate care se instalează întotdeauna când renunți la ambițiile pentru progres, comoditate neconștientă de regresul social la care conduce pasul înapoi, de gravitatea acestuia. Și, dacă mai sus am folosit în glumă ideea că ar exista unele interese de a ne readuce în stadiul de culegători ai

produselor lor ambalate, acum ajungem la aspectul serios al faptului că, în ori ce caz, aceste interese vor să ne elimine ca producători. Ceea ce înseamnă că vor să ne scoată din cadrul antropologic al existenței noastre, din cutumele economice pe care ni le-am construit și chiar din statutul nostru social.

Revenind la prima direcție, cea a măsurilor guvernamentale postdecembriste direcționate în mod perfid spre diferite grupuri de interese, dar niciodată spre marele interes național al motivării muncii țaranului român, vin și repet ideea că acesta, adică o jumătate din populația țării, este marele nedreptățit în cadrul retrocedărilor care s-au făcut întru ștergerea amintirii nefaste a economiei socialiste. Pentru că, atunci când a fost forțat să se integreze acesteia prin colectivizare, țaranul român a devenit colectivist luându-i-se și pământul și animalele și atelajele și dreptul de a se duce la piață. A intrat, deci, în colectivă cu întregul său sistem de producție, nu numai cu terenul asupra căruia și-l exercita. Nu ne interesează faptul că se poate spune acum că era sistemul învechit al plugului cu boi și al mersului la târg, ci ne interesează că era un sistem valabil în vremea aceea, care ducea economia românească înainte și asigura subzistența fiecărei familii țărănești. Ceea ce înseamnă că, dacă după patruzeci de ani, progresul tehnic obiectiv, al întregii lumi, a produs trecerea la agricultura mecanizată și la desfacerea prin supermarketuri, această trecere s-a făcut treptat și pe baza veniturilor obținute prin sistemul anterior.

De aici devine clară ideea că repunerea proprietarilor rurali în posesia pământului pe care l-au avut, reprezintă doar o parte din retrocedarea la care ei au dreptul, obligația măsurilor de restituire fiind în egală măsură și asupra mijloacelor de producție pe care ei le-au avut și la posibilitățile de schimb sau desfacere ale comerțului tradițional. Aceste proprietăți mobile, ca și drepturile pe piața liberă, făceau parte la acea vreme din coerența întregului sistem de producție. Sistem funcțional care, cu am spus, își avea eficiența lui. Dacă, după patru decenii, s-ar fi făcut dreptate cu adevărat, ar fi trebuit restituită și mecanizarea respectivă care, însușită ca dotare din veniturile provenite de pe acele terenuri, devenise patrimoniu colectiv; ca și o compensare, sau facilități pentru a face față mijloacelor contemporane de desfacere. Adică același patrimoniu imobil, mobil și moral-legislativ cu care țaranii fuseseră obligați să „*intre în cooperare*” ajuns astăzi la forma corespunzătoare a caracteristicilor tehnice ale epocii.

Cum s-ar fi putut îndeplini un asemenea deziderat ? Desigur, nu în forma distructivă, inconștientă și de rea credință

cum s-a procedat cu grajdurile și cu irigațiile care, și ele, făceau parte în mod firesc din evoluția sistemului de producție realizată prin veniturile aduse de exploatarea terenurilor aceluiași foști proprietari. Ar fi fost criminal îndemnul de-a împărți tractoarele, combinele și semănătorile luând fiecare piese disparate. Dar a fost dușmănos, inechitabil și, până la urmă, provocator al falimentului agriculturii și a incapacității de redresare la nivel național pe care o trăim și astăzi, și faptul că statul și-a păstrat o vreme stațiunile de mașini și tractoare punând țaranului taxe pentru a-i presta servicii și încă taxe atât de neconcordante cu veniturile din agricultură încât prohibitivitatea lor a condus la renunțarea omului de a-și mai lucra pământul. Apoi, ca în întreaga proprietate de stat, s-a trecut la dubioasele și favorizatoarele privatizări, s-a schimbat numai proprietatea în domeniul acestor prestări de servicii, dar proprietarul rural a rămas pe mai departe văduvit de această parte din sistemul de producție pe care el îl avea pus la punct atunci când intrase în colectivă. La fel cu posibilitățile de desfacere, așa că putem spune că a fost pur și simplu furat sau nedreptățit. Iar, prin faptul că o legiuire necinstită sau inconștientă i-a îngădit trocul tradițional și l-a pus să plătească lucrările mecanice la care el ar fi avut dreptul gratuit, pentru că erau executate de mașinile ce înlocuiseră atelajele sale, săteanul și familia lui au preferat să renunțe la a-și mai cultiva pământul. Aceeași situație și în materie de desfacere a produselor, unde producătorul direct ar trebui să beneficieze de gratuități.

În acest mod, într-o țară trecută pe calea democrației, în care nu numai că s-a vorbit intens despre conceptul de „*restitutio in integrum*”, dar s-a și profitat la fel de pe urma lui până la exagerare, singurul nedreptățit, care nu profită de acesta, este țaranul român. Or, a rezolva câteva mii de cazuri personale și a nesocoti jumătate din populația țării nu numai ca drept de proprietate, ci și în calitatea ei de potențială forță de muncă, înseamnă și trădarea acestui „*integrum*” la un mod ilicit favorizator, ca și provocarea de pagube pentru venitul național. Această nedreptate pe care o suferă jumătate din populația țării, evident, nu numai cea prin tradiție menită a-și aduce contribuția la Produsul Intern Brut, dar exact cea care poate asigura reducerea substanțială a importului alimentar, depășește nivelul de incompetență ajungând pe teritoriul trădării intereselor naționale. Iar o nouă guvernare, care ar veni după acești nenorociți douăzeci de ani cu buna intenție de a reabilita legislația discrepantă și împovărătoare tocmai pentru elementul de bază românesc al muncii direct productive, aflându-se în fața unei alte etape, care nu mai permite rezolvarea prin gratuități sau

prețuri mici a acestei situații, trebuie să fie conștientă de toate compensațiile la care are dreptul marea categorie de proprietari agricoli pentru a putea redeveni, așa cum au fost, producători de bunuri agricole. Să fie conștientă că scutirea de impozite și taxe nu e un drept al lor, ci o datorie față de ei; și că subvențiile de la stat pentru redresarea producției agricole trebuie să asigure un ritm crescând pentru cel puțin două generații de mici agricultori ai României, cât au fost și cele înrobite sistemului ceapist.

În ceea ce privește cea de a doua direcție, să începem cu **comoditatea care se instalează în inactivitate** și ne vom da seama de starea de declasare a unei populații inactive, comparabilă cu deșertizarea în materie de ecologie. Din păcate, încă și la nivelul societății contemporane, tot ce există ca bună intenție ecologică se referă numai la realitățile din afara ființei umane și prejudiciile aduse lor. Nu și la aceleași deteriorări și aceeași alienare față de natura-mamă care se produc în interiorul persoanei umane și care amenință cel puțin la fel de grav existența omenirii în ansamblul ei. Înțeles astfel, în afara omului sau doar față în față cu omul, conceptul *dezvoltării durabile* nu face doi bani. El poate lăsa impresia că ne preocupă asigurarea unei naturi sănătoase locuite de oameni din ce în ce mai bolnavi sau, în orice caz, a căror deteriorare, mai ales mentală, comportamentală, morală, nu este în atenția noastră. Cât de mare ne-ar fi folosul unei naturi sănătoase găzduind societăți bolnave ? !

Punem întrebarea fiind convinși că o concepție ecologică modernă, care poate demonstra că a depășit stadiul romantic al iubirii de natură, dar și cel științific limitat la măsuri ambiental-climatice și antipoluante doar în privința mediului înconjurător, nu are cum să nu țină seama de **POLUAREA MORALĂ** care este cel mai mare dușman al dezvoltării durabile și de mutațiile nocive de care trebuie ferită persoana umană. Aspectele sunt infinite, iar **ecologizarea spirituală** este un comandament contemporan care nu-i mai privește numai pe biologii și pe naturaliștii rutinați ai simpoziunilor ecologice, ci ține de politicile de ansamblu ale viețuirii decente și demne a persoanei umane. Decente prin condițiile pe care le capătă ea de la societate și demne prin creativitatea aducătoare de progres pe care ea și-o dedică societății.

Nu este loc aici pentru incitantele considerațiuni ce se pot face pe tema mutării ecologiei de pe fundamentul naturalist pe cel

umanist. Dar, chiar dacă ne rezumăm doar la acest pericol contaminant nociv **al comodității a cărei impresie o lasă inactivitatea transformată în lene și consum**, într-o perioadă precum cea de față, marcată și de drogați și de interlopi și de profitori constituiți ca grupuri de așa zisă existență democratică printre oamenii acțiunii productive a căror armă de apărare nu poate fi decât escaladarea moralei, nu putem să nu ne gândim cu groază la regresul social, la decăderea fatală pentru omenire, dacă ar fi de conceput pentru comunitățile ei să facă antropologic pasul înapoi spre epoca de piatră, când mentalitatea de „neproducător” ne-ar reechivala cu cea de „culegător”, chiar într-o accepție modernă a pensiilor sociale sau a cerșetoriei.

Am insistat și voi mai insista asupra valorilor concepției de *sedentaritate* a vieții omului ca producător stabil, în locuri bine determinate, cu a căror natură începe să se confunde însuși natura persoanei lui. Ele sunt cele care au produs omenirii civilizațiile ca trepte ale evoluției ei și tot din recunoașterea, însușirea și dăruirea pentru aceste valori au apărut conceptele noi, precum cel ecologic sau al dezvoltării durabile. În vreme ce de la migratori, de la orice persoană umană cu mentalitate de culegător instabil, care culege și pleacă mai departe, apar pericolele spoliei naturii și lăsării deșertului în urmă, chiar dacă e vorba de năvălitorii primitivi sau de cavalerii de industrie organizați contemporan în trusturi care spoliază și se mută. Este aceeași mentalitate de vagabond care întoarce spatele locului pe care l-a pustiit și se îndreaptă spre altul în același scop. Or, pentru a asigura armonia dezvoltării durabile, omenirea are nevoie de sedentaritate, iar persoana umană ca minte și unealtă a acestei durabilități trebuie să știe că răspunderea pentru sine și pentru spațiul în care viețuiește o conduce spre **a-și asigura, mai întâi subzistența prin acest spațiu natural și în cadrul lui, apoi a-și perfecționa această subzistență într-o viață durabilă, pentru ca, până la urmă, să ajungă a asigura și locului și sieși o dezvoltare durabilă.**

Am lăsat mai la urmă alt aspect al stării morale a contemporanilor noștri din mediul rural românesc: **sentimentul zădărniciilor confirmat de încercările eșuate**, tocmai pentru a reveni la obligațiile pe care statul modern le are, *obligații de a se păstra modern prin viața modernă asigurată cetățenilor săi și a nu permite decăderea din modernitate, cu alte cuvinte înapoierea cetățenilor săi.*

Înapoiere ce începe cu cea mai nevoiașă pătură a majorității lor, cu țărănimea pentru care e prea mult ca, într-o singură

jumătate de secol, să primească două lovituri, una după alta:

- Cea a socialismului triumfalist care a procedat în mod deliberat și permanent la extirparea spiritului de inițiativă al așa zisului „*individualism țărănesc ostil colectivizării*”, acesta fiind, de fapt, personalismul funciar al țăranului care, prin secole și-a calificat priceperea ca stăpân al unei proprietăți ce trebuie gestionate;

- Dar și cea a micului sau marelui monopolism care știe prea bine să-și organizeze producția în interiorul său și nu-i pasă de inițiativa altuia, ci doar de a-și asigura cât mai multă clientelă consumatoare.

Or, dacă un popor a procedat la o răsturnare cum a fost cea din 1989 de la noi pentru a se salva de opreliștile dictatoriale prin care se ținea în viață un sistem economic dușmănos și ineficient, dacă prin asentiment general, fie el și ulterior actului de răsturnare, a revenit pe calea firească, evolutivă, a economiei de piață, înseamnă că el se dorește a trăi în democrația generată și girată de libertățile capitalismului. Și, atunci, se pune întrebarea: Dacă avem nevoie de capitalism și dorim să-l generăm și să-l consolidăm cum nu se poate mai bine, suntem atât de orbi încât să nu mai fim atenți, nu numai la criteriile limpezi de dezvoltare economică prin competitivitatea fiecăruia, dar nici măcar la acuzația pe care livresca și antirealista teorie comunistă o aducea micii proprietăți țărănești, aceea că ea este „*generatoare permanentă de capitalism în proporții de masă*” ?... Oare am ajuns atât de puternici și de bogați încât să nu ne mai intereseze forțele care pot genera capitalism progresiv în țara noastră ? !

Prin asta ajungem la **locul important pe care îl ocupă consolidarea și dezvoltarea micii gospodării țărănești** atât pe plan **economic**, ca generator de cale firească, ascensiv-evolutivă atât pentru subzistența familiei românului, cât și pentru reșezarea producției noastre alimentare în drepturile ei legitime, dar și pe plan **spiritual** asigurând continuitate unei culturi specifice nouă care s-a păstrat în creuzetul satului românesc, ca ramură îndelung experimentată și sedimentată în tradițiile noastre, a acelor culturi de existență sedentară a valorificării mediului în care te-ai stabilit și ai prins rădăcini prin munca ta pentru această valorificare.

Pentru că putem vorbi de o cultură specifică micii gospodării rurale, a producției agricole și producției de bunuri casnice, a meșteșugurilor populare, a cunoștințelor ei de mediu și a spiritualității ei legată printr-o morală comunitară bazată pe legi tradiționale, ca și prin cutumele unei administrări obștești

întemeiată pe diferențieri de drepturi dintre bunurile fiecăruia față de drepturile la bunul comun și ajungându-se până la elementele superioare ale solidarității creștine.

4

Mândria de stabilitate și de perfecționare laolaltă cu mediul pe care și-l perfecționează este străveche la omul sedentar și din ea se naște **cultura specifică rurală**. A venit, însă, împotriva ei incitarea la o fratricidă „luptă de clasă” pe care teoria marxist-leninistă a stârnit-o și a întreținut-o demagogic doar spre beneficiul potentat și dictatorial al noii pături sociale a birocrăției totalitariste care se diferențiasse puternic decât restul populației, ne mai asigurându-se competiția în egalitatea de șanse. Și, astfel, această străveche cultură cizelată în timp a fost acuzată de ceea ce are ea mai benefic și mai productiv: continua generare de „capitalism”, adică de modernizare material-comercială și de democratizare statal-socială, ambele fiind, la rândul lor, generatoare de libertăți tot mai mari și de tot mai mult conținut pentru conceptul de egalitate. Ceea ce ne face și astăzi să uităm că prin această cultură se generează, sau se construiește o societate deschisă, punându-și amprentele ei asupra persoanei umane care pornește de la șansele egale ale existenței comunitare.

Este vorba aici de o emulație benefic umană în condiții de **sedentaritate** și nicidecum de **sedentarism**, termenii respectivi fiind antinomici, mai ales din punctul de vedere al trăsăturilor orânduirii sociale. O demonstrează ceea ce s-a petrecut în acești douăzeci de ani cu satul românesc: *Sedentaritatea* lui funciară, care însemna îndelungată tradiție în cunoașterea mediului și a potențialului, de valorificare și aprofundarea relațiilor sociale în cunoaștere, comunicare, morală și solidaritate, garant al progresului prin stabilitate, perseverență și competitivitate în inițiativă, s-a transformat în *sedentarismul* inactivității și ineficienței economice de astăzi. Or, din punct de vedere istoric, în tot ce semnifică diacronia existenței umane, termenul de „*populații sedentare*” nu înseamnă câtuși de puțin inacțiune, nu consemnează un fenomen static, necreator și neevolutiv, ci o anumită cultură care cultivă convingerea omului că-și poate asigura existența prin pricepere creatoare și nu prin căutarea veșnică în alte locuri, cele vechi pe care a viețuit o vreme sau un sezon „consumându-se” și împingându-l în starea migratoare a hazardului. Din punct de vedere istoric, acesta este pasul cel mai mare sau pasul cu adevărat mare față de lumea animală, este momentul ajungerii persoanei

umane de la instinctul apucător pentru supraviețuire, la conștiința creatoare de supraviețuire în sensul de continuitate a vieții. Sau, cum spune Tielhard de Chardin: „*omul devenit unealtă a Creației Divine*”, adică mijlocul prin Care Creatorul asigură continuitatea Creației sale în lucrul neconținut asupra perfecționării lumii acesteia. A proceda invers, a-l rearunca pe om, chiar și cu mijloacele moderne ale înrobirii prin așa zise servicii economice sau financiare care-l pun în situația de a nu mai avea el inițiativa organizării și gestionării propriei sale vieți, înseamnă pentru direcțiile funciare ale omenirii același mare pericol ca și tendința de dictatură asupra unei mase lipsite de inițiativă, tendință care a atentat la însăși procesul de definire a persoanei umane. Mănușa de catifea cu bomboana dulce a unei comodități în sedentarism, în schimbul renunțării la simțul de proprietate, se dovedește a fi o armă la fel de perfidă folosită în același scop: Unii urmăreau internaționalizarea puterii dictatoriale printr-o așa zisă internațională a proletariatului lipsit de proprietate, alții urmăresc globalizarea puterii monopolurilor printr-o mondializare a consumatorilor lipsiți de roadele proprietății lor. Este vorba de două modalități de alienare a omenirii, de îndepărtare a ei de la competiționala evoluție firească al cărei uni scop este persoana umană și realizarea ei ca atare în mediul asupra căruia lucrează creator.

Așa că, așezarea, descălecarea, stabilirea unui univers definit, sau mai bine zis a unor universuri înconjurătoare, favorizatoare, stimulative pentru om prin ceea ce-i oferă spre transformare și ce-i oferă prin stabilitate, devine o etapă definitorie pentru persoana umană în evoluția sa și o marchează tot mai precis, tot mai caracteristic. Vechimea acestui eveniment trăit de ea, prin evoluția ei, se simte din plin în cultura pe care, socialmente, această persoană o dezvoltă și pe coordonatele pe care ea personal se dezvoltă.

Dintr-un asemenea punct de vedere, cred că experiența noastră de popor cu o veche sedentaritate, provenind chiar din popoare și populații cu o și mai veche sedentaritate pe aceste locuri, toate aceste experiențe de populații sau grupuri de populații poate chiar apărute aici de prima dată și, în ori ce caz, evaluate aici în funcție de momentele marilor schimbări climatice, geologice, morfologice, de vegetație și de mediu în general, își are importanța ei pentru omenire. Cât în ceea ce ne privește, așa cum amprenta ei genetică este esențială, ca spiritualitate vine cu toate accentele pe care le pune asupra culturii pe care o practică, a culturii care ne caracterizează și pe care, de fapt, o trăim. Ea este cea care ne

analizează și ne explică termenul de sedentaritate prin acela de „*orizont stabil*” acesta, la rându-i, stratificându-se în *preocupări stabile*: Metode stabile de contact cu mediul, maniere stabile de a aborda existența, credințe stabile ale căror valori se determină și se verifică în timp. Apoi, cele caracteristice acestei stabilități precum specificul hranei cu posibilitățile ei de regenerare și de asigurare în timp, specificul habitatului, specificul uneltelor cu care prelucrăm cele ale naturii, specificul gândirii tehnice care își aduce contribuția esențială la formarea unor priceperi și unor reguli ale muncii ce ne garantează această existență sedentară. Ca și specificul spiritual prin care completăm cealaltă latură a gândirii, ca formă a sensibilităților noastre, a autostudierii impulsurilor și instinctelor și chemărilor pe care le avem, a studierii mediului și universurilor lui, a contemplării acestora și a meditației pe marginea modului cum își află existența ta loc, rost și mediu propice în interiorul lor.

Toate acestea constituie la un loc cultura pe care ne-am creat-o și în firea căreia trăim, adică tot ceea ce este mai firesc și mai afirmant ca personalitate pentru fiecare în parte și, ca obște, pentru personalitatea colectivă pe care o constituim prin trăsături comune. Iar, dintre aceste trăsături, ruralismul nu trebuie deloc neglijat, nu numai pentru faptul material că are cea mai mare continuitate în societatea noastră și încă un procent redutabil în actualitate, ci și pentru faptul că, prin întinderea sa în devenirea noastră, el și-a pus puternic amprenta atât asupra calendarului nostru biologic cât și al celui spiritual. Mai mult decât atât: a ajuns să condiționeze funcționarea acestora și, în funcție de convergența lor cu mediul din influențele căruia au provenit, creându-ne și oferindu-ne ceea ce ne dorim mai mult: echilibrele firești care ne satisfac și care produc fericirea, bucuria de a trăi.

Din acest punct de vedere, în competiția dintre culturile lumii – în accentul lor pus atât pe cultivarea cu cunoștințe a fiecăruia prin tradiția familiei și prin formele publice în pas cu vremea, cât și pe civilizația propriu-zisă, creată și perfecționată într-o anumită viziune asupra lumii în general, ca și asupra lumii înconjurătoare – au câștig întotdeauna nu cele care au ajuns la stachete mai mari sau mai înalte, cât cele care sunt mai firești, mai pe măsura populațiilor respective. Se ajunge, astfel, la un moment dat ca anumite culturi emanate, cizelate, trăite și practicate diferit, de diferite comunități sau grupuri sociale, să se armonizeze prin schimburi reciproce de valori, tocmai acelea care se demonstrează a fi la fel de firești și pentru alții, devenindu-le convenabile. Iar, pe măsură ce comunitățile sau grupurile respective își dau seama

de aceste similitudini care le apropie, crește și toleranța lor față de celelalte atribute specifice ale culturii celorlalți pe care, chiar dacă nu le înțeleg sau încă nu ajung să le înțeleagă, le respectă în virtutea credibilității pe care au căpătat-o prin criteriile valorice a căror ierarhie le-a devenit comună.

Este vorba și de o apropiere și de o delimitare între culturi produse în același timp și în aceeași sincronie, realizate prin cunoașterea reciprocă ce nu mai permite respingerea prejudecată și poziția de dușmănie a interesatei manipulari colectiviste manicheist-dezbinatorii: „cine nu-i cu noi e împotriva noastră”. Act social și nerealist și rău intenționat față de conceptul de coexistență umană, față de practicile lui care demonstrează că, pe măsură ce are loc acel schimb de valori ce corespund simțirii mai multora, delimitarea se face prin respectul față de ceea ce, cu toate că nu este convenabil sau nu este interesant pentru unii, este perceput valoric de alții și practicat ca atare. Pornind de la ideea unor culturi calate pe diacronia specificului fiecăruia, așa cum pornim de la tradiții diferite putem să avem și unele priorități diferite de valori, respectându-ne reciproc opțiunile, delimitându-ne de ele fără a respinge ceea ce nu înțelegem, refuzând și refuzându-ne tentativele de prozelitism și de impunere forțată și ne deranjându-ne ceea ce se află tradițional diferit în practica altora. În acest mod omenirea trece de la calea existenței conflictuale, a excesului de concurențialitate și a respingerii valorilor altora, la cea de respect reciproc și a înțelegerii dreptului celuilalt de a exista învăluit în cultura specifică sieși.

5

Astfel se configurează **modul de devenire a populațiilor prin culturi proprii**, adaptate la universurile proprii, promovându-și valorile proprii și consolidându-le pe acestea într-o tradiție proprie, afirmându-și psihologia dobândită și cizelată într-un mod propriu de modernizare, care are cu atât mai mult succes în ceea ce privește binele comun și bunăstarea fiecărei persoane, fiecărei familii și fiecărei obști, cu cât își respectă mai mult propriile trăsături și propriile adaptări afirmându-și identitatea prin ceea ce îi este firesc.

Constatarea devine evidentă prin prezența contrariului în lumea noastră contemporană, în care societățile umane sunt cu atât mai bolnave și mai viciate cu cât se îndepărtează mai mult de firescul existenței lor tradiționale, iar decăderea umană apare acolo unde adaptarea forțată la alte condiții veștejește forța de afirmare prin energii proprii producând grave stări de înapoiere, ceea ce

înseamnă înjosirea persoanei.

În țările noastre năpăstuite, lumea țăranimii, ce reprezintă majoritatea populației, a fost, pe parcursul ultimelor două sau chiar trei generații, în continuu atacată, umilită, terorizată, obligată la declasare. Ținând seama de acest fapt, considerăm că una dintre cele mai pregnante probleme sociologice ale epocii este antinomia dintre personalism și colectivism. În acest raport, personalismul se prezintă ca o formă naturală a filozofiei de viață izvorâtă din pragmatica existenței, în vreme ce colectivismul este livresc la origini și terorist în practică.

De ce oare tocmai țăranimea a avut nefericirea de a fi disputată sălbatec în confruntarea dintre cele două doctrine? Cred că este vorba aici de faptul că țăranul, familia sa, bunurile și tradițiile sale se înscriu - prin însăși natura lor - într-o viziune personalistă asupra existenței, această viziune provenind, desigur, mai degrabă dintr-o experiență practică decât din teorie. Colectivismul, dimpotrivă, a fost inventat (artificial, desigur, cum devine foarte limpede de abia astăzi), special pentru a fi opus acestui personalism care n-ar fi permis în nici un fel dirijismul centralizat. Ca teorie, colectivismul a fost impus prin teroare propagandistică în întreaga societate; dar la țară a căpătat forma monstruoasă a colectivizării forțate. Iar, când folosești poliția și toate formele administrative pentru a impune o „mișcare filozofică”, devine limpede că e vorba de un rapt căruia i se caută pseudojustificări teoretice. Și astfel, ca teorie, colectivismul rămâne doar o justificare artificială fabricată în interesul celor care au confiscat puterea. Lumea rurală a fost pentru comunism câmpul de bătaie unde trebuia distrus absolut totul, deoarece acolo se aflau rădăcinile unei concepții personaliste de viață, care-l deranja cel mai mult. Singura șansă, constatată astăzi prin întreaga rațiune filozofică, a fost artificialitatea colectivismului care, prefabricat în laboratoarele marxiste, n-a putut prinde rădăcini. Sau, dacă luăm cuvintele Scripturii: „n-a fost de la Dumnezeu”.

Până la urmă, ceea ce este natural a supraviețuit și a învins. Dar cu mari traume pentru morala și conștiința umană, traume manifestate printr-o retragere a participării la viața publică, în paralel cu lipsa de interes față de piața de mărfuri. Deoarece piața de mărfuri monopolizată de stat, ca și ideologia unică impusă oficial, au inhibat și au anulat spiritul de participare al țăranului și al cetățeanului în general. Prin asta s-a concretizat glorioasa construcție psiho-socială a regimului totalitar: extirparea genei personaliste din om pentru a-l transforma într-o disciplinată mașină de producție. Actualmente, țările noastre sărăcesc din pricina

moștenirii acestei mentalități de neparticipare atât materială cât și politico-morală. Rezultă astfel o înăbușire care poate conveni doar unor politicieni criptocomuniști. Din acest punct de vedere, personalismul nu este numai una dintre soluțiile pe care le oferă o existență pluralistă; el este și remediul față de sechelele colectiviste care ne bântuie.

Dar remediul își poate avea efect doar în timp, deoarece abandonarea firescului conduce la alienarea de el, la declasare socială și morală, la decrepitudine, declasării constituind turbulența distructivă a societăților contaminate.

Acest lucru poate fi confirmat chiar și prin scurtul istoric al degradării conceptului creator de mică proprietate rurală în satul românesc al cărui spirit de obște solidară prin morala creștină și politicile democratice ale emancipării produse în secolul al nouăsprezecelea a decăzut doar într-o jumătate de secol de stălnitate bolșevică dezumanizantă, continuată cu totalul dezinteres administrativ politic și stăln post-decembrist pentru destinele acestei mari categorii a populației. Este vorba aici de o devenire inversă, retrogradă, produs al desprinderii de morală prin imoralitatea demagogiei comuniste care l-a îndemnat pe om să fure de la statul care îi furase proprietatea ca obiect și mijloc de producție; iar, dincolo de aceasta, urmând modelul clasei care i se suprapunea furând privilegiul în numele desființării lor.

Pe deasupra, însă, această degradare a beneficiat de o „perfecționare” ulterioară prin dezamăgirea totală față de roadele retrocedării făcute doar în jumătatea ei cea strâmbă, adică în conferirea calității de proprietar atât cât conduce ea la obligații față de stat și fără nici un sprijin din partea acestuia pentru compensarea celeilalte jumătăți care ar fi trebuit să completeze obiectul retrocedării: mijloacele de producție cooperativizate cândva și care ar fi trebuit să se regăsească în prestări de servicii corespunzătoare. Pe această cale s-a ajuns la „visul de aur” al capitalismului monopolist: Transformarea populației satelor într-o categorie de consumatori la care se continuă și lipsa spiritului de inițiativă extirpat de comunism.

Așa că, ceea ce se mai păstrează ca element cultural românesc în mediul rural este doar de natura patriotismului și a unor îndemnuri intelectuale venite din afară. Motorul energetic material al competitivității pe terenul micii proprietăți, ca mediu prielnic de afirmare personală și de împlinire morală proprie a dispărut; neîncrederea s-a adâncit prin neregăsirea intereselor acestei mici proprietăți productive în programele de guvernare oferite de spectrul politic actual; elementele declasate își află libertăți mai

mari decât în socialism și își pun amprenta retrogradă. Furtul deprins ca o formulă de rezistență față de minciuna economiei socialiste devine pentru unii vocație ca act penal săvârșit pe față, mica producție, dacă se realizează trebuie și păzită, ceea ce construiește temeuri și mai puternice pentru blazare și lipsă de activitate. Satul cinstit, bazat pe o puternică morală obștească se topește în neantul unor nostalgii pe măsură ce dispare mediul cel bun, prielnic, de împlinire. Pentru că, pierzându-și capacitatea de a produce împlinindu-se pe sine, micul proprietar își pierde și împlinirea ca moral ridicat și împlinirea ca morală aplicată.

Acesta este momentul prezent de la care plecăm în contextul stării actuale de cultură și civilizație a satului românesc, ceea ce ne obligă imperios să acceptăm pasul înapoi spre mica producție de strictă subzistență care să ne scape într-o oarecare măsură de dependența țaranului față de produsele alimentare venite din altă parte; pentru ca apoi, încurajat măcar într-o asemenea inițiativă minoră, să reclădim spiritul de inițiativă la următoarele generații refăcând din mica proprietate rurală acel motor socio-economic de care, pe bună dreptate, se temea teoria comunistă acuzându-l că generează capitalism. Ceea ce, în fond, înseamnă că generează egalitatea, independența personală și libertățile pe care le conferă o adevărată economie de piață. Iar societatea românească va putea ajunge astfel la o teorie politică prin care să se arate recunoscătoare acestei generări și generalizări de capitalism activ, bazat pe structurile progresului național.

6

Intrebarea care se pune întotdeauna este: **cu cine vom realiza o asemenea reîntoarcere** la productivitatea reală a micii proprietăți ?

În cazul nostru ea se continuă și se nuanțează: Cu cine vom realiza reîntoarcerea la productivitatea ei și la întregul fenomen de redresare umană, fenomen de recăpătare a rădăcinilor și tradițiilor de inițiativă ce vor face trecerea de la subzistență la o competitivitate mai amplă, care să poată însemna într-adevăr supraviețuire în sensul calm și evolutiv al viețuirii durabile, dacă visul dezvoltării durabile se situează, totuși, ceva mai departe de noi, iar conceptul lui privește mai degrabă mediul în care ne dezvoltăm decât propria noastră dezvoltare ?

Iar răspunsul este conținut în afirmația destul de des repetată în aceste rânduri privind nevoia de existență firească a omului, în mediul firesc în care își găsește condiții pentru devenire și răspuns

față de aspirații. O asemenea nevoie de existență firească în mediul natural al satelor (foarte vizibilă, de fapt, în lume, la rezidenții cu dare de mână), ne face să credem atât în întoarcerea unei părți din familiile țărănești la condițiile de mediu natural ale proprietății lor de familie, în măsura în care aceasta le poate asigura subzistența și le poate compensa relativa pierdere a citadinismului prin libertățile și satisfacțiile conferite de situl natural al unei proprietăți cu care te completezi reciproc, în cicluri de viață mult mai prielnice naturii umane, cât și în sedentaritatea pe care acestea le-o vor conferi acolo generațiilor viitoare.

Încercăm, ca argumentare întru aceasta, să alcătuim câteva liste cu categorii de subiecte și de raporturi între ele, la care trebuie meditat pentru o posibilă **viziune neoruralistă** asupra aspirațiilor omului contemporan, a satului românesc în mileniul trei și a rolului încă important pe care îl are de jucat mica proprietate rurală prin valorificarea ei în realizarea produsului intern brut al statului modern.

Starea de sedentaritate și sentimentul înrădăcinării

- sunt cele care au produs dezvoltarea unei culturi specifice, a tradițiilor de familie și de existență obștească prin care suntem marcați;
- sentimentul de casă părintească ce cuprinde întreaga proprietate de familie de care nu ne-am desprins nici astăzi, acolo fiind căminul la care revenim și adevăratul loc de rezidență în mentalitatea de care nu ne-am putut despărți;
- identitatea personală trece prin identitatea acestui loc rezidențial la care revenim;
- vocația de a întreține acest loc și legătura cu el ca o continuare a vocației de a ne realiza prin el, pe care, chiar dacă am pierdut-o, o putem recăpăta oricând;
- universul din care face parte locul de care ne simțim legați constituie universurile de care ne simțim legați, ele devenind universurile persoanei noastre.

Întrebarea favorabilă argumentării noastre este: În ce măsură convulsiile vieții citadine și depășirea obsesiilor exagerate inoculate de obsesiile civilizației de consum vor convinge oamenii la a se restabili în mediul lor natural, mediul unei subzistențe modeste dar sigure pe mica proprietate de familie ?

Aceste universuri care ne marchează prin dezvoltarea

noastră în interiorul lor sunt:

- universul naturii înconjurătoare;
- universul proprietăților fizice și psihice ca manifestare și afirmare a persoanei noastre;
- universul familiei ca devenire și amplificare a persoanei în rezonanță cu altele care se trag din aceeași rădăcină;
- universul proprietății sau proprietăților materiale ca manifestare și afirmare a persoanei;
- universul vecinătăților ca extindere a persoanei în socializare și relații materiale comune;
- universul obștei ca extindere a persoanei într-o spiritualitate comună;
- universul moralei;
- universul națiunii;
- universul omenirii.

Întrebarea favorabilă argumentării noastre este: Din ce loc al așezării sale, persoana umană are mai bine conturate aceste universuri ? Sau: Cum își simte frustrarea aflându-se într-un loc în care își pierde conștiința unora dintre aceste universuri ?

Din îngemănarea acestor universuri rezultă direcțiile culturii care ne caracterizează sau culturile circumscrise acestor direcții:

- Cultura apropierea omului de mediu și a adaptării mediului la priceperea omului (versus cea a acaparării și spolierii mediului, ce conduce la mentalitatea de migrator, care poate fi și preistoric dar și contemporan, de vreme ce își află unic rost în căutarea altui mediu de spoliat)
- Cultura comunicării peste mediu cu forțe transcendente care te îndrumă pe calea: „*ceea ce este firesc este folositor*“ *ceea ce este folositor este bine*“ *ceea ce este bine este moral*”...
- Cultura regulilor comune de trai comun;
- Cultura valorii muncii și stimulării reciproce (versus nefirescul însingurării umane);
- Cultura inițiativei personale și a dezvoltării ei cu ajutorul altor persoane, conducând la cultura existenței comunitare (versus instinctul de năvălire și rapt)
- Idem, cultura relațiilor intercomunitare (versus brutalitate);
- Idem, cultura libertăților umane prin opunerea la brutalitate, rapt și privilegii;

- Cultura egalității – mai întâi ca producător de bunuri prin libertatea pieței, apoi în faza superioară de egalitate socială;
- Cultura existenței civice și a independenței personale (versus dictatură, versus colectivism).

Întrebarea favorabilă argumentării noastre este: Cum ne simțim mai aproape de mediul nostru cultural format pe aceste direcții ?

Conform acestor direcții ale culturii în care ne naștem și devenim ca persoană se constituie VOCAȚIA PRIVIND LIBERTĂȚILE ȘI DREPTURILE:

- asupra proprietăților biologice intelectuale, spirituale, fizice și a celor de bunuri materiale ale persoanei tale;
- asupra timpului care stă la dispoziția persoanei tale; asupra acțiunilor și inițiativelor tale;
- asupra perfecționării naturii umane și a naturii înconjurătoare;
- asupra autodeciziei persoanei, ca formă a libertății reale recunoscute reciproc.

Întrebarea favorabilă argumentării noastre este: Care mediu, cel citadin sau cel rural obligă la mai multe constrângeri față de asemenea vocații ?

UNELE CONCLUZII PRACTICE

Meditând la fiecare răspuns în parte, constatăm că, pentru mentalitatea unei părți dintre noi - și dintre cei afectați de vicisitudini economice conducând la convulsiile unor mutații sociale, dar și dintre cei intelectualmente dezamăgiți de neconcordanța îngrădirii libertăților naturale în marile așezări, ca și în sistemul muncii patronale, cu înțelesurile politice ale democrației - constatăm că, în vreme ce mediul citadin modifică și prin alienări dar și prin firești obligații crescând dimensiunile acestei democrații, mediul rural și axarea pe valorificarea micii proprietăți personale sau de familie, poate fi pentru ei o soluție de care suntem convinși că va deveni din ce în ce mai atractivă până se va restabili ca mod de trai. Într-un asemenea mediu, dezvoltarea persoanei umane beneficiază de cele mai multe elemente de firesc și de cele mai puține constrângeri. În vreme ce tot ce înseamnă tehnică introdusă în existență înseamnă și reguli, deci restricții, deci pierderea unei părți din timpul de loisir, de destindere sau de meditație proprie și ocuparea lui fie pe direcția atenției la respectarea acestor reguli, fie la eludarea unor asemenea restricții, morala satului ca societate stabilă, bazată pe regulile mai intime ale comunităților mici, conferă omului un mult mai firesc sentiment de viață liberă.

Bine înțeles, toate acestea cu obligația permanentă a administrației publice de a-și îndeplini principalul deziderat: acela al efortului pentru ștergerea diferențierilor dintre sat și oraș, dar nu și a specificului de comunitate mică, bazată pe motorul micii proprietăți rurale. Adică, în principal ar fi vorba de ștergerea diferențierilor privind facilitățile publice, serviciile, modul de aprovizionare/desfacere.

Și, mai există încă două obligații categorice din partea administrațiilor locale și centrale:

1. Încurajarea fiecărei comune de a-și definitiva un plan de lungă perspectivă de dezvoltare bazată în principal pe dezvoltarea valorificării producțiilor micilor proprietăți rurale, cu evidențierea tuturor oportunităților și valorilor locale care pot atrage investiții și cu evidențierea unor forțe de muncă în plus, rezultate din timpul liber al lucrătorilor

din agricultură, așa zisul „*somaj parțial*” produs de sezoanele fixe ale muncilor agricole, pe care nimeni nu are bunul simț sau buna credință de a-l evidenția în statisticile naționale. Includerea tuturor acestora, cu termene fixe de rezolvare sau realizare, în programele de candidatură ale primarilor și consilierilor locali. Stabilirea, după alegerea acestui corpus politic local, a unei persoane cu funcții executive, nu aleasă, ci numită pe criteriile calităților de profesionist al dezvoltării rurale actuale care, prin cursuri ale unor instituții de formare ce trebuie să ia ființă imediat sau să dezvolte această direcție pe lângă învățământul public existent, să fie specializat în „*dezvoltarea prin mica proprietate rurală și producția casnică*” Acest specialist, care devine factor executiv, trebuie verificat în cunoașterea arealului comunei respective cu potențialul care-l caracterizează, printr-o lucrare de absolvire a specializării, bazată pe datele din comuna față de care se angajează. Lucrare care va deveni caietul de sarcini avizat de foruri de specialitate și aprobat de Consiliul local pentru obținerea funcției respective.

2. Asigurarea unui termen de grație pe o perioadă foarte îndelungată, calculată în ciclurile naturale ale lucrării și odihnirii pământului, privind scutirea de impozite și taxe a întreprinzătorilor de pe mica proprietate agrară, a familiilor antrenate în producția casnică, a valorificării unui cuantum de marfă peste producția de subzistență. Asigurarea funcționării piețelor locale și a unui sistem de valorificare pe alte piețe a produselor oferite de „*producătorii direcți*”. Asigurarea formării gratuite a acestor producători și a consultanței gratuite în agricultură, fără ca, în următorii cincisprezece – douăzeci de ani statul să mai tenteze a avea diverse încasări de pe urma micului producător rural, fiind vinovat față de el tocmai prin faptul că l-a alungat cu asemenea practici pe care le-am comentat îndeajuns în paginile de mai înainte, așa că nu mai stăruim aici decât asupra experienței de perfidă deturnare a Agenției Naționale de Consultanță Agricolă:

Inițiată pe baza unor fonduri pesemne structurale sau europene care presupuneau oricum achitarea față de una dintre obligațiile integrării europene din două foarte importante domenii ale acestei

integrării: agricultura și forța de muncă, această agenție, după ce s-a lăbărțat funcționărește cu patruzeci și una de agenții județene tocând fonduri mari dintre cele prevăzute în obligațiile europene, a ajuns la concluzia că merită să se și rentabilizeze pe spinarea țaranului român pe care se lăuda că-l scoate din nevoie. Așa au apărut cursurile obligatorii de calificare/perfecționare în practici agricole, horticoale și zootehnice al căror singur atu era faptul că, fără diploma obținută astfel, producătorul agricol nu putea obține nici o subvenție de la stat. Era, de fapt, o nerușinată dijmuire a acestei subvenții în folosul unui fond de venituri (poate, uneori și suplimentare) pentru funcționarii încrângăturilor acestei Agenții de stat, adică a instituției prin care guvernarea își demonstra efortul pentru stimularea agriculturii. Mai mult decât atât, atunci când s-au tocat banii respectivi și fondurile de salarii județene și locale au dispărut, s-a venit cu ideea obligării țaranului de a cere consultanță agricolă și a o plăti pentru a asigura în continuare existența acelor funcționari.

Cert lucru că ultimele abandonări din domeniul lucrării pământului pe mica proprietate rurală, din șirul lung al abandonării care a condus la transformarea acestora în pârloagă, s-a produs în urma unor asemenea măsuri. Cât despre subvențiile din agricultură, așa cum apar ele în momentul actual, cred că de multă vreme, absolvenții respectivi n-au mai avut pentru ce să-și folosească diplomele.

Dupa ce am dat acest exemplu negativ spre a ilustra cum nu trebuie indeplinite primele doua puncte, revenim laun al treilea punct, de data asta nu ca obligație a administrației publice, ci ca sprijin de parteneriat social venit din partea patronatelor și a Camerelor județene de Comerț, Industrie și Agricultură:

3. Este vorba de acel „șomaj parțial” caracteristic muncii în agricultură și care reprezintă mai bine de o sută de zile de muncă libere pentru micii producători agricoli în activitate sau potențiali. El poate fi compensat prin comenzi de producție la domiciliu a unor piese sau componente industriale care nu presupun neapărat lucrul în hala fabricii. Practica există peste tot în lume și nu depinde decât de bunăvoința industriașilor de a defini în cadrul producției lor asemenea posibilități, mai ales pe plan județean, ajungându-se la relații contractuale permanente sau sezoniere, a căror evidență să fie ținută și a căror îndeplinire să fie asigurată tot prin funcția executivă a specialistului angajat pentru „dezvoltarea comunală prin mica proprietate

rurală și producția casnică”, acesta având obligația de a identifica și obține asemenea comenzi, iar instituția lui devenind și o interfață a muncii la domiciliu cu industria de asamblare care comandă componentele respective, ca și un planificator real al calificărilor și recalificărilor în funcție de posibilitățile de comenzi existente în zonă.

* * *

Propunem **aceste trei prime măsuri** pentru începerea unei vaste și îndelungi campanii care să reasigure **supraviețuirea satului românesc și a clasei de mici proprietari agricoli caracteristică lui**. Dar caracteristică, în același timp, întregii noastre deveniri naționale. La fel cum pe plan internațional dezvoltarea durabilă a mediului presupune ample proiecte de reabilitări a habitatului natural și a salvării condițiilor firești ale biosferei, specificul nostru economic și, mai ales social impune reconstituirea și vitalizarea în condiții moderne a acestei păтури sociale și reabilitarea mediului ei spiritual-moral bazat pe tradiția valorificării proprietății proprii, generatoare de competitivitate etică și de impunere a unor noi valori ale inițiativei umane, factor determinant în restabilirea unei psihologii de popor care își cunoaște calea de supraviețuire, a unei conștiințe a posibilității de viațuire durabilă în teritoriul nostru natural istoric determinat, a unui sentiment de învingători în această supraviețuire cu sens de durabilitate a viețuirii, depășind spaimele, degringolada, mișcărilor haotice și măsurile arbitrare caracteristice celuilalt sens al termenului, care este doar un strigăt de salvare.

Strigătul de salvare îl dăm azi, în condițiile de criză când, analizând ceea ce ne poate salva din haosul ei, ajungem la a ne da seama de importanța micii proprietăți agricole prin multitudinea ei și de nevoia de valorificare a inițiativei celei mai mari pături a populației României. Și îl dăm, pentru că apare la vedere pericolul deteriorării morale a acestei populații prin pași înapoi până la pierderea sentimentului durabilității pe care îl are omul producător de bunuri proprii, sigur că prin ele își poate asigura continuitatea viețuirii. Iar dacă ne dăm seama de demnitatea națională pe care ne-o poate conferi un asemenea sentiment, atunci vom înțelege și de ce, cu aceleași procedee ecologice ale reabilitării naturii față de care avem această obligație fiindcă am degradat-o prin nepermise acțiuni invazive, avem obligația să ștergem cât mai repede efectele acțiunilor invazive care au deteriorat satul românesc producător de bunuri și vocația de inițiativă în muncă a locuitorilor lui.

Nu e vorba de o nostalgie față de bucolice aspecte idilice, nici de interpretarea romantică a figurii țăranului român. Ci de un comandament național imperios necesar, care ne readuce cu picioarele pe pământ la *idealul foarte pragmatic*, dacă ne putem exprima astfel, de a ajunge să trăim într-o **ȚARĂ BOGATĂ CU ȚĂRANI BOGAȚI**, singura cale de a ne recâștiga mentalitatea de învingători în lupta pentru o **VIETUIRE DURABILĂ**.

La aceasta se va ajunge dacă vom ști mai întâi să ne asigurăm subzistența, chiar făcând pasul înapoi necesar, dar consolidându-ne moralul ca voință națională și reasigurându-ne morala ca voință spirituală. După ce vom fi siguri că am atins acest prag de viață durabilă, de abia atunci vom putea intra în rândurile celor care își asigură **DEZVOLTAREA DURABILĂ**, vom putea aspira la ea și se va putea avea această pretenție de la noi.

Gheorghe MANEA

TREBUIE SALVATĂ MICA PROPRIETATE AGRICOLĂ ?

Agricultura României a cunoscut o prăbușire fără precedent în istoria ei, în ultimii 20 ani, făcând țara importatoare netă de produse alimentare într-o proporție extrem de periculoasă pentru siguranța alimentară a populației. Se importă cca 70% din totalul produselor alimentare în condițiile în care balanța de comerț exterior este continuu deficitară, iar tendințele nu sunt favorabile amplificării aportului agriculturii proprii la asigurarea necesarului de produse agricole și alimentare pentru populație

Un subsector al agriculturii a rămas independent de importul de alimente și anume **mica gospodărie rurală**. Cu o populație de cca 6 milioane locuitori și cu o suprafață cultivată de 2,3 mil ha, mica gospodărie supraviețuiește la nivelul subzistenței, fără a afecta bugetul statului pentru import, dar cu tendințe clare de involuție economică și socială, atât în prezent cât și în perspectivă

Lucrarea de față își propune să evidențieze locul și rolul micii gospodării țărănești în ansamblul agriculturii României și să încerce să contureze un scenariu posibil în care această formă de organizare a agriculturii să nu dispară, ba chiar să evolueze către agricultura de semisubzistență sau, parțial, către dezvoltare economică.

1. Ce se poate spune în favoarea micii gospodării rurale ?

Sunt numeroase motive de a privi cu atenție prezentul și viitorul micii proprietăți agricole ca

de exemplu:

- Ø Își asigură independența alimentară la nivelul minim la nevoilor fundamentale ale omului, nivelul de subzistență se suprapune peste cel al sărăciei.
- Ø Este singura formă de organizare a exploatațiilor agricole pe terenuri pe care marea proprietate agricolă, agricultura industrială, nu reușesc să valorifice resursele naturale și umane locale (zonele de deal și munte).
- Ø Tezaurizează cunoașterea tradițională care a permis sutelor

de generații umane ale populației indigene să trăiască în armonie cu sistemele naturale.

- Ø Supraviețuirea timp îndelungat pe același teritoriu a dus la formarea unei culturi proprii care, mai târziu s-a înscris în cultura națională.
- Ø În România, în ultimii 18 ani, gospodăria de subzistență nu a afectat bugetul statului, și-a asigurat autoaprovizionarea cu alimente, iar emigranții din zonă au adus, anual, în țară cca 4 mild euro.
- Ø Este o componentă – poate singura viabilă a economiei românești- a *conceptului de dezvoltare durabilă*, concept însușit de decidenții români încă de la începutul anilor 90 (Constituția României, art.35.1).

Și, în sfârșit, există și o încurajare din afara țării, acolo unde multe țări își gestionează cu atenție mica gospodărie țărănească, care cunoaște ponderi semnificative în agricultura acestor țări. De pildă, ponderea micilor gospodării rurale este de 98% în China, 80% în India, 95% în Ucraina și Rusia, 95% în Bulgaria, 92% în SUA, 51% în Polonia, 63,7% în România etc.

Precizări noționale. Mica gospodărie țărănească, ca formă de subzistență este definită de Institutul Național de Statistică, “acea exploatație agricolă individuală cu dimensiunea economică sub 1 ESU și ale cărei produse sunt destinate consumului propriu (1 ESU - unitate de dimensiune economică echivalentă cu 1200 euro/an).

Accepțiuni ale noțiunii de subzistență: asigurarea de mijloace suficiente pentru susținerea vieții; întreținerea procesului de viețuire fără creștere; rămânerea în viață la nivelul minim al nevoilor esențiale etc. Supraviețuirea, include starea de subzistență drept componentă fundamentală, la care se adaugă elemente ce privesc mediul înconjurător, spațiul public, economic, social din exteriorul micii gospodării.

Dimensiunea economiei de subzistență. Locul micii gospodării rurale în economia României este sugerat de datele din *tabelul 1*. Cu o proporție de 63,7% în totalul exploatațiilor agricole, mica gospodărie rurală reprezintă 66,6% din totalul forței de muncă din agricultură și posedă 2,844 mil ha – din potențialul național total de 9,423 mil ha teren arabil, ceea ce revine la o cotă de 30% sau, cu referire la anul 2007, cota a fost de 36,6%.

Suprafața de teren ce revine, în medie, unei gospodării de subzistență este de 0,79 ha, sau cca 37% din media națională care este de 2,1 ha/ exploatație.

Scăderea drastică a numărului de animale și păsări

domestice după 1989 (la jumătate pentru unele specii) este o altă caracteristică a involuției spațiului rural actual. În anul 2007, la o gospodărie reveneau 10 păsări, o oaie la trei exploatații, o bovină la cinci gospodării, o vacă cu lapte la șapte familii, un porc la trei gospodării etc, cifre ce dau măsura sărăciei rurale și explică exodul populației apte de muncă .

- Ø Populația activă în agricultura din România, față de totalul populației este de 30%: pentru comparație, în UE, acelaș indicator are valoare de 5,6%.
 - Ø Ponderea personalului în vârstă de peste 50 ani în agricultură este de 45%, față de 24,4% la nivelul economiei naționale.
 - Ø Fertilitatea feminină între 15-48 ani (la ansamblul țării) a fost de 89,9 născuții vii la 1000 femei în anul 1956, 66,3 în anul 1989 și a scăzut la 38,9 născuți vii la 1000 femei, în anul 2007.
 - Ø Există un disponibil important de timp de lucru, de aproape 50% din fondul de timp calendaristic care ar putea fi valorificat – ca potențial – la amplificarea activității economice, atât pentru activitățile în câmp cât, mai ales, în grădină, în gospodărie, în casă.
 - Ø Sporul demografic (copii per familie) nesatisfăcător, situat sub valoarea 2 la nivelul Europei, al rasei albe în general, este evident și în cazul micilor gospodării rurale din România. Aici, la 3,844 mil exploatații agricole corespunde o populație de 5,917 mil sau 2,08 persoane/exploatație, (1,04 familii/ exploatație), fiind evidentă lipsa copiilor, a celor ce vor prelua rolul de gospodari ai generației viitoare.
- Într-un comunicat recent al MAPDR (Economistul din 16 sept.2009) se afirmă că *din numărul total de 4.256.152 exploatații agricole, 90,96% îl reprezintă cele de subzistență, 7,55% cele de semisubzistență și 1,49% cele comerciale.*

2.Economia gospodăriei de subzistență, astăzi

Interesul pentru mica gospodărie rurală la începutul sec.XXI la nivel global este real și ca răspuns la următoarele constatări:

- Scăderea valorii nutritive a alimentelor (cu cca 50%) obținute prin practicarea agriculturii industriale în ultimii 50 ani și soluția întoarcerii la soiurile locale de plante de cultură, fără hibrizi, chimicale și organisme modificate genetic.
- Dublarea prețului produselor agricole și alimentare în ultimii

- ani, impune găsirea și mobilizarea unor resurse suplimentare de produse agricole care pot fi oferite și de mica gospodărie țărănească (Robert Zoellick – Președintele Băncii Mondiale).
- Organizarea micilor producători în asociații de producție, procesare sau desfacere este cale sigură spre amplificarea activității economice. India, de exemplu, ocupă locul întâi mondial la producția de lapte, loc obținut prin asocierea țăranilor ce posedă 1 - 2 vaci/gospodărie și care procesează laptele în mininstalatii locale .
 - Ofensiva hipermarketurilor pe piețele mondiale marginalizează produsele agricole oferite de micii producători, comercializând, cu predilecție, alimente oferite de marii producători agricoli . Este necesară intervenția guvernelor de a proteja mica gospodărie. În Ungaria, în acest scop, hipermarketurile sunt obligate să comercializeze până la 80% produse alimentare indigene .
 - Eradicarea sărăciei în multe zone ale Terrei cu populație densă, începe cu mica gospodărie rurală, evident, fără a neglija și agricultura modernă.
 - Considerente de ordin ecologic (emisia de CO₂) și energetic, determină guvernele și autoritățile locale să reconsidere utilitatea tracțiunii animale în micile exploatații agricole, acolo unde tractorul și mașinile moderne nu pot funcționa sau nu sunt eficiente.(zonele de munte și deal); astfel a apărut în Polonia, Legea calului, de încurajare a creșterii și folosirii acestui animal la muncile agricole și transportul mărfurilor .Există o organizație „Federation Europeenne du Cheval de Trait” care susține această formă ecologică de tracțiune.
 - Produsele ecologice și dezvoltarea pieței mondiale (numai în SUA, piața acestor produse a totalizat 23,8 miliarde dolari în anul 2008, față de numai un miliard în anul 1990) propulsează micul producător printre actorii principali ai pieței produselor ecologice (cu subdiviziunile: organice, tradiționale etc) .
 - Atingerea limitelor de productivitate și eficiență a agriculturii industriale și perspectiva atingerii plafonului de 10 miliarde locuitori ai Terrei pe termen lung, sunt premisele gândirii *Noii revoluției agrare* (a începutului de sec XXI) în care apare și ideea revenirii la tradiții. Agricultura de subzistență ar putea deveni situația limită admisibilă pentru supraviețuirea unei populații numeroase, în căutare de noi modele de producție, de consum și de resurse.
 - Modalității noi de producție agricolă sunt în desfășurare, iar locul optim pentru acestea este spațiul rural, al micii gospodării. Exemple: piscicultură în mini-bazine promovate masiv în China

și Japonia, răspândirea agriculturii periurbane și urbane, recolte pe sol artificial etc.

În România, mica gospodărie rurală involvează: **cca 6000 sate sunt în curs de depopulare**, apar loturi de teren agricol nelucrate, procesul sau, mai corect spus, fenomenul de sărăcie se accentuează cu tot ce înseamnă acesta pentru viața rurală: nivel de trai, involuția învățământului (doar 2% din absolvenții de liceu din mediul rural acced la învățământul superior), natalitate, sănătate, dotarea cu utilaje de lucrat pământul, prezența pe piață a produselor alimentare proprii, în reprezentare în viața politică a țării, în accentuarea manifestărilor de violență sau a apetitului pentru viciile moderne: alcoolism, tabagism, demotivarea lucrării pământului, divizarea în continuare a micii gospodării, urmare a moștenirii pământului.

Mica gospodărie țărănească este amenințată ca existență, nu numai din interior, dar și din exterior. *Din interior*, pericolele cele mai mari provin din emigrarea tinerilor, lipsa dorinței de asociere pentru producerea, procesarea și, mai ales, pentru comercializarea produselor, îmbătrânirea populației, sărăcirea în continuare. Sinergic cu aceste provocări acționează și politicile Uniunii Europene care nu subvenționează agricultura de subzistență, optând pentru comasarea proprietăților.

Statul român, la rândul lui, lasă în afara priorităților mica gospodărie țărănească: fondurile de investiții în modernizarea satelor, în infrastructura de transport, de învățământ, de asistență medicală, cultură rurală, sport etc sunt neesențiale. Nu s-au găsit soluții pentru organizarea creditului agricol și stimularea astfel, a investițiilor. Nu sunt încercări de a realiza canale de comercializare a produselor agricole către oraș, de a proteja propria producție agricolă împotriva invaziei agresive, ofensive, a produselor alimentare din import etc. Hipermarketurile se construiesc în incinta sau chiar în centrul orașelor, desființând micile magazine de produse alimentare care se aprovizionau de la producătorii autohtoni. O încercare de desființare a taxelor de promovare a produselor agricole în marile magazine și de reducere, pe această cale, a profiturilor exagerate (1,735 miliarde euro/an), și de a facilita și accesul pe piață al producătorilor agricoli din România a eșuat, la lobby-ul marilor retaileri. *Există impresia că dependența României în proporție de 70% de importul de produse alimentare nu se înscrie printre prioritățile decidenților. Nici ponderea de peste 9% a valorii importurilor de produse agroalimentare, băuturi și tutun în balanța de plăți a țării*

nu este resimțită în activitățile Guvernului sau ale Parlamentului.

Din exterior, modelul agriculturii industrializate, practicate pe loturi mari de teren, rămâne dușmanul micii gospodării țărănești care nu-și poate comasa proprietățile (care se situează, ca suprafață unitară, sub un ha), în loturi de 40-60 sau 100 ha fiecare ! Interesele marilor corporații transnaționale ce comercializează pesticide, hibrizi, stimulatori de creștere, conservanți, mașini agricole, organisme modificate genetic etc nu sunt consonante cu mica gospodărie țărănească, dispersată, săracă, neinformată. Spre exemplificare, la Conferința „Cum relansăm economia ?”, organizată de Ziarul Financiarul, la Buc. în iunie 2009, reprezentanții marelui business din România, ai băncilor etc. au propus, în finalul manifestării, 10 măsuri care, dacă ar fi realizate, ar relansa, în opinia lor, economia. Măsura nr.9 prevede:”majorarea de lo ori a impozitului pe terenul agricol pentru forțarea comasării” !!!

Presupunând că sunt ascultați acești specialiști și că cca 6 mil de gospodării de subzistență formează loturi de câte 40-60 ha, rezultă că cca un milion de țărani vor avea de lucru pe aceste loturi, vor contribui la depășirea crizei economice actuale a României, iar cinci milioane de șomeri agricoli vor trebui să lucreze undeva, să trăiască. Cine gândește soarta a cca un sfert din populația țării care astăzi nu cere nimic guvenului, bugetului, parlametului etc.

?

În finalul acestor scurte considerații, o întrebare obsesivă pentru autori :dacă suprafața terenurilor rămase necultivate totalizează între 2 și 3 milioane ha, situate în cea mai fertilă zonă a țării, iar suprafața loturilor micilor gospodării rurale, situate în zone nu tocmai propice agriculturii (zona de deal și munte) este de 2,3 mil ha, dar care produce hrană pentru 6 mil suflete), de ce ne concentrăm atenția asupra comasării loturilor micii gospodării rurale și nu valorificării terenului nelucrat ? Aducerea acestuia în circuitul economic ar fi și un atractor pentru emigranții care se vor reîntoarce în țară, putând să se angajeze pe aceste milioane de ha de teren arabil neproductive astăzi.

Și acceptând că micii gospodari își comasează terenurile (nici comuniștii nu au reușit să colectivizeze zona de deal și munte) cum vor fi lucrate aceste terenuri de mari dimensiuni ? Cu cele 730.000 căruțe și 800.000 cai existenți în gospodăriile de subzistență ?

3. Supraviețuirea gospodăriei de subzistență

În opinia multor specialiști români, gospodăria de subzistență este suportul unei noi abordări a satului românesc: neoruralismul propus de prof.Dumitru Teaci, concepțiile personaliste care pun în centrul atenției țaranul (colecția revistei PLURALITAS), transformarea micilor exploatații agricole în exploatații agricole familiale – bază a agriculturii durabile multifuncționale ,atragerea și stabilizarea tineretului în mediul rural,depășirea stadiului de agricultură de subzistență de tip feudal către o agricultură durabilă, modernă și comercială, cu ajutorul statului ,consolidarea economiei de subzistență, etc.

În cele ce urmează se încearcă conturarea unor elemente ale *strategiei de evoluție a micii gospodării rurale* din România care să pună în valoare economică și socială acest sector important al agriculturii românești.

Premisa care justifică etapa de supraviețuire a nivelului subzistenței este realitatea că statul nu intervine în evoluția satului, mica gospodărie este lăsată să-și autogestioneze destinul, iar acesta, în prezent, are cap compas – involuția. Probabil că o altă clasă de decidenți cu altă viziune asupra agriculturii (ca loc și rol în economia țării), cunoscători ai interesului național (care urmează a fi defint), caracterizați prin excelență profesională, cu gândire modernă anticipativă, această clasă de decidenți va găsi soluții noi de a pune în valoare resursa pământ - ca ultimă resursă asupra căreia statul mai exercită controlul – în favoarea populației României, si de a o face independentă de importul de alimente, de creditele externe, de ajutoarele în alimente acordate de U.E. similar țărilor din lumea a treia, în condițiile în care România ar putea hrăni o populație de 2-3 ori mai numeroasă, numai pe seama creșterii productivității la hectar !.

3.1 Elemente ale unei strategii de evoluție a agriculturii românești: consolidarea agriculturii subzistență

Se consideră necesară abordarea teoretică și practică a locului și rolului micii gospodării țărănești în ansamblul agriculturii, în perspectiva pe termen lung a evoluției economiei României. O modalitate de a răspunde acestui desiderat este gândirea unei strategii sau, măcar a unor elemente strategice, care să dea contur la ce ar trebui făcut pentru supraviețuirea micilor gospodării rurale ele reprezentând sectorul cel mai vulnerabil al spațiului rural românesc actual.

3.1.1 Filozofia strategiei

Are la bază conceptul de supraviețuire propus de autori cu precizarea că el privește nivelul actual economic și social exis-

tent al mediului rural românesc. De la acest nivel, poate fi inițiat procesul ulterior de dezvoltare ale cărui limite superioare vor fi determinate de potențialul uman, natural și de capacitatea de regenerare a resurselor vitale procesului de viețuire.

Procesul de supraviețuire este selectiv: presupune nu numai câștigători, dar și perdanți, ambele categorii sunt deja prezente în spațiul economic și social românesc. Sunt localități rurale în curs de depopulare, după cum sunt și sate ori comune prospere, gospodari cu spirit întreprinzător, adaptați la greutățile și specificul economiei de piață și care „luptă” serios pentru supraviețuire, dar și altă categorie de gospodari, care așteaptă încă, ajutorul statului, ca acesta să le ridice standardul de viață.

La înclinarea balanței într-un sens sau în celălalt, contează esențial determinarea gospodarului de a-și depăși condiția economică, comandamentul comunității – primăria și primarul, vocația locală și vârsta medie a locuitorilor, conjunctura exterioră satului.

Supraviețuirea nu este înțeleasă ca o menținere întocmai a prezentului sau întoarcere la ce a reprezentat trecutul, ci reținerea a tot ce are pozitiv acest prezent sau trecut, a elementelor de progres, toate acestea, ridicând nivelul subzistenței la un alt palier decât cel anterior, găsit în literatură sub denumirea de, *consolidarea stării de subzistență*. Nu poate fi vorba, în evoluția satului, de copierea tuturor modelelor anterioare de viețuire, chiar dacă unele din acestea ar însemna mult, în bine, pentru evoluția gospodarului și a gospodăriei sale, dar vremea vremuiește, se schimbă moravurile, moda, comportamentele societății (în bine sau în rău) și care nu pot lăsa neatins structurile satului, gândirea locuitorilor și reacțiile lor la semnalele din exteriorul satului. Nu sunt așteptate schimbări esențiale în firea țaranului, în atitudinea lui față de pământ, de familie, de comunitate: acestea l-ar desființa. Țăranul rămâne țăran, dar adaptat la secolul XXI, cu care el se va integra, dar, drama sau destinul lui, spectrul subzistenței nu va dispărea și aceasta, nu din cauza lui. „*Când va dispărea ultimul țăran din lume... va dispărea și ultimul om din specia om. Și atunci or să apară maimuțe cu haine* (Petre Țuțea).

Schimbarea „modelului țăran” în muncitor pe o mare suprafață de teren arabil, al cărui proprietar poate să rămână necunoscut lui, dispariția micii gospodării rurale, transformă țărani de astăzi în „cetățeni ai lumii”, efect – dorit sau nu – al procesului de globalizare, pas important spre dispariția națiunii, conștiinței de neam (deja noțiune perimată), sau culturii naționale. Marile companii transnaționale care croiesc economia modernă, nu au nevoie, în

strategiile lor de dezvoltare orientate spre profit, de componentele de mai sus, ale statului învechit, dinainte de sec.XXI.

Filosofia stării de subzistență trebuie să înregistreze și faptul că țărani ce trăiesc la acest nivel, impus de împrejurări exterioare dorinței lor, cer foarte puțin de la societate, de la administrația centrală. Supraviețuirea micii gospodării permite statului (mai ales unui stat ce se găsește în criză politică sau economică, conjuncturală sau permanentă) să-și dirijeze eforturile către alte obiective, considerate prioritare de către decidenți.

În sfârșit, strategia bazată pe conceptul de supraviețuire trebuie să se ocupe și de efectele perverse ale acesteia: gestiunea celor ce nu reușesc să supraviețuiască, atât ca dramă personală, cât și ca proces sau fenomen social (sate pustiite, depopulate) cu efecte la nivel național (scăderea numărului populației țării, resurse naturale în afara circuitului economic)

3.1.2 Obiective strategice propuse.

Propuneri de obiective concentrate pe mica gospodărie țărănească au fost prezente în literatura de specialitate din România ultimilor 10-15 ani. De amintit, neselectiv, nume ca Dumitru Teaci, Mihai Miasnicov, Mihai Berca, Ioan Alecu, Petre Săbădeanu, Vasile V Dumitrescu, Vasile Morărescu, Stelian Cârstea, Vergil Voineagu etc, la care as adăuga eseistica unor scriitori ca Toma George Maiorescu și Corneliu Leu, colaborator chiar în cele de față, expunerile de motive pentru propuneri legislative elaborate de Asociația Comunelor din România, Publicațiile ca Albina Românească, Pluralitas, Economistul, Portalul web Cartesiarte, întâlnirile periodice cu intelectualii de la sate, organizate de Mișcarea Pentru Progresul Satului Românesc, serialul de articole publicate în luna iunie 2009, în ziarul Economistul, cu tema: Cine va hrăni România ?, manifestările științifice dedicate viitorului satului românesc (ultima, cu tema ”Agricultura României, încotro ?”, organizată de CNCSIS) etc.

Pe acest suport valoros propus de specialiști, de oameni care știu ce se întâmplă în satele noastre, s-a putut face un inventar de peste patru sute de propuneri ce priveau ansamblul agriculturii, din care, 86 se refereau la mica gospodărie rurală.

Ca factor cvasicomun al acestor ultime propuneri, se putea selecta, ca obiectiv strategic, necesitatea ca mica gospodărie rurală să nu dispară prin formarea de loturi agricole de mari dimensiuni după modelul din U.E. Dar ea este și rămâne o cerință negociată și acceptată de statul român, dar valabilă pentru zonele geografice unde asemenea suprafețe mari pot fi comasate și lucrute cu tehnici

moderne. Pot fi încurajate și comasări de loturi agricole și în zona de deal și munte, dar suprafețele totale sunt mici, starea de subzistență nu va fi depășită sensibil, evidente vor fi unele efecte pozitive care ar trebui urmărite (apropierea lotului de casă, supraveghere mai ușoară, recurgerea la minitractoare, marketing, miniinvestiții pentru producție, desfacere, într-ajutorare între locuitori , etc).

Nuanțările opiniilor s-au referit la evoluția posibilă a micii gospodării rurale: conservarea subzistenței, consolidarea acesteia, dezvoltarea pentru a putea asimila componente ale civilizației urbane. Alte propuneri au aparținut, în special, autorităților sau acelor care reprezintă interesele firmelor străine, și care insistă asupra asocierii țăranilor, promovării unor forme cooperatiste de producție și desfacere.

Transformarea propunerilor în obiective presupune un proces selectiv condus după un set de criterii ca, de pildă:

După criteriul social, comunitatea rurală a micilor gospodari are dreptul la dezvoltare, dar aceasta să fie circumscrisă potențialului resurselor naturale, capacității de regenerare a ecosistemelor locale.

Dacă pe termen scurt starea de subzistență este de acceptat, pe termen lung însă, ea trebuie să lase loc dezvoltării consonante cu realitățile sec.XXI. În cazul României, ce prezintă o economie destructurată, țara va prelua greu 4-5 milioane de țărani, vârstnici mulți dintre ei, de dragul comasării loturilor agriculturii de subzistență și atingerii raportului populație urbană/populație rurală, similar celui din U.E.(care are alt istoric al evoluției agriculturii, alte modele de existență a acesteia).

După criteriul social, vor fi favorizate obiectivele care minimizează suferințele populației rurale, care crează premisele depășirii stării de subzistență și îndreptarea proprietarilor micilor gospodării către dezvoltare, printr-o mai bună gestiune a patrimoniului agricol și o organizare mult mai bună, nu numai a muncii, dar și a desfacerii produselor. Trebuie să aibă loc o ofensivă a activităților economice nonagricole – generatoare de venit – dar și o șansă de supraviețuire a comunităților locale.

După criteriul ecologic, obiectivele strategice trebuie să se încadreze capacității – suport a ecosistemelor naturale în care evoluează satul. Până la atingerea acestei limite pot fi gestionate procese economice de creștere, dezvoltare sau stagnare economică.

După criteriul economic, obiectivele strategiei vor fi

selecționate după mai multe principii, precum:

Ø Eficiența capitalului natural, uman, financiar, al celui antropoc realizat de generațiile anterioare care aparțin gospodarului sau este bun comun al satului. Esența ultimei prevederi poate fi și astfel formulată. ”*A construi, nu a dăruia*” (Părintele Galeriu: definiția binelui și a răului).

Ø Experiința generațiilor trecute, cunoașterea tradițională, formează un tezaur deosebit de important, un adevărat *soft* al procesului de supraviețuire condus pe parcursul multor generații umane. Cunoașterea tradițională poate fi asimilată și cu un leș ce dă stabilitate unui vapor și capacitate de a rezista furtunilor. Poate de aceea și adaptarea la nou a mediului rural este mai lentă, dar nu absentă. Transmiterea acestui sumum de cunoștințe, unele ancestrale, de-alungul multor generații umane a dus la supraviețuirea până astăzi a speciei umane și la diferențierea culturală a populațiilor indigene, față de cele alogene, venite cu alt sumum de cunoaștere.

„Decolarea” către dezvoltare a micilor gospodării începe cu apariția și comercializarea excedentului de produse agricole și cu creșterea veniturilor obținute din activități nonagricole. Nici una din cele două surse nu se asigură fără eforturi suplimentare față de situația actuală. Eforturile sunt atât de ordin investițional, cât și de perfecționare a pregătirii profesionale, de solicitare a spiritului întreprinzător, inovator al gospodarului sau viitorului patron. Produsele agricole se vor întâlni, pe piețele orașelor, cu o concurență acerbă a lanțurilor de hipermarketuri, cu produsele țărilor membre ale U.E (cu economie agrară mult avansată față de cea din România) sau ale altor țări cu agricultură profilată pe export. Vor trebui selectate acele obiective strategice care încurajează găsirea de nișe în exportul european de produse, probabil acestea să fie produsele ecologice, preparatele tradiționale. Artizanatul va fi axat pe tipurile diferite de turism care, este de așteptat, să fie promovate și în România, odată cu refacerea sistemul stațiunilor balneo-climatice pentru atragerea turiștilor în vârstă din Europa, Rusia, etc.

După criteriul moral, cu conexiuni în zona spiritualității, se operează cu ierarhia valorilor, cu respectarea comportamentelor sociale corecte. În gândirea comună este prezentă grija pentru generațiile viitoare: copii, nepoți, dar și aranjamente pentru perioada când părinții nu vor mai putea lucra. Populația rurală a primit noi modele de comportament în ultimii 50 ani, cu osebire în ultimii 19 ani, care au alterat modelele tradiționale. Peste viciile noastre ca hoția, alcoolismul, s-au adăugat, din import, și violența,

lenea, neglijarea muncii fizice, situarea școlii pe plan secund, ateismul. Au dispărut noțiuni ca: onoarea, datoria morală, mândria de a fi cel mai bun din comunitate, patriotismul. În locul lor și-au făcut locul noțiuni noi ca: politicianismul, demagogia, clientelismul politic, adevărul viciat de o justiție aleatorie ca decizii, corupția.

Obiectivele strategice trebuie să reșeze pe un fundament solid moral, valorile dovedite perene, comportamentele noi ce dau conținut noțiunii de civilizație și de epocă modernă. Satul trebuie să-și regăsească sau să-și regândească seturi noi de norme morale – acestea fac parte din șansa lui de supraviețuire într-o lume al cărei sens se lasă greu de descifrat.

După criteriul speranței sunt prioritare obiectivele pe termen lung care stimulează locuitorii de astăzi ai satului să-și imagineze perspectiva, să-și asume responsabilități în îndeplinirea țărilor proprii sau ale comunității.

Speranța catalizează dorința de supraviețuire și poate face diferența între obiectivele strategice, selectând pe acelea ce contribuie la amplificarea forțelor locale de a produce mai mult, mai bine, mai eficient. În categoria *forțelor locale* se înscriu și gândirea, talentul, cunoașterea tradițională, solidaritatea familială și a comunității.

3.2 Obiective strategice selectate

Din jocul criteriilor și principiilor care caracterizează conceptul de supraviețuire a rezultat următoarea configurație finală a obiectivelor selectate.

Obiectivul principal: *Consolidarea micii gospodării rurale cu etapele: subzistență – supraviețuire – dezvoltare, corespunzătoare orizonturilor de timp scurt, mediu și lung*

Obiective derivate:

- Ø Dezvoltarea rurală în sens larg: economic, social, ecologic, cultural etc. ca drept constituțional;
- Ø Păstrarea integrității ecosistemelor naturale;
- Ø Eficiență la punerea în valoare a capitalului natural, uman, financiar, antropoc construit de generația actuală sau anterioară;
- Ø Valorificarea și transmiterea cunoașterii tradiționale și către generațiile umane viitoare;
- Ø Predominarea gândirii prospective în toate deciziile ce privesc viitorul gospodăriei și al localității.

Presupunând, într-o ipoteză optimistă, că aceste obiective se vor realiza în următorii 15 – 25 ani, efectele lor ar trebui să se regăsească, cu certitudine, în

- Ø Cel puțin menținerea micilor gospodării rurale în stare viabilă

în cadrul unui proces de supraviețuire;

- Ø Procesul de dezvoltare economică este impus și de nevoia compensării scăderii numărului populației rurale (prin migrație, îmbătrânire, reducerea sporului demografic etc.) cu persoane provenite din surse diverse pentru a nu se diminua forța de muncă necesară valorificării resurselor naturale. Infuzia de personal poate proveni din mediul urban românesc, șomeri, tineri ce vor să lucreze pământul sprijiniți de stat, persoane fără pământ, șomeri, țigani care acceptă să fie împrumutați și stabiliți în mediul rural, imigranți atent selecționați după o politică națională riguros respectată.
- Ø Creșterea veniturilor din agricultura de subzistență și din activități nonagricole, astfel ca pe durata orizontului strategiei, veniturile să se dubleze.
- Ø Spor de produse agricole pe piața internă și externă, valorificându-se avantajele comparative și competitive ale zonei sau ale gospodăriei. Excedentul de produse, corect valorificat pe piața internă ar putea reduce importul de alimente cu 10 - 20%.
- Ø Formele asociative de tot felul - primele în domeniul desfacerii produselor - vor facilita procesul de adaptare a agriculturii locale la cerințele pieții, la diversificarea producției agricole și a meșteșugurilor,

Familii, comunitățile care ies din limitele subzistenței vor părăsi localitatea, vor trăi în mizerie și se vor stinge treptat. Nu sunt gândite, în actele oficiale, soluții pentru aceste cazuri., cu toate că cca 3000 de localități sunt în curs de depopulare. Nici plecarea masivă a sașilor cu 30–40 ani în urmă nu a generat o politică coerentă, în interes național, de punere în valoare a așezărilor și proprietăților părăsite.

La dublarea veniturilor gospodăriilor de mici dimensiuni în următorii 15 – 25 an s-au avut în vedere următoarele argumente:

- Ø Numărul animalelor și păsărilor domestice era dublu cu 20 ani în urmă;
- Ø Productivitatea actuală a terenului agricol este redusă, ea poate fi ameliorat și
pe seama creșterii numărului de animale domestice;
- Ø Resursele naturale (pășuni, fânețe, teren arabil etc) nu s-au redus ca suprafață ci a scăzut numai gradul lor de valorificare, potențialul a rămas neafectat, față de perioada când produceau dublu;
- Ø Se reduce volumul cheltuielilor pentru construcția de case noi, deoarece, cele mai multe dintre acestea, s-au construit deja,

cu banii persoanelor ce au lucrat sau lucrează în străinătate.

Este și un semnal că emigranții se vor întoarce în satele lor și se vor antrena într-o activitate economică productivă;

Ø Infuzia de persoane nou venite în agricultura de subzistență va stimula apariția de idei noi de dezvoltare a producției agricole sau a activităților nonagricole.

3.3 Scenarii posibile de evoluție a spațiului economic rural

Pentru simplificarea demersului schițării strategiei se presupun trei scenarii posibile și anume:

a. *scenariul optimist;*

b. *scenariul pesimist;*

c. *scenariul „merge și așa”, adaptat la realitățile gândirii românești.*

Alegerea *scenariului optimist* nu este o aventură: este o trăsătură a conceptului de supraviețuire, a principiului speranței și presupune schimbări fundamentale în gestiunea agriculturii, a sistemelor și subsistemelor de decizie care au făcut ca în ultimii 19 ani, sectorul să cunoască o ”cădere” ce a dus-o cu 30-50 ani în urmă, decalaj greu și foarte greu de surmontat în timpul unei generații umane.

La alegerea scenariului optimist se crede că *factorii favorizanți* vor fi precumpănitori asupra acelor ce împiedică evoluția agriculturii și anume:

Ø dorința și capacitatea de supraviețuire a populației locale,

Ø istoricul depășirii unor situații de criză anterioare,

Ø flexibilitatea producției agricole în condiții diferite de climă, diversitatea culturilor și a condițiilor geopedologice, piață internă cu capacitate mare de absorbție,

Ø existența cunoștințele necesare agricultorilor de a lucra pământul,

Ø apariția posibilă a unor oameni de excepție, lideri, în comunitățile rurale (primari, de pildă) sau în nivelurile superioare de decizie.

Restricțiunile cunoscute astăzi, nu puține, amenință optimismul scenariului, iar dintre ele, se amintesc:

Ø lipsa interfeței satului cu piața,

Ø îmbătrânirea populației,

Ø migrația tinerilor,

Ø sărăcirea indusă de deciziile guvernamentale: prețuri nejustificate de mari

pentru energie electrică, motorină, produse industriale, apă de

irigații, taxe și impozite,

Ø preț controlat al grâului, lipsa subvențiilor sau cuantum redus al acestora față de cele din U.E.

Ø schimbarea climei, inundații, secetă,

Ø lipsa creditului agricol,

Ø nereglementarea prețului pământului agricol,

Ø prăbușirea calității învățământului și a sistemului sanitar,

Ø dreptatea greu de accesat (vezi procesele de punere în posesie a terenului),

Ø cheltuieli „parazite” ale populației care ar putea fi folosite altfel. De exemplu, românii alocă 5,9% din venitul lor pentru alcool și tutun,

Ø neintervenția statului (investiții în infrastructură, sănătate, învățământ etc).

Eforturile necesare susținerii scenariului optimist sunt de ordin organizatoric (predominante la nivelul comunității), volițional (voința de a supraviețui, de a progresa, de a produce și câștiga mai mult, în condiții de concurență), financiar (investiții, credite curente), de învățatură (cunoștințe de marketing, însușirea de meșteșuguri diverse), demografice (menținerea unui nucleu activ al forței de muncă), etc.

Efectele scontate. Pe suportul scenariului optimist se pot desfășura toate etapele necesare realizării obiectivelor strategiei. Optimismul ar putea deveni liantul gândirii celor ce proiectează viitorul agriculturii. Astfel, pe termen lung va fi depășită starea de subzistență, generalizată etapa de supraviețuire a micii gospodării rurale și pregătită „decolarea” către faza de dezvoltare economică.

3.4 Politicile și programele propuse pentru realizarea obiectivelor Strategice

Politicile cuprind programe asemănătoare tematic și ajută la operaționalizarea mai bună a strategiei. Desemnarea politicilor se poate face după metodologia uzuală: politică economică, socială, ecologică, culturală, a investițiilor, formelor asociative etc. Pot fi, de asemenea, luate în seamă și criteriile conceptului de supraviețuire, transformate în politici. În această ultimă accepțiune, pentru început, se va insista numai asupra a două tipuri de politici: cea *ecologică* (esențială pentru procesul de dezvoltare a agriculturii) și cea *demografică* care ține de existența satului, în viitor.

POLITICA ECOLOGICĂ

E concentrată pe conservarea și reconstrucția ecologică a

ecosistemelor afectate sau degradate de activități economice, de intervenția omului. Sunt propuse șapte programe și schițate un minim de măsuri corespunzătoare acestora:

1. Stoparea defrișării pădurilor. La începutul sec. XX, România avea o suprafață împădurită de 35 - 36%, astăzi a coborât sub 27%, și jaful pădurilor continuă, procesul defrișărilor s-a transformat în fenomen, ieșind de sub controlul autorităților (cu voia acestora).

Măsuri propuse:

- Ø stoparea exploatării pădurilor până la reforestarea suprafețelor excesiv exploatare. Aceasta presupune: respectarea legilor țării (Codului Silvic), legalizarea funcționării celor 12 mii gatere ce funcționează, majoritar, în afara legii, intoleranță față de furtul lemnului din păduri, interzicerea exportului de lemn neprelucrat și a schimbării destinației pădurilor (case de vacanță, cartiere de locuințe etc.), inclusiv a pădurilor comunale;
- Ø extinderea suprafeței parcurilor naturale și a numărului acestora;
- Ø lemnul de foc să fie, treptat, înlocuit cu rumeguș brichetat, energie solară deșeuri provenite din agricultură etc. Subvenționarea parțială a centralelor solare și eoliene;
- Ø culturi rapid crescătoare, plantate pe terenuri reconstruite ecologic, în beneficiul fabricilor de hârtie, lemnului de foc, materiei prime pentru chimizare, etc;
- Ø gestiunea terenurilor supuse inundațiilor, alunecărilor de teren pentru a se evita dezastre asupra localităților rurale

2. Reconsiderarea oportunității incintelor îndiguite din Lunca și Delta Dunării. În timp ce, între 2 și 3 mil ha teren arabil stau nelucrate, se justifică menținerea incintelor îndiguite, în mod paradoxal, ca teren pentru utilizări agricole.

Măsuri propuse:

- Ø renaturarea incintelor lipsite de importanță economică;
- Ø refacerea perdelelor de vegetație specifică perimetrului lacurilor;
- Ø activități economice conexe noilor lacuri apărute, suport pentru localitățile rurale din zonă;
- Ø politică unitară privitoare la punerea în valoare economică a tuturor lacurilor din România (inclusiv a celor din amenajările hidroenergetice), al căror aport piscicol actual este nesemnificativ.

2. Protejarea așezărilor rurale împotriva investițiilor

industriale ce modifica ireversibil mediul înconjurător sau duc la desființarea așezărilor rurale.

Măsuri propuse:

- Ø reconstrucția ecologică a batalurilor, iazurilor, haldelor de deșeuri solide sau lichide, amplasate pe terenurile agricole și care prezintă pericol pentru sănătatea oamenilor, pentru integritatea mediului;
- Ø interzicerea folosirii cianurilor la exploatarea aurului în România: cianurile reziduale sunt bionedegradabile în timp.

3. Adaptarea de specii de plante, păsări, animale domestice la noile condiții de climă, în România.

Măsuri propuse :

- Ø urmărirea și încurajarea inițiativelor existente;
- Ø învățarea din experiența altor țări din zonă;
- Ø idei și inițiative proprii :aportul sectorului cercetare;
- Ø extinderea arealului unor specii de plante cultivate sau care se pot cultiva în România (smochinul, castanul dulce, alunul domestic, salcia dulce, kiwi, măslinul, jatropha etc.)

Măsuri propuse:

- Ø atestarea calității produselor tradiționale;
- Ø promovarea pe piață a produselor tradiționale (printr-un marketing ofensiv până la agresiv).

5. Produse agricole de calitate tradițională sau ecologică

Măsuri propuse:

- Ø subvenționarea produselor ecologice și tradiționale;
- Ø acces pe piețele interne a produselor ecologice și aprovizionarea instituțiilor publice ca: armată, închisori, școli și universități, parlament, tabere școlare, spitale etc.;
- Ø asociații de producători pentru a-și vinde producția în condițiile pieței moderne (conurență, prețuri, etc.);
- Ø organizarea de târguri, expoziții, magazine speciale;
- Ø participare la manifestări internaționale în scopul promovării acestor produse care pot reprezenta o șansă pentru agricultura românească;
- Ø obligarea firmelor de catering ce acționează pe teritoriul României de a include în oferta proprie și produse românești (ecologice, tradiționale, ale agriculturii convenționale) în proporție de cel puțin 50%.

6. Îmbunătățirea calității apei esențială pentru sănătatea oamenilor, calitatea recoltelor.

Măsuri propuse .

- Ø înlocuirea latrinelor (primitive) din mediul rural cu closete ecologice (de tip uscat);
- Ø rețele de apă potabilă în mediul rural;
- Ø gestiunea corectă ecologic a deșeurilor organice din gospodărie, inclusiv a dejectiilor animalelor domestice;
- Ø soluții pentru localitățile ale căror ape freatice sunt contaminate organic sau cu nitriți;
- Ø alimentarea gravitațională a sistemelor de irigații; sisteme de microirigații pentru zona de deal;
- Ø perdele silvice de protecție ca alternativă la sistemele de irigații (experiență reușită în Bulgaria);
- Ø stații de tratare a apelor uzate (fecaloid–menajere), conform normelor din U.E., prioritar Municipiul București ale cărui ape curgătoare produc mari probleme satelor riverane din aval, ce au nevoie de apă pentru vite, irigații, etc.;
- Ø depoluarea lacurilor de agrement, de practicare a pisciculturii profesionale sau sportive;
- Ø respectarea legilor existente de depozitarea a gunoaielor, de tratare a apelor uzate provenite din activități economice, de la locuințele vicinale apelor curgătoare sau lacurilor și care sunt lipsite de sisteme de canalizare centralizate (cazul cartierelor din nordul Bucureștilor, a celor situate de-alungul râului Colentina etc);
- Ø valorificarea șlamului, rezultat la epurarea biologică a apelor uzate din marile orașe, ca fertilizant al solului.

7. Gestiunea deșeurilor solide menajere și industriale la standardele U.E. Program dificil de realizat, deoarece experiența de până acum este negativă, în ciuda a peste 60 reglementări existente, a unor obligații ferme asumate la aderarea la U.E. și cu riscul plății unor mari penalizări impuse de U.E. pentru neconformarea depozitării deșeurilor solide urbane.

Sperând că, în viitor, legile României și obligațiile internaționale asumate vor fi respectate, se propun următoarele

Măsuri:

- Ø reconstrucția ecologică a terenurilor pe care sunt depozitate, neorganizat, deșeuri solide;
- Ø depoluarea terenurilor agricole de deșeuri solide (PET-uri, pungi de plastic, deșeuri agricole etc);
- Ø organizarea depozitelor de deșeuri solide în mediul rural și gestiunea acestor depozite;
- Ø reciclarea ambalajelor, ca organizare, la nivel național și local: solicitare de asistență străină dacă autoritățile române continuă să fie depășite în acest caz, *devenit brand național*;

- Ø clarificarea responsabilității poluării istorice și depoluarea mediului de deșeuri solide: pot fi avute în vedere și siturile fostelor construcții, aparținând CAP, Complexele de creștere a animalelor și păsărilor, sediile SMT etc.;
- Ø modernizarea *picnicurilor tip românesc* pe terenurile publice și protejarea mediului (infrastructură, personal de supraveghere, puncte de comerț, servicii diverse, locuri noi de muncă, taxă de folosință, responsabilități etc).

POLITICA DEMOGRAFICĂ

Populația României urmează să scadă, de la 21,42 mil. locuitori, în prezent, la 16,92 mil locuitori în următorii 50 ani și numai la 11,5 mil locuitori la orizontul anului 2075. Numărul locuitorilor cu vârsta aptă de muncă se va reduce de la 14,96 mil, la 9,05 mil, iar numărul celor cu vârsta de cel puțin 65 ani va crește de la 3,19 mil, în prezent, la 5,01 mil în anul 2060. În sectorul agricol, populația ocupată a scăzut de la 36,2% în total, în anul 2002, la 28,2% numai în 5 ani, în 2007/18/. Este afectată, mai ales, populația din zonele de munte și deal, zonele cele mai populate din mediul rural.

Programele preconizate:

1. Asigurarea forței de muncă în agricultură în special în gospodăriile de subzistență

Măsuri propuse:

- Ø stabilizarea forței de muncă actuale prin acordare de subvenții, facilități la comercializarea produselor pe piața internă și la export;
- Ø „împroprietărirea” persoanelor adulte fără serviciu, șomeri și care vor să se stabilească în mediul rural;
- Ø îmbunătățirea curriculei școlare din mediul rural cu cunoștințele necesare practicării agriculturii din zonă; dotarea școlilor cu loturi de teren agricol pentru practica elevilor, cu ateliere de sculptură în lemn, țesături tradiționale, cu laboratoare de informatică etc;
- Ø ofertă de teren disponibil pentru amplasarea și construirea de instituții de asistență socială pentru copii, și repartizarea acestora, voluntar, pe gospodării în zilele de sărbătoare. O parte din aceștia ar putea rămâne în localitate la împlinirea vârstei majoratului;
- Ø organizarea de tabere pentru copii și tineri: extinderea inițiativei Mișcării pentru progresul satului românesc „Bunici de vacanță”, ca sursă suplimentară de venit pentru locuitorii

satelor;

- Ø promovarea turismului interactiv, pentru ajutor în muncile gospodărești contra cazare și hrană, prilej de familiarizare a tinerilor cu mediul rural;
- Ø încurajarea agroturismului care oferă locuri de muncă persoanelor tinere;
- Ø desemnarea amplasamentului „parcurilor agro-industriale” la nivelul comunei și motivarea posibilă a unor muncitori de la obiectivele ce se vor construi, de a se stabili în zonă;
- Ø în colaborare cu cabinetele medicale din zonă se poate încerca găzduirea persoanelor convalescente venite de la oraș pentru consolidarea sănătății;
- Ø inițiative locale pentru atribuirea de terenuri pentru construirea casei, grădinei, a unui lot pentru practicarea agriculturii în favoarea intelectualilor, specialiștilor ce vor să se stabilească în mediul rural;
- Ø încurajarea adopțiilor de copii;
- Ø inițiative locale și cu sprijinul Camerelor de Comerț, Asociațiilor patronale, Direcțiilor agricole, Inspectoratelor școlare etc de promovare a activităților economice nonagricole în zonă: acces la resursele naturale și minerale existente, spațiu pentru desfășurarea activităților, acces la programele de finanțare nerambursabile, participare la târguri și expoziții etc.;
- Ø încurajarea antrenării într-o activitate productivă a persoanelor asistate de la bugetul comunei: programe individuale și colective;
- Ø legalizarea uceniciei în practicarea meșteșugurilor, cu precădere a celor tradiționale.

2.Reîntoarcerea emigranților și antrenarea într-o activitate productivă în sat

Măsuri propuse:

- Ø imaginarea și realizarea unui sistem de comunicare cu concetățenii plecați la lucru în străinătate pentru a se cunoaște intențiile acestora la înapoierea în țară, sprijinirea acestor intenții și prezentarea oportunităților care li se creează sau există;
- Ø sprijinirea familiilor plecate în străinătate care și-au lăsat copiii în sat; găsirea de forme de sprijin în interiorul satului;
- Ø acces la creditul agricol ;
- Ø forme locale de întraajutorare financiară (bancă sătească, de exemplu, dacă statul evită să rezolve – de 19 ani – organizarea creditului agricol);
- Ø posibilitatea ca sașii ce au părăsit România cu cca 30 ani în

urmă să-și recupereze casele și parte din pământ, dacă ei sau urmașii lor se stabilesc pe locurile natale sau își transformă imobilele în case de vacanță în beneficiul propriu. *Prioritate dată caselor rămase nelocuite până în prezent sau terenurilor arabile ce nu sunt lucrate.*

3. Imigranți pentru agricultura de subsistență

Măsuri propuse:

- Ø întocmirea unui studiu, pe un orizont foarte lung de timp, pentru evidențierea tuturor impacturilor de ordin economic, social, cultural, religios și, mai ales, demografic care să ofere variante de decizie. Se vor analiza și aspectele ce privesc: vocația noilor veniți, pregătirea profesională și școlară minimă, vârsta medie, gradul de fertilitate feminină, nevoile de școlarizare a copiilor, necesarul și articularitățile locuințelor, boli predominante, din care, sociale, învățarea limbii române, etc.

4. Romii, musafiri sau viitori gospodari și meșteșugari ai satului

Integrarea romilor așteaptă să-și găsească locul într-un program sau politică națională, încă de la finele sec.XIX-lea, odată cu eliberarea lor de către Domnitorul Alex.Ioan Cuza. Neaplecarea autorităților asupra problemelor mari ce le prezintă etnia pentru ea însăși, pentru România și, mai recent, pentru Europa nu a fost în avantajul nici uneia dintre părți. Etnia a dat țării eminenti oameni de cultură, știință, specialiști în diverse domenii, sportivi renumiți. Numai în ultimii 50 ani, din rândul romilor s-au „ridicat” oameni politici de înalt rang, (dar și regi, împărați, prinți), au apărut oameni de afaceri (miliardar, dar care nu au sprijinit depășirea condiției actuale, nemeritate, noneuropene a multor cetățeni români de etnie romă.

Numai cu incidență cu mica gospodărie rurală, se propun câteva măsuri de integrare a romilor în satele românești, ei completând populația ce trăiește din mica gospodărie rurală.

Măsuri propuse:

- gândire comună a autorităților publice locale, locuitorilor, reprezentanților romilor asupra viitorului acestora în cadrul localității;
- excluderea situațiilor de cerșetorie, viață nomadă, hoție, ocolirea școlii etc.;
- pentru cei ce vor să devină locuitori ai satului cu drepturi și obligații clare, pot fi propuse seturi de măsuri care să le înlesnească integrarea. De exemplu: delimitarea perimetrului pentru construirea de case, repartizarea de loturi mici de teren

arabil pentru a fi lucrate, locuințe provizorii prin amenajarea sediilor fostelor CAP, rămase nedemolate și nevalorificate, case nelocuite din diverse motive, prestarea de muncă de către persoanele asistate social și care sunt apte de muncă, școlarizarea copiilor și a analfabeților (măsură valabilă și pentru populația indigenă), ucenicie pe lângă meșteșugarii satului pentru copii, includerea de romi în echipele de constructori locali, coșai, crescători de oi și vite, tinichigii, renașterea atelierelor de fierărie sub forma de ateliere mecanice și de fierărie, producerea de cărămizi din materiale locale pentru uzul propriu și pentru vânzare, formarea de „precupeți” ai satului pentru colectarea produselor agricole și comercializarea lor în punctele comerciale situate de-alungul șoselelor sau în piețele publice. ...Și alte 100 posibilități care urmează a fi imaginate și concretizate la nivelul comunei.

- în Consiliul comunal, un reprezentant al etniei rome poate fi invitat să ia parte la ședințe, fără drept de vot;
- Cabinetul medical al comunei să-ți extindă atribuțiile și asupra populației rome, preventiv și curativ, pentru a o aduce – dacă este cazul – la nivelul mediu de igienă și sănătate al comunei;
- poate fi organizată, în funcție de potențialul comunei, oferirea unei mese calde copiilor romi care urmează cursurile școlii;
- îndemnarea reprezentanților bisericilor și cultelor religioase din comună să activeze și în zona romilor;
- un consilier din partea Consiliului Popular ar putea primi responsabilitatea urmăririi acțiunilor de integrare a romilor;
- participarea la programele culturale, artistice, sportive ale comunității;
- încurajarea practicării, punerii în valoare a artizanatului propriu, a meșteșugurilor proprii care pot fi transformate în sursă de venit;
- stimularea țiganilor bogați să investească în localitate în favoarea etniei, a localității și a profitului propriu. Parcurile agroindustriale pot fi oportunități pentru acordarea de facilități pentru afaceri, iar Primăriile pot oferi teren agricol pe care să-l lucreze, pensiune pentru nefamiliști etc;

ALTE POLITICI (ZONA DE MUNTE, DEAL ȘI CÂMPIE)

Acestea au fost pe larg prezentate în Portalul cartesiarte.ro gestionat

de Mișcarea pentru progresul satului românesc, în Newsletter 35,2009 și în ziarul ECONOMISTUL din luna iunie 2009.

3.5 Operaționalizarea strategiei

Strategia a presupus patru etape organizatorice esențiale: **elaborarea strategiei, desemnarea comandamentului** acesteia, **motivarea oamenilor care o pun în practică** și sunt beneficiarii ei și pregătirea **instrumentelor de acțiune**, mijloacele de atac a obiectivelor strategice pentru a le face concrete.

În comunitățile rurale sărace, de care ne ocupăm în lucrarea prezentă, elaborarea strategiei se face de către comandamentul acesteia - Primăria. Pentru comunitățile cu *dare de mână*, strategia se elaborează de o firmă de consultanță cu experiență în domeniu dar, pentru o comunitate ce trăiește la nivelul subzistenței este sarcina Primăriei să conducă procesul dificil, complicat și scump al decolării din sărăcie către dezvoltare. Primăria mobilizează toate competențele capabile să intervină în economia rurală, să motiveze locuitorii și să acționeze în vederea atingerii obiectivelor concordante cu dorința de dezvoltare economică, socială, culturală locală. Dacă nu are această capacitate de organizare, localitatea rămâne la stadiul de subzistență, de supraviețuire la nivel minim. Este posibil să se coboare și sub acest nivel, moment în care soarta satului duce către depopulare.

După elaborarea formală a strategiei, la care au participat toți cei ce pot să-și exprime opinii, să judece propunerile ce privesc viitorul localității, proiectul strategiei este supus dezbaterii publice, îmbunătățirii, modificării lui și aprobat de către Consiliul comunal. Acum, strategia devine document de bază al administrației publice locale care este obligată să-i respecte prevederile pe toată durata prevăzută pentru realizarea obiectivelor strategice, ceea ce ar putea însemna mai multe mandate electorale ale aleșilor.

Ca document de lucru, programele și măsurile se transformă în acțiuni, se stabilesc responsabilități (nominale), și termene de realizare. Eforturile necesare realizării acțiunilor și efectele scontate completează planurile de lucru pe care Primarul le monitorizează personal sau delegă această sarcină Viceprimarului sau altei persoane considerată potrivită să conducă procesul de realizare a obiectivelor strategice. Trimestrial, lunar, Consiliul analizează stadiul realizării obiectivelor și face corecturile necesare strategiei pentru a se realiza obiectivele acesteia.

Motivarea locuitorilor la realizarea obiectivelor strategice, la depășirea condiției lor economice, sociale, culturale se poate dovedi la fel de dificilă ca și realizarea strategiei în sine. Este

foarte important ca gospodarii să fie consultați pe toată durata elaborării strategiei, gândirea lor să fie luată în seamă, astfel încât, să se poată considera coautori la unele propuneri, obiective, programe.

Legătura continuă între locuitori și comandament, menține starea de motivare și poate ajuta la perfecționarea măsurilor incluse în programele strategice. Atenție, ca strategia să fie neutră politic pentru a evita reacții nedorite ale unor adepți sau opozanți ai liderilor politici cu care se poate confunda strategia. Ea nu aparține unui primar, partid sau grupare a localnicilor, ea este strategia tuturor locuitorilor.

Exemplul personal al membrilor din Comandament rămîne un motivant puternic, un exemplu de urmat de către locuitori.

Instrumentele ce ajută la realizarea strategiei sunt, în cea mai mare măsură de uz intern, ale localității. Nu se așteaptă ajutor din afară, mai ales, pentru o localitate cu nivel de subzistență, fără aport la formarea PIB-ului. Se poate apela însă, la un set de modalități de intervenție ca, de exemplu:

Ø atragerea investitorilor din afara localității, stimulându-i cu existența parcului agro-industrial, forța de muncă disponibilă (dacă este), vrednicia locuitorilor, facilități de ordin financiar, administrativ, aspectul localității etc.;

Ø încurajarea voluntariatului în realizarea unor sarcini;

Ø folosirea muncii persoanelor asistate social apte de muncă;

Ø antrenarea persoanelor transferate de la oraș în activități care să le intereseze personal;

Ø curriculum școlar pentru a pregăti gospodarii de mâine cu abilități conforme cerințelor strategiei;

Ø colaborarea cu Primăriile comunelor alăturate pentru a pregăti acțiuni comune de tipul: piețe de produse agroalimentare, târguri periodice, concursuri, spectacole, festivaluri, schimb de puieți pentru plantarea de pomi pe spațiile publice, investiții comune, ca: haldă pentru gunoaiile menajere, cimitir de animale, platformă comună pentru parcul agroindustrial, gospodării model și vizite reciproce, etc.;

Ø întâlniri periodice cu fiii satului, prilej de propuneri de evoluție a localității, contacte de afaceri, sprijinirea copiilor supradotați, sponsorizări diverse etc.;

Ø modalități de reducere a cuantumului cheltuielilor parazite (pe alcool, tutun, procese în justiție, amenzi, șpagă etc);

Ø contacte cu persoanele ce au emigrat și se vor întoarce acasă: pregătirea întoarcerii pentru a se putea încadra într-o activitate economică benefică și pentru localitate;

Ø încurajarea acțiunilor de sprijin reciproc între locuitori;

Ø căutarea de soluții pentru asistarea persoanelor în vârstă, suferinde care n-au copii, nepoți în apropiere;

Ø cererea ajutorului și antrenarea cadrelor didactice la elaborarea și realizarea strategiei localității.

4. Șansele și speranța în supraviețuirea micii gospodării țărănești

Sunt multe condiționări ale succesului strategiei propuse pentru supraviețuirea micii gospodării țărănești, unele aflate în zona incertitudinii ca, de pildă, evoluția spațiului economic, social și, mai ales, politic al României pe termen mediu și lung. Scenariul ales pentru conturarea strategiei a considerat că pe termen mediu-lung pot fi înregistrate progrese în calitatea clasei decidenților (promovați după criterii de excelență profesională, moralitate, cunoscători și slujitori ai interesului public și național). Calitatea actului de decizie prestat în ultimii 18-19 ani la nivelul economiei naționale și al agriculturii se înscrie greu pe trendul evoluției sectorului, impus de realizarea obiectivelor strategice preconizate de autorii prezentei lucrări.

Condiționarea esențială a procesului de supraviețuire și consolidare a micii proprietăți agricole vine din interiorul acesteia, din vocația țăranului pentru supraviețuire, exercițiu probat pe multe generații umane și reușit de cele mai multe ori. Este important ca vocația, trăsăturile psihio-sociale proprii micului gospodar, țăranului român, în general, să nu fie alterate, să nu dispară odată cu generația actuală și să devină, cu adevărat, instrumentul ofensiv de îndeplinire a obiectivelor strategice.

Primarul, la rândul său, numit în lucrare, COMAN-DANTUL strategiei, trebuie să se ridice la acest nivel, să nu fie un hibrid, altoit politic conjunctural pe trunchiul satului.

Ar mai putea fi amintit și sprijinul pe care micii gospodari îl pot primi din exteriorul localității, de la toți cei cărora nu le este indiferentă evoluția satului: fiii satului, organizațiile neguvernamentale, asociațiile profesionale, mediul academic. Coagularea eforturilor acestor prieteni sinceri cu interesele satului rămâne secretul Comandantului strategiei și determinării locuitorilor de a accede la un alt nivel de viață, care să-și găsească locul în spațiul economic confuz al începutului de secol XXI.

PROPUNERI CONCRETE PENTRU POLITICILE DE DEZVOLTARE

POLITICA ZONEI DE MUNTE

Prioritare sunt **programele ce asigură valorificarea resurselor naturale** specifice zonei: pășuni, pădure, ape, omul cu tezaurul său de cunoaștere tradițională, vocația supraviețuirii în condiții critice etc. Dintre acestea se prezintă:

1. Revenirea la oierit Reconsiderarea oieritului sub aspect economic, al motivației personale și profesionale, îmbunătățirea condițiilor de muncă și trai. Important este să nu se piardă tradiția, experiența generațiilor anterioare, speciile de oi și animale de povară, drumurile cunoscute ale transhumantei.

Măsuri propuse:

- găsirea soluțiilor pentru adăpostirea și hrănirea oilor în timpul iernii, inclusiv realizarea infrastructurii necesare acestui scop: preluarea de soluții și din practica țărilor europene unde se practică oieritul;
- facilități de ordin administrativ și financiar pentru crescătorii de oi la pășunatul pe proprietatea satului, pe izlazurile comunale în timpul iernii și la transportul oilor cu mijloace auto sau pe calea ferată;
- temă de cercetare susținută din fonduri bugetare pentru ameliorarea calității lânii pentru a putea fi exportată sau prelucrată în țară;
- atragerea de investitori pentru ultima cerință – de valorificare a lânii oilor la calitate de astăzi – urmare a cercetărilor românești sau prin colaborare cu firme străine (de plidă, material termo și fonoabsorbant folosit în construcții);
- promovarea consumului cărnii de oaie în instituțiile statului, în comerțul intern și extern. Oaia la proțap poate deveni un eveniment zilnic pentru stațiunile turistice și agroturistice din toată țară ;
- încadrarea produselor obținute din oierit în categoria produselor ecologice, certificarea lor și comercializarea, ca atare, la export, inclusiv pe piețele țărilor arabe, via comerțianții arabi prezenți în România;
- conceperea de proiecte-tip pentru stâni și realizarea lor în țară, care să adauge la vechea concepție funcțională de stână, elemente moderne: condiții de igienă, menținerea calității produselor, confort pentru oameni ,depozitarea produselor, electricitate cu panouri solare, etc. Eventual, în extrasezon, o parte din construcție poate fi transformată în refugiu sau cabană pentru turiști. Se formează astfel și locuri noi de muncă și noi

- trasee turistice de iarnă sau se promovează turismul de proximitate;
 - consolidarea asociațiilor de crescători de oi pentru susținerea propriilor interese, marketing în scopul încheierii de contracte comerciale pe termen lung cu beneficiari siguri din țările arabe, cu hipermarketuri, cu instituțiile statului (armată, penitenciare, cămine etc);
 - posibilitatea pensionării crescătorilor de oi, pensii private;
 - simplificarea evidenței contabile a societăților comerciale înființate de producătorii agricoli și de crescătorii de oi;
 - sistem de școli sau includerea în curricula școlilor din zona de munte a cunoștințelor necesare formării crescătorilor de oi (cunoștințe economice, calitatea ecologică, marketing, sănătatea animalelor etc.). Editarea de manuale, îndrumătoare, ghiduri, atestarea profesională, formarea cadrelor didactice de specialitate,etc.;
 - organizarea regulată de concursuri zonale și regionale pe teme de oierit. Participarea și a ciobanilor din țările vecine, prilej de reclamă la produsele tradiționale și ecologice, schimb de informații, contacte și contracte cu beneficiari potențiali;
 - încurajarea prelucrării blănii de oaie și a pieilor oilor la produse care să se situeze între tradițional și preluarea unor elemente din moda europeană;
 - asigurarea asistenței veterinare pe toată durata anului;
 - oganizarea mai multor muzee, privind oieritul, instituții care să aibă și activitate de cercetare pentru înregistrarea și conservarea cunoașterii tradiționale, mijloc de interesare a tinerilor de a privi oieritul și ca posibilitate de realizare profesională;
 - modernizarea treptată a unor localități cu profil pregnant de creștere a oilor, asocierea ciobanilor pentru a realiza miniinstalații de prelucrare a produselor, depozitare, ambalare, certificare, minilaboratoare, mijloace proprii de transport a produselor către beneficiari, colaborări cu firme străine în prelucrarea și comercializarea produselor,
 - găsirea de variante de completare a ciclului de învățământ pentru personalul de la stână sau care însoțește oile în transhumanță: perioadă legală de ucenicie pentru acești tineri și atestarea profesională ulterioară;
 - integrarea femeilor din zonă în procesul de creștere a oilor, prin activități de prelucrare a lânii, blănii și a pielii oilor; asocierea într-o cooperativă de producție;
 - dublarea efectivului de oi pe termen lung și îmbunătățirea rasei acestora (16,2 mil capete în anul 1989 și 8,5 mil capete, în anul 2007).
- 2. Dublarea efectivului de bovine pe termen lung** (6,241 mil. capete în anul 1989 și 2,82 mil. capete în anul 2007). O gândire asemănătoare cu cea de la Programul de creștere a oilor, poate fi făcută și în cazul creșterii vitelor. Lester Brown/6/, relatează cum a ajuns India să devină cel mai mare producător de lapte și produse lactate din lume, bazându-se pe fermierii ce îngrijesc 2 sau 3 vaci și care sunt hrănite cu paie de grâu, de orez, tulpini de porumb, iarbă perenă. Secretul acestui succes extraordinar a fost crearea pieței pentru lapte, prin asocierea crescătorilor de vite și proliferarea instalațiilor de mici dimensiuni de prelucrare a laptelui, amplasate local.
- Măsuri** propuse:
- preluarea experienței indiene: asocierea producătorilor și investiții în

miniinstalații de prelucrare a laptelui, amplasate local;

- soluții la nivel național pentru accesul produselor românești în rețelele de hipermarketuri;
- reluarea exportului de carne pe piețele U.E. (export blocat, în prezent), aranjamente la nivel guvernamental;
- piețe noi pentru carne și produse din lapte, în afara celor din U.E.;
- subvenții pentru crescătorii de vite pentru a deveni competitivi cu produsele din carne și lapte importate din U.E.;
- prelucrarea pieilor și refacerea industriei pielăriei în România (încălțăminte, haine, marochinărie etc);
- preluarea din experiența și programele datorate lui A. Rey;
- alternative la cotele pentru lapte impuse de U.E. și potențialul național de creștere a vitelor, majorarea consumului național de lapte;
- revenirea la Programul „cornul și laptele” (indiferent de programul U.E. pentru ”mere”) și libertatea fiecărei primării de a-și selecta singură furnizorii de lapte și cornuri dintre gospodarii din comună ;
- obligarea firmelor de catering ce fac servicii armatei, penitenciarelor, altor instituții ale statului să ofere din producția internă laptele și produsele din lapte, produsele din carne(soluție de supraviețuire a economiei agrare, la prețuri și calități asemănătoare).

3. Activități nonagricole în zona de munte Acestea trebuie să fie cât mai diversificate și să cuprindă un ecart larg al vârstei locuitorilor. Multe dintre ele ar merita câte un subprogram, ca de exemplu:

3.1. *Creșterea cabalinelor* ca animale de povară, acolo unde tractorul și mașina nu sunt eficiente. Numărul cailor a crescut, de la 702 mii în anul 1989, la 862 mii în anul 2007. Polonia are o politică națională de încurajare a creșterii cailor în zona de munte pentru micile treburi în gospodărie, acolo unde tractorul nu este necesar. De amintit că tracțiunea animală, în gospodăriile de subsistență este și un mijloc ecologic, lipsit de poluarea aerului, cu deșeuri folositoare terenului agricol.

Măsuri posibile:

- Ø reactivarea sectorului de cercetare privitor la îmbunătățirea raselor de cai;
- Ø organizarea de târguri și expoziții pentru prezentarea cailor, comercializarea lor;
- Ø export de cai;
- Ø colaborare cu Polonia pentru schimb de informații, etc.;
- Ø comercializarea cărnii de cal, inclusiv de calitate ecologică, în țară și la export;
- Ø activarea meșteșugurilor legate de creșterea și exploatarea cailor: hamuri, potcovărie, atelaje cu tot ce înseamnă acestea pentru mediul rural ca, locuri noi de muncă, reluarea unor meșteșuguri tradiționale, valorificarea materialelor locale (piei, lemn etc.), venituri suplimentare pentru comunitate;
- Ø implicarea semnificativă, ca eforturi și efecte, a Asociației Crescătorilor de Cai, în prezentul și viitorul cabalinelor.

3.2. *Prelucrarea pietrei la elemente decorative pentru case.* Sunt

țări cu o economie pronunțat deschisă către turism, unde noile și vechile facilități (vile, hoteluri de mici și mari dimensiuni, restaurante, grădini, alei etc.) includ în construcția lor elemente decorative din piatră. Dar în cele mai multe țări din această categorie, exploatarea pietrei nu este permisă din motive ecologice și de peisaj sau nu este agreată de localnici. De aceea, există un comerț cu componente decorative din piatră care a ajuns să intereseze chiar și construcțiile funerare. Zona de munte din România se pretează la sculptura în piatră: este o meserie nouă care presupune ca

Măsuri:

- Ø descoperirea, redescoperirea maiștrilor sculptori în piatră;
- Ø organizarea cercurilor de învățare a sculpturii în piatră, pe lângă unele școli din zonele de munte, bogate în resurse minerale potrivite sculpturii, școli cu profil profesional de sculptură;
- Ø încurajarea înființării de firme particulare care vor să se stabilească în zonă și să sculpteze în piatră;
- Ø ucenicia tinerilor în cadrul firmelor de profil din zonă;
- Ø alegerea depozitelor geologice de roci, astfel ca peisajul local să nu aibă de suferit;
- Ø firme puternice financiar și logistic sunt de preferat să se stabilească în zonă, deoarece sunt necesari designeri, arhitecți, un marketing eficient pe piața internă și externă;
- Ø mica gospodărie rurală poate valorifica această oportunitate care oferă locuri de muncă, câștig suplimentar și o calificare prețioasă pentru copii și tineri.

a. *Creșterea albinelor* și, îndeosebi a albinelor în regim ecologic. Europa are piață deficitară pentru miere pe care o importă din America de Sud, Turcia etc. Mierea este necesară și populației României, a copiilor și a tinerilor, în special, ținând seama că dintr-o sută de copii nou născuți, 60 au afecțiuni ale sănătății. În anul 1989, erau înregistrate 1,4 mil. familii de albine, în anul 2007, numărul stupilor ajunsese la 0.98 mil. Potențialul național este cuprins, probabil, între 1,5 mil. și 2 milioane familii. Pentru încadrarea în limitele acestui potențial se propun următoarele

Măsuri:

- Ø reactivarea potențialului organizatoric din sector: al Asociației naționale a crescătorilor de albine, Centrului național de colectare și prelucrare, cercetării în domeniu, legii de sprijinire a apicultorilor, cursurilor de inițiere și specializare organizate pentru crescătorii de albine, publicației de specialitate, specialiștilor etc.;
- Ø ofensivă informativă în sate pentru creșterea numărului de stupi și cunoașterea prevederilor legii existente de stimulare a apicultorilor;
- Ø implicarea autorităților în desfășurarea campaniei, exemplul personal al acestora;
- Ø fomarea de asociații pentru producerea și desfacerea produselor apicole, diversificarea sortimentală, miere ecologică, ceară ecologică – folosită în cosmetică- propolis, etc;
- Ø revenirea la producerea băuturilor alcoolice pe bază de miere - hidromel - , atât de apreciate pe piața internă și externă, cu 30 -40 ani în urmă. Hidromelul (preparat din mere, gutui, coacăze negre etc) poate fi

un concurent al „Bitterului suedez”;

Ø includerea în curricula școlară a cunoștințelor elementare despre creșterea albinelor;

Ø școli profesionale cu profil apicol;

Ø producerea stupilor , a centrifugelor pentru extragerea mierii, recipientelor diverse, ambalajelor etc, ca oportunitate pentru organizarea de ateliere de tâmplărie, atelier mecanic pe plan local;

Ø asistență pentru sănătatea albinelor, certificarea calității produselor;

Ø organizarea de târguri, expoziții și concursuri cu premii pentru cele mai bune realizări în domeniu.

3.4 Prelucrarea lemnului s-a înscris în tradiția locuitorilor zonei de munte: ei își construiau singuri case, biserici, căruțe, porți monumentale, sculpturi în lemn, mobila casei. Toate acestea rămân viabile și în prezent cu condiția de a se găsi doritori să le aplice și spiritul de selecție a produselor artisanale, motivat de noile cerințe de modă. Lemn există, tradiție există, specialiști, meșteșugari mai sunt încă, deasemenea este și o piață favorabilă. Sunt necesare însă următoarele:

Măsuri:

Ø ucenicie pe lângă maeștrii ce lucrează în localitate;

Ø organizarea de ateliere specializate cu meseriași înregistrați ca firme sau asociații profesionale;

Ø sprijinirea acestora de către autoritățile comunale :lemn din pădurile comunale, scutire de taxe și impozite sau reducerea la minimum a acestora, organizare sau participare la târguri și expoziții, acces la creditul agricol sau la Banca comunală (ipotetică), comenzi de mobilă sau construcții din lemn de interes public;

Ø ofertă de mobilier țărănesc pictat sau sculptat pentru lanțurile de vânzare de mobilă din țară;

Ø elemente decorative din lemn sculptat pentru casele noi sau vechi din mediul urban și rural: stâlpi pentru casă și porți, arcade uși și ferestre, componente de balcon, jardiniere pentru vile, mobilier de grădină etc.;

Ø gândirea de case prefabricate, case de vacanță, cantoane pentru paza rezervațiilor naturale (necesare cunoștințe de arhitectură, design, materiale de construcție, tehnici de construcție, protecție ignifugă etc). Colaborări posibile cu fostele fabrici de mobilă rămase fără comenzi din cauza concurenței și neadaptării la modă;

Ø însușirea cunoștințelor de bază pentru sculptură în lemn din timpul școlii generale;

Ø concurs comunal pentru cea mai frumoasă casă, poartă, etc, construită din lemn de meseriași din comună. Reclamă din partea Primăriei în favoarea câștigătorilor pentru a primi comenzi de lucru.

Valorificarea rumegușului de lemn. În România se exploată, legal, 12 – 14 mil. mc lemn din pădure, în fiecare an. La prelucrarea primară a acestuia, via cele 6 – 12 mii gateri (număr necunoscut exact), se obțin, cca. 1,5 mil. mc echivalent lemn care ar putea fi valorificat integral sub formă de brichete și ars în zona de câmpie a țării, acolo unde lemnul lipsește. Instalațiile de brichetare (și uscare, dacă este cazul), nu sunt

scumpe, au capacități situate într-un interval foarte larg și sunt ușor disponibile în Europa. Ele s-au fabricat și la Brașov, la începutul anilor '90. După unele informații sunt în funcțiune cca. 60 instalații de brichetare, producția acestora fiind precumpănită, îndreptată către export. Funcționează și un număr de centrale termice, alimentate direct cu rumeguș. Pentru valorificarea deplină a acestui potențial important de combustibil ecologic se propun următoarele

Măsuri:

Ø intrarea în legalitate a proprietarilor de gateri;

Ø achiziționarea unei instalații de brichetare și a unui mijloc de transport a brichetelor. Se poate colabora cu gateriștii apropiați pentru asociere în vederea unei singure investiții, la care se transportă rumegușul.

Ø relizarea unei instalații mobile (montată pe remorca unui camion) care se deplasează la gater când stocul de rumeguș justifică funcționarea instalației un timp acceptabil economic;

Ø achiziția brichetelor de către Primării pentru încălzirea școlilor, sediilor altor instituții publice etc.

a. **Valorificarea apelor din zona de munte.** Sunt interesante două direcții de punere în valoare: în scop energetic și suport pentru piscicultură.

b. **Valorificarea potențialului hidroenergetic** al apelor de munte devine interesant prin construcția de microhidrocentrale (MHC) de interes public sau privat, numărul de amenajări posibile fiind în jurul a 11.000, pentru o putere instalată aproximativ egală cu cea a unui modul de la Cernavodă. MHC au efecte interesante pe plan local: crearea de noi locuri de muncă, sursă de electricitate pentru așezările care nu sunt încă racordate la rețeaua națională, evitarea inundațiilor și a alunecărilor de teren ce amenință satele din zonă, sursă de apă potabilă pentru localitățile situate aval de baraje, potențial turistic, amplasarea caselor de vacanță, creșterea peștelui în lacurile de acumulare, amenajarea drumurilor din zonă, sursă de venit la bugetele primăriilor etc.

Măsuri:

Ø este greu de crezut că se pot găsi bani în comunitate pentru investiții într-o MHC. Dacă banii vin din exteriorul localității, cu prilejul studiilor pregătitoare începerii lucrărilor, Primăria poate cere autorităților să prevadă și facilități pentru localitate ,ca cele prezentate mai sus;

Ø ofertă de forță de muncă pentru construcția MHC, calificarea unui număr de persoane tinere, care să asigure exploatarea ulterioară a MHC;

Ø pregătirea comunității pentru perioada construcției: ofertă de produse agricole, cazare muncitori, meserii ce se pot învăța, oferta de forță de muncă din comună, prgătirea mesei la microcantine etc.

3.5.2 Piscicultura rurală este o practică în ofensivă în multe țări, excelând în Japonia, China, Israel etc. În principiu, se practică de către o gospodărie, grup de gospodari sau de întreaga comunitate. Se amenajează un bazin cu apă sărată sau dulce, bazinul este amplasat pe sol ,în sol, pereții fiind realizați din materiale locale, inclusiv deșeuri (netoxice) peste care se depune o folie de polimer impermeabil. În funcție

de mărimea bazinului se stabilește producția maximă de pește – dintr-o anumită specie –, tehnica de aerare, rețeta de mâncare pentru pește; mâncarea se obține din comerț sub formă de granule. Peștele ajuns la greutatea comercială este mai ieftin decât peștele pescuit în mare sau în lacurile naturale, permițând țăranilor obținerea unui profit. În Israel se reglează temperatura apei și conținutul în oxigen pentru a se obține, *atenție*, în condițiile de climă ale zonei...păstrăvi !

Măsuri propuse:

Ø analiză internă (gospodar, comunitate, Primărie) asupra posibilității de a crește pește în localitate și de a-l valorifica (intern sau în afara localității);

Ø opțiune între variante: heleștee ca bun comun, de interes individual sau de grup, tehnica de realizare a bazinului, sursa de apă și costul ei, specia de pește aleasă, sursa de aprovizionare cu hrană și costul ei, costul final al peștelui față de prețul din comerț, asistența sanitară la nevoie;

Ø proiecte demonstrative, instrucțiuni de lucru, îndrumătoare pentru piscicultorii rurali;

Ø intervenția institutelor de cercetare din domeniu.

3.6 *Turismul rural în zona de munte* trebuie adaptat la situația reală a potențialului de a primi turiști: infrastructura de transport, gradul de civilizație, confortul oferit, obiectivele turistice, comportamentul localnicilor, siguranța personală a străinilor, aspectul satului, înfățișarea oamenilor etc. La alegerea formelor de turism cele mai potrivite satelor noastre se sugerează a fi luate în considerare și: *turismul interactiv* – cositul, creșterea vitelor, inclusiv oieritul, dormitul pe căpița de fân (mai ales în Munții Apuseni/69/, Valea Arieșului), *turismul de proximitate*, nepracticat încă în România care înseamnă un adăpost pentru o noapte, pentru turiștii care, a doua zi, își continuă drumul spre munte. Adăposturile pot fi improvizate, cererea de confort este foarte redusă, se doarme la priciuri, vagoane desafectate și adaptate pentru dormitul colectiv etc.

c. *Culegerea și pelucrarea fructelor de pădure*. Practica actuală de culegere a fructelor din pădure este neecologică și, după cum s-a dovedit în cazul urșilor, profund perturbatoare a echilibrelor naturale. Miile de persoane ce scormonesc pădurile, tot timpul anului, să găsească ciuperci sau fructe, amintesc, mai degrabă, de o remniscentă a comunei primitive. În pădure nu trebuie lăsate să circule persoane care n-au de a face cu silvicultura, pădurea nu este bun comun este bun particular sau al statului.

Horticultura a reușit să ofere culturi alternative, în afara pădurii, pentru aproape toate fructele sălbatice, la productivități mari: zmeură, afine, mure, măceșe, etc. și, astfel, nu mai este nevoie de culesul primitiv. Culturi de asemenea fructe se pot face oriunde în zona de munte, deal și chiar la câmpie. Terenul poate fi grădina, curtea, lotul agricol, terenurile virane din vecinătatea casei, pământul luat în parte de la cei ce nu-l lucrează, haturile dintre parcelele de teren, gardurile vii etc.

Măsuri propuse:

§ interzicerea culegerii fructelor din pădure;

§ plantarea arbuștilor similari ca specie în grădină, curte, teren arabil, garduri vii etc., comercializarea fructelor astfel produse de către producătorul individual sau de către o asociație, organizată pentru desfacerea produselor în țară și la export;

§ prelucrarea fructelor de pădure prin tehnicile tradiționale: uscarea, dulceturi, magiun de măceșe, șerbet;

§ sortimente noi de semiproduse sau produse din fructele de pădure: fructe uscate pentru ceaiurile medicinale, prepararea lichiorilor. La Rădăuți funcționează o fabrică de lichioruri din fructe de pădure de aproape 100 ani !

§ În comunele unde izlazul comunal a rămas fără funcționalitate (lipsă animale), Primăria poate hotărî ca o parte din suprafața acestuia sau în totalitate să fie plantată cu arbori tipici obținerii fructelor de pădure, în cadrul unei asociații de producție și desfacere locală;

§ de-a lungul drumurilor comunale pot fi plantați măceși, muri ca bunuri comune;

§ gospodarii pot încerca să înlocuiască zahărul din lichioruri de fructe, cu miere, să obțină preparate alcoolice pe bază de fructe de pădure fără îndulcitori, să ofere sucuri din smeură, afine, de calitate ecologică etc.

3.7 *Plante medicinale din flora spontană*. Practică milenară de uz local, reactivată industrial în ultimii 40-50 ani, părăsită după anul 1989, culegerea, condiționarea și comercializarea plantelor medicinale are viitor. România importă ceaiuri de mușețel, tei și fructe de pădure din țările vecine, sau din Germania. La culegerea plantelor medicinale pot fi folosite și persoanele în vârstă, copiii, țiganii, persoanele asistate financiar de Primărie sau de stat. O asociație ar trebui să asigure condiționarea plantelor și a fructelor, ambalarea, certificarea calității și comercializarea produselor (alternativă la fostul PLAFAR care a involuat economic).

Obținerea de venituri suplimentare din flora spontană sau din plantații, de către săracii din satele de munte nu cere decât voința lor de a câștiga bani în plus, depinde de capacitatea de a se organiza pentru a vinde tot ce pot colecta. Piața va fi din ce în ce mai solicitantă, deoarece crește speranța de viață și sunt din ce în ce mai mulți bolnavi, în lume

Măsuri propuse:

§ plantații masive de cătină pe terenuri nepropice altor plantații sau culturi, inclusiv pe terenurile virane. Firmele occidentale de preparate farmaceutice cumpără orice cantitate de fructe de cătină, condiția fiind, cantitatea, care să justifice transportul cu mijloace auto de tipul unui TIR. Această condiție obligă la organizarea unei asocieri a producătorilor de cătină pe suprafețe mari de teren nepretențios calitativ.

§ plantații pe suprafețe mai mari sau mai mici de plante medicinale conform cerințelor procesatorilor interni.

În încheierea propunerilor de programe și măsuri de supraviețuire a micilor gospodării din zona de munte se poate face și observația că vor fi gospodării ce vor reuși să supraviețuiască și chiar să prospere, dar vor fi și gospodării și sate care nu vor reuși să iasă din sărăcie și, treptat, vor dispărea (o parte, se regăsește în cele 3000 de localități ce cunosc

fenomenul actual de depopulare).

Dacă persoanele apte de muncă nu au făcut tot ce puteau și trebuiau să facă pentru a supraviețui, dacă Primăria a rămas în afara necazurilor săracilor, localitățile vor fi, încet, părăsite. Rămân însă copiii și bătrânii care nu pot fi părăsiți. În asemenea cazuri excepționale, disperate, și soluțiile trebuie să fie deosebite, acestea nu po fi găsite decât pe plan local, cel mult la nivelul județului și ar merita o analiză serioasă și elaborat un *Program de salvare* a acestei categorii de persoane care, probabil, să fie strămutate în zone unde pot subzista. Și biserica, cultele din zonă, ar trebui implicate în operația dureroasă de supraviețuire.

Mai trebuie adăugat că o dată părăsită localitatea, ea rămâne sigilată demografic: nu va putea fi repopulată cu personal din afara zonei de munte, deoarece procesul de supraviețuire al locuitorilor, la condițiile grele de trai din zonă, s-a format în timp istoric, greu de asimilat într-o generație umană nouă. Cunoștințele despre creșterea animalelor sunt complexe, complicate și presupune și cunoașterea unei arii geografice foarte întinse de teren, cu toate particularitățile lui.

Zonele ce se depopulează ar trebui să fie temeinic investigate de o armată de specialiști pentru a consemna tot ce a reprezentat localitatea pentru economia, cultura, istoria, cunoașterea tradițională. Artefactele reprezentative pentru realizările comunei și-ar găsi locul în muzeele dedicate localităților ce dispar. Iar satele pustiite, pregătite pentru a deveni, cimitire ale ruralului montan, sau, în accepțiunea conceptului de supraviețuire, conservate pentru un viitor incert.

POLITICA ZONEI DE DEAL

Sunt șanse mai mari de supraviețuire decât în zona de munte, dealul poate avea mai multe resurse, atât ca resurse naturale, cât și ca forță umană: număr, calitate, cultură. Este și locul unde subzistența se întâlnește cu gospodăriile de semisubzistență și chiar cu marea gospodărie rurală. Principalele piedici împotriva procesului de dezvoltare, de decolare din sărăcie rămân aceleași ca și în zona de munte: lipsa interfeței cu piețele mediului urban, migrația către vest a tinerilor și persoanelor apte de muncă, prăbușirea industriei și încetarea navetismului sau transferului unor tineri către mediu urban, lipsa perspectivei economice în situația în care satul este izolat de oraș.

De departe, principalul program care trebuie urmărit este cel economic, de valorificare a potențialului natural, uman și de cunoaștere existent și, pe această bază, pregătită decolarea din sărăcie.

1. Amplificarea activității economice Ar putea avea, ca obiectiv pe termen lung, dublarea veniturilor din activitățile economice din zona de deal, profitul obținut fiind un atractor pentru tineri să rămână sau să se stabilească în zonă.

Măsuri propuse:

Ø asocierea țăranilor pentru desfacerea produselor excedentare gospodăriei proprii, pentru încheierea de contracte pe termen lung, în special cu hipermarketurile, restaurantele, instituțiile publice, firmele de export, de catering, întreprinderile de procesare a produselor agricole etc.;

Ø realizarea infrastructurii necesare funcționării Asociației prin amenajarea sau realizarea de depozite, spații de sortare, ambalare, operația de certificare a calității;

Ø organizarea operațiilor de tip marketing la nivelul Asociației: aranjamente pentru transportul produselor la beneficiari sau la piață;

Ø formarea agenților comerciali proprii („*precupețul satului*”) prin cursuri organizate de instituțiile descentralizate ale statului, prin organizarea și funcționarea piețelor comunale, intercomunale, participare la târguri, vânzarea „la marginea drumului” în stațiunile turistice, piețele improvizate de la orașe sub egida primarilor, aprovizionarea cabanelor turistice, etc.;

Ø *precupețul satului* poate lucra autonom sau în cadrul Asociației producătorilor sau numai de desfacere a produselor;

Ø un mijloc de transport al produselor este obligatoriu pentru agentul comercial;

Ø unitățile comerciale din comună ce desfac și băuturi alcoolice să fie obligate să ofere și băuturi din producția proprie a locuitorilor. La preț și calitate echivalente, nu există nici-o motivație pentru aducerea din altă parte a băuturilor alcoolice;

Ø aceeași logică aplicată și la produsele agricole și alimentare care se vând prin unitățile comerciale comunale;

Ø programul „laptele și cornul” sau „mărul” ce interesează școlarii, să fie realizat numai din produse proprii;

Ø intervenția Primarilor pentru acordarea unei mese copiilor foarte săraci ce urmează cursurile școlilor din comună;

Ø mâncarea va fi asigurată de gospodarii din localitate cu fonduri de la buget (este o măsură anticriză care ar trebui legalizată);

Ø Primăriile vor repartiza spații pentru organizarea pieței pentru desfacerea produselor agricole și alimentare în incinta comunei. Același spațiu rămîne valabil și pentru piețele intercomunale. Frecvența funcționării acestor piețe va fi stabilită în funcție de specificul local și de posibilitatea de atragere de cumpărători și din afara zonei;

Ø reactivarea izlazurilor comunale și a văcarului satului;

Ø reconsiderarea tracțiunii animale la efectuarea lucrărilor agricole pe arii restrânse de teren, pe loturile destinate culturilor ecologice, transportului în pantă, transportul de produse diverse pe distanțe scurte etc.;

Ø analiza structurii producției agricole astfel ca aceasta să răspundă dorinței de dublarea a veniturilor pe termen mediu;

Ø redescoperirea atuurilor comunității în tipuri de cultu agricole și de preparate alimentare, șansă de comercializare a acestora pe piață;

Ø oportunitatea *culturilor uitate*: inul, cânepa, dudul pentru sericicultură, cireșul negru pentru dulceață, cireșii de mai, strugurii de stafide, coacăzul, (vin de coacăze), agrișul (ingredient în mâncare), alunul domestic, smochinul, castanul dulce etc.;

Ø interes pentru cultura părului și alternativă la importul de pere;

Ø salvarea gutuiului, afectat de boală pe arii foarte mari de cultură;

Ø fructe conservate sub formă de poame (prin uscare) sau afumare (prune) pentru uz propriu și comercializare (eventual calitate ecologică);

Ø aducerea pe piață a unor preparate de succes în trecut și căutate încă, de generația în vârstă : magiun de prune, de măceșe, marmeladă, dulceață de nuci verzi , de cireșe negre, de petale de trandafir, jeleuri din fructe de pădure, fructe de soc, etc;

Ø alternative, din preparate locale, la băuturile carbogazoase aduse de la oraș, puternic chimizate și dopate cu E-uri: pot fi avute în vedere: socata, sucuri din fructele locale, limonada (pot fi cultivați și lămâi, care iarna, sunt adăpostiți în casă) sau...apa de izvor !

Ø reconsiderarea creșterii bivoliilor. Astăzi în România mai trăiesc doar 25.000 bivoli, în urmă cu trei decenii erau 200.000. Sunt unele din cele mai sănătoase animale de pe glob, iar din laptele bivolițelor se prepară brânza Mozzarella. Animalele nu se îmbolnăvesc de boala vacii nebune, TBC sau bruceloză. Laptele nu are colesterol, iar procentul de grăsime ajunge la 9%, dublu față de laptele de vacă. Reprezintă o adevărată bogăție națională pe care noi nu știm s-o valorificăm, consideră Ioan Cherecheș – directorul Unității de ameliorare și reproducere în zootehnie din Sălaj.

1. Atragerea investitorilor este sursă sigură de creștere a veniturilor populației din mediul rural. Investitorii trebuie stimulați pentru a fi interesați de localitate, de resursele acesteia. Un prim pas pentru atragerea lor este desemnarea unui perimetru în care să-și organizeze activitatea economică, așa numitul „*parc agroindustrial*”, zonă ce trebuie să răspundă unor cerințe obligatorii: acces la apă, drumuri, energie electrică, eventual la gaze naturale, posibilitate de descărcare a apelor uzate, forță de muncă disponibilă în localitate și, bineînțeles, o resursă naturală, minerală sau produse agricole ce vor fi procesate și transformate în produse finite.

Măsuri propuse:

Ø alegerea amplasamentului parcului agroindustrial: rezolvarea problemelor de proprietate, aranjamente între proprietarii de teren etc.;

Ø asigurarea facilităților obligatorii pentru un parc agroindustrial;

Ø înregistrarea acestuia la instituțiile județene pentru a fi adus la cunoștința celor interesați;

Ø înștiințarea localnicilor, a celor plecați să lucreze în străinătate despre posibilitatea de a investi pe amplasamentul parcului;

Ø acțiuni proprii autorităților locale în atragerea investitorilor;

Ø inventarierea de către Primărie a resursei umane disponibilă a lucra la noile investiții;

Ø profil posibil de producție pentru noile investiții, precum:

1. Brutării și minibrutării
2. Producerea biocombustibililor pentru autovehiculele din zonă
3. Miniinstalații de prelucrare a laptelui
4. Instalații fixe sau mobile de uscare/afumare a fructelor
5. Miniabatoare și prelucrarea cărnii de pasăre și vită
6. Ateliere pentru producerea de mobilă rustică ce cuprinde și elemente de artizanat. La târgurile organizate de Muzeul Țăranului Român, în anul 2009, de succes s-au bucurat mobilierul pictat, lăzile de zestre, jucăriile din lemn.
7. Creșterea păsărilor în regim ecologic

8. Producerea dulceturilor, sucurilor, siropurilor naturale.

9. Ateliere de tâmplărie, dulgherie, fierărie

10. Ateliere pentru sculptură în lemn

11. Alte tehnologii și produse ce interesează investitorul

12. Lichioruri din fructe locale pe bază de alcool obținut din țuică, băuturi cu arome naturale din flora spontană, țuică reproductibilă calitativ și înregistrată ca marcă, pentru export (țuică din pere, caise), cidru etc.

13. Sucuri obținute din fructele locale: mere, soc, struguri, coacăze de calitate ecologică

14. Conserve din legumele și zarzavaturile locale

15. Fabricarea alviței, rahatului, jeleurilor din fructe

2. Diversificarea produselor la nivelul fiecărei gospodării pentru a tinde către dublarea veniturilor: nomenclatorul este deschis, imaginația, talentul, voința gospodarului pot da viață unor produse tradiționale sau noi ca: plante aromate și medicinale, flori sezoniere, zarzavaturi cultivate în sere reci, andive, ciuperci, bame, muștar etc. Prepararea alviței a avut perioada de glorie până în perioada colectivizării, revenirea la rețetele cunoscute ar putea avea succes. Speciile de păsări pot fi îmbogățite: la Mănăstirea Pisiota, o măicuță crește o familie de struți ! Albinele ar putea fi întâlnite într-un număr dublu de stupi, în următorii 5 – 10 ani, iar mierea poate înlocui cu succes zahărul în dieta localnicilor etc. Cultivarea ciuinului pentru obținerea alviței (experiență anterioară în jud. Prahova, Buzău, Neamț etc) și în vederea unei piețe disponibile în Balcani.

3. Punerea în valoare a bunului comun: plantarea a 10 milioane nuci, pe spațiul public, pe întreg teritoriul țării, în următorii 10 ani. Se poate lansa un *Program național de plantare a 10 milioane nuci în următorii 10 ani*. Nucul aduce în circuitul economic fructe, lemn de esență prețioasă, mijloc excepțional de stabilizare a solului (rădăcinile lui de tip pivot ajung la 15-25 m adâncime) împotriva alunecărilor de teren și, înainte de toate, valorificarea unui teren care nu este productiv: marginile drumurilor, inclusiv comunale, curțile instituțiilor publice, locurile virane din localități, hotarele dintre loturile agricole, perimetrul izlazurilor, curtea bisericii, terenuri ce nu pot fi cultivate cu altceva și sunt prielnice geoclimatic cultivării nucului. Autoritățile publice pot extinde arealul nucului de-alungul drumurilor publice (care nu sunt poluate), căilor ferate, Canalului Dunăre - Marea Neagră, pe terenurile reconstruite ecologic etc. Strămoșii noștri înconjurau casele cu câțiva nuci care le protejeau acoperișurile împotriva viscolului, vijeliilor, furtunilor puternice. Era folosit și terenul din fața casei, marginea drumului comunal. Piața europeană este deficitară pentru fructele nucului, iar lemnul de nuc a fost, întotdeauna, căutat pentru mobilă, paturi de arme, elemente de sculptură etc.

Măsuri propuse:

Ø întocmirea planului cu locurile unde pot fi plantați nucii pe terenul public la comunei;

Ø convingerea locuitorilor de a planta nuci în incinta gospodăriilor lor: cunoașterea Legii nucului, speciile de nuci ce se potrivesc zonei,

aprovizionarea cu fructe sau puieți, tehnici de plantare, îngrijirea pomilor, prima recoltă posibilă (sunt și nuci care rodesc după 5 ani), etc.;

Ø organizarea unei pepiniere pentru nuci, în grija școlilor din comună;

Ø recurgerea la munca persoanelor asistate social pentru plantarea nucilor pe spațiile publice și pentru îngrijirea lor până la maturitate;

Ø corelație între creșterea nucilor și producerea mobilei rustice, a atelierelor de sculptură în lemn, formarea lucrătorilor, a specialiștilor;

Ø folosirea celor două tehnici de plantare a nucilor : din sămânță și din puieți;

Ø exemplul personal al angajaților Primăriei în campania de plantare a nucilor;

Ø statuarea *Zilei plantării pomilor* pentru școlarii din localitate, sau din toată țara;

Ø pentru Primăriile cu mari suprafețe de teren, ca bun comun, poate fi luată în considerare și organizarea unei mari plantații de nuci cu regim de unitate economică, eventual de tip public - privat;

Ø alături de nuc pot fi selectați pentru plantare pe domeniul public și cireșul negru, măslinul sălbatic (cultivat recent în zona Timișoara), castanul dulce, dudul, kiwi, etc.;

Ø lemnul nucilor plantați pe bunul comun este beneficiul Primăriei, iar fructele aparțin locuitorilor comunei, după o înțelegere locală.

4. Venituri suplimentare din cultura viței de vie Vinul este din ce în ce mai greu de comercializat din cauza concurenței externe, mai ales a noilor țări producătoare de vinuri dulci și foarte ieftine. Politicile comerciale ale hipermarketurilor pot să nu creeze mari oportunități pentru desfacerea vinurilor românești. Trebuie căutate, la nivel local, soluții pentru a obține venit din cultura viței de vie. Sunt vizați numai micii producători agricoli

Soluții posibile:

Ø obținerea de struguri de masă pentru consumul propriu;

Ø instalații mobile de obținere a mustului, amplasate toamna, în marile orașe, stațiuni turistice, popasurile pe autostrăzi, târguri și expoziții etc și vânzarea directă a mustului din teasc. La Crama din incinta Muzeului Satului din București se poate organiza o mustărie pe toată perioada anotimpului de toamnă. Aci, ambalajele ar putea fi și din ceramică și să se vândă odată cu mustul.

Ø un sortiment de vin ieftin (vinul de regiune) necontrafăcut, poate fi comercializat în comună sau zonă;

Ø conservarea strugurilor de masă pe perioada iernii, prin metodele tradiționale, pentru uz propriu;

Ø preparare de must conservat sau pasteurizat pentru uzul copiilor.

4. Cultură: redescoperirea culturii locale, cultivarea și îmbogățirea ei, transferul la generațiile tinere, evitarea pierderii identității etnice

Măsuri propuse:

Ø organizarea de manifestări locale și participarea la manifestări în afara localității: serbări, festivaluri, concursuri, expoziții;

Ø descoperirea talentelor deosebite și sprijinirea acestora pentru a-și desăvârși vocația;

Ø nou statut pentru căminele culturale care vor trebui să răspundă cerințelor sec XXI;

Ø realizarea de cămine culturale cu funcții actuale, moderne;

Ø punerea în valoare a patrimoniului cultural local: port, cântece. datini, comportamente etc.;

Ø folosirea pilejului de a prezenta și vinde produse proprii de arizant.

5. Reconsiderarea învățământului ca nivel calitativ și curricular, adaptat nevoilor zonei care cere tineri înzestrați cu spirit întreprinzător, competitiv, capabili să evalueze și să-și asume riscuri, să posede noțiunile de bază ale economiei de piață, dar să și lucreze în agricultura locală, la alt nivel decât părinții. Din nefericire, la nivel național-central, asemenea desiderate sunt foarte îndepărtate.

Măsuri propuse:

Ø înzestrarea școlilor cu un lot agricol pentru practica elevilor: organizarea de pepiniere pe acest lot în interes obștesc;

Ø modernizarea școlilor;

Ø atragerea cadrelor didactice de înaltă calificare prin acordarea de facilități pentru casă, teren agricol pe care să-l lucreze, pensiuine pentru nefamiliști etc.;

Ø descoperirea elevilor deosebit de dotați care să fie îndrumați – și cu fonduri din bugetul comunal – către școli de excelență sau către învățământul superior;

Ø transport auto pentru elevii ce locuiesc departe de școală;

Ø facilități pentru copiii săraci și foarte săraci, copiii romilor;

Ø alfabetizarea neștiutorilor de carte din localitate;

Ø completarea studiilor pentru cei ce le-au abandonat;

Ø preocupare pentru învățământul preșcolar;

Ø îndrumarea tinerilor și către învățământul profesional, cu profesii ce interesează localitatea și stimulente de angajare într-o activitate economică, după absolvirea școlilor.

8. Programul social este vast și dificil de gândit și realizat pe termen scurt. Trebuie căutate soluții la probleme ca: *îmbătrânirea populației, depopularea localităților șomerii ce vin din mediul urban și vor să se stabilească în sat, integrarea romilor, integrarea imigranților străini, subrezenia bugetelor locale, combaterea vicilor, creșterea copiilor ai căror părinți sunt plecați să lucreze în străinătate, etc.*

Față de toate acestea (incomplet inventariate) se dorește a se insista asupra următorului aspect social: *îngrijirea bătrânilor*. Până acum, această situație se rezolva în cadrul familial: copiii, nepoții aveau în grijă persoanele ce nu mai puteau lucra. Acum, acest sprijin – copiii, nepoții – a dispărut, dar comunitatea nu-i poate lăsa să moară în singurătate pe bătrânii noștri. Ce soluții se pot propune? Biserica are un cuvânt de spus? Trebuie așteptată o reglementare la nivel național care, se știe că nu va veni prea curând, sau autoritățile locale găsesc soluții de solidaritate umană pentru îngrijirea finală a celor ce-și încheie ciclul de viață: soluția ar putea să ne intereseze, peste ani, și pe noi, personal...

9. Protecția sănătății oamenilor, animalelor, plantelor este primul principiu al conceptului de dezvoltare durabilă, principiu preluat și de conceptul de supraviețuire. Pentru populația ce trăiește la nivelul subzistenței, îngrijirea sănătății înseamnă, înainte de toate, măsuri preventive. Dintre acestea, două, presupun investigații dificile de acoperit din veniturile proprii. Sunt avute în vedere: *alimentarea cu apă potabilă a gospodăriilor*, și – până la realizarea canalizării apelor uzate în comună – *renunțarea la sistemul primitiv al closetelor*. Scopul celor două măsuri este protecția calității apei potabil. Ca măsuri suplimentare este necesară o gestiune corectă a dejecțiilor animalelor domestice și ale omului. În primul caz, compostul obținut este valorificat ca fertilizant al solului, iar în cel de-al doilea caz, closetele *uscate* permit tratarea centralizată a deșeurilor umane (la biogaz, șlam pentru sol etc).

Alte *măsuri* propuse:

- Ø gestiunea corectă, conformă legilor și normelor existente a deșeurilor menajere, la nivelul fiecărei gospodării și la nivelul localității;
- Ø acțiuni educative în comunitățile cu deficiență de comportamente ecologice normale;
- Ø educație sanitară în școală;
- Ø amenajarea locurilor de baie în râu, sigure pentru sănătatea localnicilor;
- Ø încurajarea preparării săpunului în gospodărie, alternativă la unele categorii de detergenți scumpi, aduși din import;
- Ø eradicarea locurilor generatoare de muște a căror prezență face imposibilă conservarea fructelor prin uscare;
- Ø respectarea obiceiurilor, în cazul persoanelor decedate: arderea lenjeriei de pat, a hainelor purtate, îndepărtarea apei de la spălarea mortului (a obiectelor personale) etc.;
- Ø organizarea cimitirului animalelor, conform reglementărilor;
- Ø saltele pe bază de fibre naturale, sănătoase și igienice ca alternativă la saltelele realizate din spumă de plastic;
- Ø solicitări în plus pentru cabinetul medical: educație sanitară în colectivitățile ce au nevoie, analiza periodică a calității apei potabile;
- Ø pentru tratamente preventive și curative să se recurgă și la folosirea plantelor medicinale din flora locală care să facă parte din *farmacia verde* a fiecărei gospodării;
- Ø sunt înregistrate peste 3.200 izvoare de apă minerală naturală, cele mai multe analizate și atestate ca efect, de către Institutul de Cercetări Balneologice din București. Localitățile ce au șansa unor asemenea *izvoare gratuite de sănătate* trebuie, prin grija Primăriei și a Cabinetului medical, să le identifice, să cunoască și să facă cunoscute proprietățile curative ale acestor ape și să indice modul de folosire. Ele ar putea fi și un atractor turistic și un argument pentru turismul de convalescență. Autorul acestor rânduri a întâlnit în două comune, practica de a adăpa și animalele domestice la izvoarele de apă minerală sau de a transporta, uneori la distanță, apă minerală în butoaie pentru adăpatul animalelor;
- Ø evitarea alimentelor de import care pot fi înlocuite cu alimente locale;
- Ø diversificarea dietei locuitorilor pe seama produselor proprii

ce fac parte din nomenclatorul tradițional (în parte uitat).

10. Aspectul localității este nota pentru spiritul gospodăresc al locuitorilor, prezența autorităților publice, dorința de frumos și ordine a gospodarilor. Este și primul semn că o gospodărie de subzistență dorește să-și depășească condiția socială și economică. Noțiunea de aspect începe de la casa gospodarului – curtea, grădina, gardurile, poarta, șanțurile pentru drenare apei de ploaie, curățenia animalelor - și până la aspectul terenurilor agricole. O vacă plină de balebă are, cu siguranță, stăpâni murdari, este mulsă în condiții departe de igienă, iar laptele ei n-ar trebuie să fie cumpărat ca aliment !

Măsuri propuse:

- Ø respectarea normelor, reglementărilor privitoare la aspectul localității, întreținerea șanțurilor, gestiunea gunoaielor solide, vopsirea gardurilor etc.;
- Ø redescoperirea virtuților varului :aspect estetic, desinfectant, pesticid pentru pomi etc.;
- Ø instituțiile publice : model de aspect îngrijit;
- Ø concursul: cea mai frumoasă casă din localitate, stimularea câștigătorului;
- Ø măsuri deosebite pentru punerea în valoare estetică a fântânilor, izvoarelor, inclusiv cele cu apă minerală, podurilor și podetelor, monumentelor de tot felul, troițelor etc.;
- Ø aliniamente de pomi de-alungul drumurilor, de preferat fructiferi;
- Ø gândirea și realizarea centrului localității;
- Ø aspectul punctelor comerciale;
- Ø marcarea caselor memoriale de interes local (eroi militari, primul învățător, primul preot, primul primar, deținuți politici, partizani, mama cu cei mai mulți copii etc);
- Ø minimuzee, ca hobby al locuitorilor, pe teme diverse;
- Ø colecții private cu acces public;
- Ø folosirea vegetației ca element decorativ pentru școală, grădinițe, instituții publice, biserică, cimitir etc;
- Ø gândirea unui spațiu pentru întâlniri publice (piață publică);
- Ø folosirea masivă a muncii persoanelor asistate social pentru operațiile de îngrijire și amenajare a bunului public;
- Ø ...alte 100 de idei pentru a dovedi că localitatea are gospodari care pot s-o scoată din sărăcie și Primari care sunt capabili să conducă acest drum către dezvoltare.

Ca observație comună zonei de deal, aceasta are cele mai multe șanse de supraviețuire și decolare către dezvoltare. Punctele critice sunt: lipsa canalelor de comercializare a produselor și a tinerilor care să anime viața economică a localității și să-i contureze un alt viitor. Primăria, Primarul, consilierii și specialiștii formează comandamentul care trebuie să asigure câștigarea bătăliei cu inactivitatea, cu lipsa motivației pentru o viață mai bună a locuitorilor, chiar cu puținătatea fondurilor financiare de la bugetul statului, cu indiferența sau scepticismul decidenților față de necesitatea supraviețuirii micii proprietăți agricole. Miza acestei *bătălii* este supraviețuirea localității și a locuitorilor săi, chiar în timpul acestei

generații umane.

POLITICA ZONEI DE CÂMPIE

Câmpia reprezintă principalul potențial agricol al țării, caracterizat prin mărirea suprafeței, calitatea solului, existența proprietăților de mari dimensiuni și faptul că a putut fi organizat și valorificat eficient până la începutul anilor 90. Sistemul de irigații construit în timp, îi reducea dependența de condițiile climatice, pe o suprafață de cca 6 mil ha. Intervenția statului după 1989, a adus modificări majore în economia zonei, bine cunoscute și cu efecte dezastruoase pentru economia națională. Distrugerea sistemului de irigații, care a costat câteva miliarde de dolari, fără ca cineva să-și asume cea mai mică răspundere este dovada calității gestiunii țării, cauză a importului de produse alimentare de către o țară, considerată cu 60 ani în urmă "eminamente agricolă".

Incertitudini în evoluția zonei :

Viitorul zonei de câmpie nu este lipsit de amenințări reale sau virtuale ca, de pildă:

Ø Principalul pericol, cu urmări pe termen lung, foarte lung sau ireversibile îl reprezintă schimbările climatice, urmarea efectului de seră al Terrei. Întârzierile în controlul fenomenului nu sunt ușor de recuperat, devin din ce în ce mai scumpe și mai păguboase pentru economie și pentru siguranța alimentară a țării.

Ø Prețul scăzut al pământului, comparativ cu media europeană, poate avea, atât efecte pozitive cât și negative, de tipul:

- biodieselului și bioalcoolii găsesc o piață europeană avidă de asemenea produse. Facilitățile de transport pe Dunăre și Marea Neagră pot deveni avantaje comparative care pot stimula culturile de plante oleaginoase de floarea soarelui, soia sau cu conținut de zahăr – sorgul, sfecla – din zonă. Practica aceasta convine, atâta timp cât 2 -3 mil. ha teren arabil nu sunt lucrate.

- unele suprafețe de teren nu au fost cumpărate pentru culturi agricole ci ca mijloc de speculă;

- este posibil ca exploatarea terenului să se facă în stil „minier”, de sărăcire în substanțe nutritive ale solului în scopul creșterii profitului pe termen scurt și mediu;

- poate duce la exportul de humus;

- este normal ca proprietarul terenului să-și exporte produsele fără ca acestea să fie procesate în România: se pierde un prilej de a ridica economic localitățile în zonă;

- este de așteptat ca proprietarii marilor loturi agricole să folosească tehnici moderne de lucru, echipamente performante, să devină beneficiarii potențiali ai sistemelor de irigații ce vor fi refăcute în acest scop, consumatori de îngrășăminte chimice, amplificând activitatea economică zonală și națională;

- pot fi modele de management modern în agricultură.

Sugestii pentru redresarea agriculturii din zona de câmpie

Nu este ușor de a da contur unui scenariu optimist de redresare rapidă și de dezvoltare în perspectivă, a acestui sector vital pentru economia României. Premisele nu sunt favorabile: criza economică mondială și națională, structura neperformantă a economiei, calitatea

actului de decizie nu, întotdeauna, consonant cu interesul național, climatul politic fără semne de evoluție timp de 19 ani, imposibilitatea accesării fondurilor nerambursabile de la U.E., se dovedesc piedici serioase, dar nu imposibil de surmontat și care, depășite pe termen mediu (de altă clasă de decidenți), să lase loc de desfășurare unui scenariu optimist de evoluție pe termen lung a agriculturii din zona de câmpie. În această perspectivă, așteptată de 19 ani, se sugerează următoarele *Măsuri:*

1. Elaborarea unei *Strategii de gestiune a efectelor schimbărilor climatice* asupra zonei de câmpie din sudul țării. Studii sunt efectuate de la începutul anilor 90, dar rămase fără efect. Strategia propusă ar putea fi întocmită la nivel academic și pregătită pentru vremea când Guvernul sau Parlamentul vor găsi răgazul abordării viitorului agriculturii românești. Orizontul unei asemenea strategii ar putea fi de 100 ani. Interesantă de luat în seamă și Legea 418 (Decretul lege nr.1846, din iulie 1943, care se referea la „întregirea fondului forestier”. În plin război, se decreta: „*extinderea suprafeței fondului forestier prin împădurirea terenurilor degradate, crearea de păduri comunale, realizarea de perdele de protecție a câmpurilor, a căilor ferate și ale șoselelor, împăduriri în zonele inundabile ale Dunării, Siretului și Prutului*”, măsuri care sunt actuale și astăzi. Plantațiile forestiere în zona de câmpie pot fi realizate diferențiat ca responsabilități, urgente și surse financiare și umane necesare. De pildă:

2. realizarea de aliniamente de pomi, în următorii 4 – 8 ani, de-alungul căilor ferate, drumurilor publice județene și naționale, de-alungul canalelor de irigații și a Canalului Cernavodă – Marea Neagră, drumurilor comunale, terenurilor virane, neproductive, degradate;

3. perdele de protecție, în accepțiunea Legii 418 din 1943 și a Strategiei pentru gestiunea deșertificării (lege ce urmează a fi elaborată de un alt Parlament, actualul” produce” o lege pe sesiune);

4. pe termen scurt, în regim de urgență, proprietarii de terenuri agricole să fie obligați să-și planteze aliniamente de pomi de-alungul hotarelor loturilor, suprafața acestor plantații va fi proporțională cu suprafața terenului agricol și nu va diminua suprafața totală proiectată ca necesară a perdelelor de protecție realizate de stat;

5. reforestarea zonelor vicinale noilor luciuri de apă, apărute în incintele inundate;

6. plantarea masivă de pomi fructiferi în zona rurală, după modelul amintit la zona de deal, iar profitul obținut va contabiliza și îmbunătățirea microclimatului și obținerii unui disponibil de fructe în favoarea locuitorilor și ofertă de lemn de construcții în beneficiul autorității publice (proiectul 10 milioane nuci);

7. reconsiderarea după criteriile economice, ecologice, sociale a oportunității menținerii terenurilor indignate ale bălților Dunării. Inundarea treptată a acestora ce nu se justifică economic și amenajarea lor ca exploatații piscicole.

8. adaptarea de pepinierelor din zonă, sau realizarea altora noi, la cerințele mari de puieti necesari reîmpăduririi câmpiei și includerea în speciile cunoscute în România și a celor cu valoare economică, specifice

zonei din sudul continentului și care pot fi aclimatizate la noile condiții din zonă;

9. în aliniamentele de pomi să facă parte și esențe cu creștere rapidă necesare industriei hârtiei, obținerii biocombustibililor (salcia dulce) sau lemnului de foc pentru utilizări locale;

10. manopera corespunzătoare realizării perdelelor de protecție pe teren public poate fi asigurată și de șomerii din economie, de persoanele asistate financiar de la buget, de deținuții din penitenciare (contra cost sau zile), de voluntari. Aliniamentele de-alungul căilor ferate și a drumurilor naționale și județene vor fi realizate de salariații acestor companii (unde există un surplus declarat de forță de muncă);

11. surse financiare pentru realizarea perdelelor de protecție și modernizarea sistemului de irigații pot fi găsite și prin colaborarea externă. De pildă, recent, Guvernul Japoniei a elaborat un plan de investiții pentru concesiunea sau cumpărarea de teren agricol în țări ca: România, Ungaria, Ucraina, Brazilia, Argentina, Paraguay, Kazahstan pentru a se asigura livrări constante spre Japonia de produse ca: porumb, soia, grâu (informație publicată în ECONOMISTUL din 29 aprilie 2009). Dacă se mai adaugă și faptul că Agenția Domeniului Statului (ADS) mai are de privatizat încă 135 IAS-uri și că are acum în proprietate 784 mii ha, din care, 678 mii ha au fost concesionate sau arendate, rezultă oportunitatea contactării Guvernului Japoniei pentru o colaborare care, în contul arendei de pildă, să contribuie la reactivarea – parțială a sistemului de irigații – sau la realizarea perdelelor de protecție de pe o anumită zonă a Câmpiei.

12. terenurile lăsate paragină cer un regim juridic special care să oblige proprietarul să le aducă în circuitul productiv. Poate fi imaginată o companie de mari dimensiuni care să valorifice acest potențial imens, plătindu-i proprietarului cotă-parte din profitul obținut. Oferta poate fi făcută și către guvernul Japoniei și nu numai.

13. *împroprietărirea persoanelor fără pământ.* Propunerea aparține ministrului I. Sârbu (2009) și are în vedere o parte din terenurile ce aparțin A.D.S. În detaliu, propunerea, probabil, oferă celor fără pământ posibilitatea de a-și amenaja o locuință, ca o extensie la așezările actuale sau o nouă vatră a satului.

Teoretic, primii noi proprietari ar putea fi emigranții ce se întorc în țară și nu posedă, pământ în localitățile lor natale. I-ar urma șomerii ce și-au pierdut ajutorul de șomaj, dar și speranța de a mai găsi un loc de muncă. Mulți dintre ei provin din mediul rural, deci, s-ar adapta rapid la noua condiție de gospodar. Segmentul de populație cel mai important, așteptat să lucreze pământul ar putea să-l reprezinte țiganii, chiar dacă vocația acestora nu este agricultura. Este o soluție, din puținele existente, la problemele ce le ridică astăzi, pentru întreaga comunitate europeană, integrarea acestei etnii pentru a-și asigura dreptul la o viață civilizată în Europa sec. XXI.

Este greu de crezut – dar nu imposibil – că guvernele actuale pot gestiona o situație complexă de împroprietărire, de realizare a așezărilor corespunzătoare noilor proprietari, de a le asigura toată infrastructura necesară desfășurării vieții cotidiene, găsirea modalităților de lucrare a

pământului, structura gospodăriei și, cel mai important, de a stabili din start, nivelul viețuirii acestor *noi coloniști* : starea de subzistență, semisubzistență sau fermieri cu gospodării deschise către piață. Așezări experimentale ar putea să fie mai repede realizate și cointerese și U.E. ca donatoare de fonduri și, poate și de idei pentru proiect.

Activități non-agricole pentru noii gospodari sunt prezente în zonă, le-ar completa venitul și le-ar permite defășurarea și altor activități profesionale, conforme vocației unora dintre noii veniți. Asemenea oportunități pot fi găsite în realizarea sistemelor de irigații, funcționarea lor, realizarea perdelelor de protecție, întreținerea lor, angajarea temporară sau îndelungată la marile exploatații agricole din zonă, construcții de locuințe, drumuri, etc de care este nevoie în fiecare localitate nouă sau veche, practicarea meseriilor uzuale oricărei comunități rurale, angajarea ca autorități publice, învățători și profesori, preoți, comercianți etc.

Prilejul împroprietării nu trebuie pierdut, indiferent de opțiunile etniei rome pentru integrare și o viață demnă, chiar dacă aceasta va fi la nivelul subzistenței sau semisubzistenței pentru început. De aceea se sugerează următoarele:

Ø studiu de oportunitate pentru a da contur dimensiunii procesului: segmente de populație interesate în împroprietărire: dimensiunea familiei, vârsta medie, grad de școlarizare, venit anual minim pentru viațuire, etc.;

Ø detalierea noțiunii de împroprietărire: necesar suprafață de teren agricol, loc de casă și grădină, unelte agricole, modalitatea construcției casei, împrumut în condiții avantajoase pentru instalare și inițierea „afacerii”;

Ø proiecte pentru așezări autonome (noi) și pentru extinderea așezărilor rurale existente;

Ø realizarea unui număr mic de asemenea așezări experimentale și apoi demonstrative și concluzii pentru abordarea temei la nivel național, costuri unitare și totale, surse de finanțare;

Ø studii de fezabilitate pe amplasamente: detalierea Planului național de împroprietărire, realizarea acestuia în orizontul de timp preconizat.

14. *mica gospodărie din zona de câmpie*, nu se poate aștepta la sprijin substanțial din exterior pentru a progresa economic și social pe termen scurt și mediu. Rămâne ca ea să se autogestioneze pentru a obține produse pentru consumul propriu și excedente pentru comercializare.

Considerațiile făcute la capitolul Zona de deal, rămân valabile și pentru zona de câmpie, dar aici, condițiile de supraviețuire sunt mai severe decât în zona de deal și prioritățile pot fi diferite ca, de exemplu:

Ø asigurare cu apă: microirigații;

Ø valorificarea resurselor regenerabile de energie;

Ø obținerea materialelor de construcție pentru case și din resurse locale;

Ø oportunități de comasare a unor proprietăți agricole;

Ø aclimatizarea unor specii de plante, păsări, flori etc din fauna și flora zonei mediteraniene;

Ø plantări masive de pomi fructiferi și pentru lemn de foc pe

domeniul public și privat;

Ø activități agricole și nonagricole pentru marii proprietari din zonă;

Ø formarea "preocupării satului".

15. parcurile agroindustriale, cu suprafața totală tipică fiecărei comune (nu, normată pe țară), poate prelua activități economice necesare colectivității umane, dar și specifice zonei, ca de exemplu:

Ø Fabricarea biocombustibililor;

Ø Tratarea apelor uzate din localitate;

Ø Ferme pentru creșterea animalelor pe seama deșeurilor de la fabricarea biocombustibililor: bagasă, șlam, drojdii;

Ø Ferme pentru creșterea struților;

Ø Prelucrarea produselor melifere : valorificarea potențialului melifer al culturilor de plante oleaginoase pentru biocombustibili;

Ø Materiale de construcție pentru case, case prefabricate pentru noii împrietăriți;

Ø Instalații termice din valorificarea deșeurilor din agricultură;

În încheiere la prezentarea zonei de câmpie, punerea în valoare a acesteia presupune soluții la două probleme de existență: scoaterea zonei de sub influența incertitudinilor precipitațiilor atmosferice și gestionarea efectelor încălzirii climei și gestiunea păguboasă a terenului proprietatea statului. De pildă, de ce cele 135 IAS-uri nu sunt modele de exploatații agricole de mari dimensiuni și sunt lăsate să agonizeze la limita profitului sau falimentului ? Mii de persoane din gospodăriile de mici dimensiuni ar fi putut lucra în aceste unități economice ce s-au dovedit viabile până în anul 1990.

Va oferim în continuare câteva materiale pentru suport și exemplificare a celor expuse mai înainte, anunțându-va ca aceasta carte este deschisă pentru a fi completată cu asemenea materiale venite din partea oricui: proiecte de dezvoltare locală, părți din monografiile comunelor privind perspectivele de dezvoltare ale acestora, proiecte-cereri adresate Direcțiilor Agricole județene sau scoaterea la concurs a unor teme de dezvoltare rurală din partea acestora.

Așteptăm până în luna octombrie 2010 completarea cărții cu asemenea materiale venite din teritoriu, pentru ca s-o putem prezenta ca un proiect național pentru anul 2011

CONSOLIDAREA MICII GOSPODĂRII RURALE

MATERIALE-SUPORT LA LUCRAREA

CINE HRĂNEȘTE ROMÂNIA ?

În continuarea lucrării CINE HRĂNEȘTE ROMÂNIA ?, publicată în ALBINA ROMÂNESCĂ din septembrie 2009, se prezintă alte două studii de caz ce privesc evoluția gospodăriei rurale, a progresului satului.

Demersul autorilor și intenția redacției publicației *Albina românească* se înscriu dorința de a oferi celor interesați (gospodari, primari, asociații profesionale, instituțiile statului cu interese în agricultură, etc), elemente care să-i ajute la conturarea strategiilor locale de evoluție a satului românesc

1. Evoluția unei zone cu mică gospodărie consolidată

Schița strategică privește o zonă geografică formată din patru comune vecine situate într-un spațiu mărginit de municipiile Ploiești, București și Târgoviște. Evoluția istorică a celor patru comune, apropierea de patru orașe mari cu multe posibilități de câștig financiar, de școlarizare a tineretului, de agajare ca navetist sau stabilire la oraș ca salariat, cel mai adesea în industrie, au fost conjuncturi favorabile pentru depășirea nivelului de subzistență al gospodarilor și crearea premiselor pentru abordarea unei strategii de dezvoltare.

Aceste observații sunt valabile statistic, în realitate continuă să existe și gospodăria care evoluează la limita subzistenței, dar și gospodăria ce-și completează veniturile cu pensiile sau salariile primite - urmarea muncii la oraș și care se înscriu pozitiv în balanța veniturilor comunei.

O diagnoză foarte sumară a economiei celor patru comune scoate în evidență următoarele:

Suprafața medie de teren arabil pe gospodărie depășește dublul suprafeței tipice gospodăriei de subzistență.

Sunt multe case noi sau construite în ultimii 30-40 ani. În ultimii 20 ani au fost construite case cu arhitectură și confort urban, proprietarii fiind fiii satului care locuiesc, în prezent la oraș.

Localitățile nu au toate rețele de apă potabilă și canalizare, iar rețeaua de drumuri este în suferință.

Activitățile nonagricole nu a pondere semnificativă în totalul activității economiei rurale.

Activități economice (creștere vite, fabrici de alcool, piscicultură etc) sunt prezente, dar operate de străini de comună (întreprinzători români și străini).

Sunt serioase dificultăți la comercializarea surplusului de produse agricole în ciuda apropierei de piețele celor trei mari orașe din vecinătate.

Emigrarea tinerilor nu a ajuns să fie un fenomen, este un proces real, dar nu de anvergură. Explicația este simplă: s-au mai găsit locuri de muncă în zonă și a scăzut mult natalitatea.

Fenomenul de îmbătrânire a populației este prezent și are caracteristică un excedent mare de persoane feminine față de bărbați, ceea ce face dificilă lucrarea pământului și creșterea vitelor.

Oameni de afaceri din afara zonei achiziționează terenul agricol, preponderent în scop speculativ, reducând gospodăria la perimetrul curții și grădinei. Se consideră fenomenul foarte periculos, greu de controlat și profund dăunător pentru agricultură, deoarece terenul astfel cumpărat (la prețuri mici) rămâne nelucrat (a se vedea terenurile ce mărginesc șoseaua și calea ferată București- Ploiești).

Productivitatea terenului agricol este redusă față de performanțele europene, iar culturile de grâu și porumb sunt considerate nerentabile, deoarece s-a redus numărul animalelor și al păsărilor domestice, iar piața sau sistemul subvențiilor nu sunt stimulative.

Decalaj mare existent între sat și oraș în domeniile: economic, educațional, cultural, de divertisment.

Zona are însă potențial de dezvoltare ce justifică o Strategie pe termen lung, dedicată acestui scop; atuurile luate în seamă, ca suport al Strategiei, ar putea fi considerate următoarele:

Existența unor resurse naturale precum: râurile Ialomița și Prahova, argilă de foarte bună calitate, apă geotermală, etc.

Număr redus de analfabeți; mulți copii urmează și cursuri școlare la oraș, pensionarii care au lucrat în industrie au grade diferite de școlarizare, mai ridicate însă, decât gospodăria rămași în sat să lucreze pământul.

Climat de ordine socială, lipsa conflictelor majore de ordin social, politic, cultural, etnic (aprecierile aparțin Primarilor celor patru comune).

Existența unor drumuri județene și naționale, cale ferată ce interferează cu zona și ar putea constitui avantaje pentru funcționarea

unor canale de comercializare a produselor și organizarea de activități nonagricole în zonă.

□ Fondurile financiare nerambursabile oferite de Uniunea Europeană au fost în mică măsură accesate până acum (pentru repararea unor podețe și poduri, modernizarea școlilor, construirea de grădinițe pentru copii etc); infrastructura ar fi un teren imens de investiții.

□ Comunele mai au încă islazuri, propice creșterii animalelor domestice.

□ Piețele apropiate pentru produse agricole au dimensiuni foarte mari, ceea ce ar da siguranță investițiilor în agricultura zonală

Restricțiile principale ale procesului de dezvoltare a comunelor a zonei celor patru comune sunt cunoscute, în general, ca acționând la nivelul întregului mediu rural și anume:

□ Demotivarea gospodarilor de a se antrena în activități ce amplifică veniturile proprii.

□ Îmbătrânirea populației, rată redusă a natalității.

□ Decalaj mare între oraș și sat, regăsit în nivelul de trai și venit anual per gospodărie.

□ Simț redus de inițiativă în inițierea unor activități nonagricole, în găsirea de forme de asociere pentru producția și desfacerea produselor agricole, în găsirea și punerea în funcțiune a unor canale de comercializare a produselor agricole.

□ Politicile de atragere a investitorilor în activități agricole și nonagricole nu sunt inițiate și urmărite riguros, nu sunt stabilite stimulentele ce se oferă, nu este conturat parcul agroindustrial – principalul atractor pentru investitori

□ Primăriile nu au devenit motorul dezvoltării localității, orizontul de timp al Primarilor și al Consilierilor nu depășește, de cele mai multe ori, durata mandatului electoral.

Într-un asemenea spațiu economic, social, politic (ultimul, din nefericire, neprielnic dezvoltării mediului rural) se propune o schiță de Strategie de evoluție a zonei celor patru comune considerându-se că zona are certe posibilități de dezvoltare. Numai dacă ar pune în valoare resursele de apă geotermală pentru obținerea de legume pentru orașele Ploiești, Târgoviște și București, zona ar deveni foarte bogată, atractivă pentru tineri, oameni de afaceri, emigranți ce se întorc în țară, pentru șomerii din industrie și din administrația publică.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A ZONEI

- Schiță -

Obiective strategice

Se propune o strategie de dezvoltare pe termen lung (15-20 ani), integratoare la nivelul așezărilor din zonă, bazată pe resurse naturale și de personal proprii și pe fonduri de investiții (și investitori) preponderent din afara zonei .

Economia zonei devine suportul procesului de dezvoltare: modernizarea tuturor activităților care au ca finalitate reducerea decalajelor dintre oraș și sat, stabilitatea populației, alt nivel de trai.

Obiectivul strategic principal devine astfel :

“Amplificarea activității economice în scopul modernizării mediului rural și stabilizării populației “

De amintit că fenomenul actual, periculos pentru satul românesc este depopularea, îmbătrânirea populației, exodul tinerilor. Stabilizarea numărului populației (la o rată de creștere demografică pozitivă) dă sens noțiunii de dezvoltare și justifică strategia.

Obiectivele subordonate obiectivului strategic principal și care formează esența planului de dezvoltare locală – sunt următoarele :

1 Realizarea / modernizarea infrastructurii și anume :

1.1. - drumurile publice;

1.2. - alimentarea cu apă potabilă;

1.3 - alimentarea cu gaze naturale (prioritate, parcurile agroindustriale);

1.4 - canalizare și stații de tratare a apelor uzate;

1.5 - depozite pentru deșeuri solide.

2 Consolidarea / amplificarea activității economice în agricultură prin :

2.1 - creșterea productivității solului (dublare) prin irigații pe suprafețe reduse de teren și valorificarea apei râului Ialomița.

2.2 - culturi cu valoare adăugată mare precum : plante oleaginoase, materii prime pentru obținerea biocombustibililor (rapiță, soia, sorg, etc.)

2.3 - plantarea a 3000 nuci și 300 cireși negri pe teren public-privat pentru obținerea de fructe și lemn de mobilă.

2.4 - organizarea de sere (legume, zarzavaturi, flori, struguri, etc.) încălzite cu apă geotermală și stropite cu apa din râul Ialomița.

2.5 - certificarea calității de “produse ecologice“ sau “produse tradiționale“

2.6 - resuscitarea interesului pentru culturile de in și cânepă.

3. Investiții în parcurile agroindustriale:

- 3.1 - amenajarea parcurilor agroindustriale.
- 3.2 - ofertă în atenția investitorilor, exemple :
 - 3.2.1 - produse prefabricate din beton (pentru orașele din apropiere);
 - 3.2.2 - materiale de construcții pe bază de argilă;
 - 3.2.3 - producere de biocombustibili;
 - 3.2.4 - morărit și panificație;
 - 3.2.5 - fermă pentru creșterea struților (exemplu Mănăstirea Pissiota);
 - 3.2.6 - conserve de legume;
 - 3.2.7 - sucuri naturale din struguri;
 - 3.2.8. - îmbuteliere apă plată;
 - 3.2.9 - forare și distribuire apă geotermală;
 - 3.3.0 - prelucrare deșeuri din materiale plastice.

4. Consolidarea (amplificarea activității economice în cadrul gospodăriilor individuale):

- 4.1 - disponibil de apă pentru grădinile de zarzavaturi și legume;
- 4.2 - pomi fructiferi de înaltă productivitate și valoare economică ridicată;
- 4.3 - creșterea numărului de păsări domestice;
- 4.4 - punerea în valoare a izlazurilor comunale, pășuni și creșterea numărului animalelor domestice;
- 4.5 - diversificarea culturilor din grădini (fructe de pădure, plante, aromate, flori, etc.)
- 4.6 - râul Ialomița : oportunitate pentru creșterea rațelor și găștelor;
- 4.7 - gestionarea corectă a gunoiului de grajd și folosirea acestuia ca nutreț pentru sol sau comercializare;
- 4.8 - conserve de legume și zarzavaturi pentru uz propriu și comercializare, eventual de tip ecologic sau tradiționale comercializare;
- 4.10 - compoturi pentru cantine, cămine, tabere de copii, spitale;
- 4.11 - alte activități aducătoare de venit;

5. Stimularea unor activități inovatoare ale populației și sprijinirea acestora de a le pune în practică. Domenii de interes :

- 5.1 - valorificarea complexă a apelor geotermale din zonă: prin termoficarea locuințelor, încălzirea serelor agricole, bazine

de locuințelor, încălzirea serelor, bazine de înot, tratament balnear, culturi de biomasă, etc.

- 5.2 - irigații (râul Ialomița ca sursă) pe suprafețe reduse de teren;

5.3 - preluarea unor practici economice pozitive din activitatea mănăstirilor din județele Prahova și Ialomița (Pissiota Ghighiu, Crasna, etc.) ce privesc agricultura ecologică, rețete proprii de mâncăruri și dulceați, creșterea struților conservarea ciupercilor

- 5.4 - promovarea sculpturii în lemn la fabrica de mobilă din zonă;

5.5 - inventarierea meseriilor pe cale de dispariție și reconsiderarea unora utile zonei;

- 5.6 - mijloace de promovare a produselor din zonă pe piețele interne și externe;

5.7 - organizarea unor piețe în interiorul zonei;

5.8 - identificarea unor produse originale, protejarea acestora (brand) și comercializare;

- 5.9 - organizarea pepinierelor de pomi fructiferi pe lângă școlile din zonă;

5.10 - punerea în valoare a deșeurilor provenite de la unitățile industriale din zonă și a propriilor deșeuri din agricultură;

5.11 - aclimatizarea unor specii de plante ce-și extind arealul către nord, ca urmare a efectului de seră;

5.12 - organizarea de păstrăvărie în zona râului Ialomița;

5.13 - valorificarea surselor regenerabile de energie din zonă;

5.14 - profil modern pentru căminul cultural viitor.

6. Inițierea și extinderea serviciilor în zonă ca, de exemplu:

- 6.1 - servicii pentru agricultură :
 - 6.1.1 - apă pentru irigații;
 - 6.1.2 - apă caldă pentru sere;
 - 6.1.3 - execuție lucrări agricole;
 - 6.1.4 - transport produse agricole;
 - 6.1.5 - comercializare produse;
 - 6.1.6 - credite pentru agricultură;
 - 6.1.7 - certificarea calității produselor agricole (ecologice, tradiționale);
 - 6.1.8 - depozitarea produselor în vederea comercializării;
 - 6.1.9 - abator (abatoare) pentru animale.
- 6.2 - servicii în afara agriculturii :

6.2.1 - ofertă pentru amplasamente (teren public sau privat)pentru tabere de copii, cămine pentru persoane în vârstă, persoane cu dizabilități, case de retragere (cu suținere financiară proprie);centre de tratament cu apă geotermală sulfuroasă;

6.2.2 - cantine-restaurant la nivel de comună (pentru cadrele didactice, medicii, funcționarii, salariații unităților industriale din zonă);

6.2.3 - servicii pentru divertisment.

7 - Modernizarea mijloacelor și ridicarea nivelului procesului de învățământ :

7.1 - modernizarea infrastructurii și asigurarea utilităților necesare;

7.2 - dotare la nivelul școlilor urbane;

7.3 - atragerea de cadre didactice cu nivel profesional ridicat și foarte ridicat prin ofertă de locuințe și locuire, salarizare, integrare în viața comunității, în activități auxiliare. Ideal, cadrele didactice ar trebui să provină din fiii satului.

7.4 - adaptarea curiculei școlare la nevoile zonei și la cerințele tipice societății secolului XXI, ca de exemplu :

7.4.1 - stimularea spiritului inovator;

7.4.2 - însușirea unor elemente ale economiei de piață;

7.4.3 - stimularea spiritului întreprinzător;

7.4.4 - competiția;

7.4.5 - asumarea riscurilor;

7.4.6 - practici agricole dezvoltate în atelierele și loturile de teren proprii.

7.5 - îmbunătățirea calității învățământului, prioritar fiind :

7.5.1 - campania “ zero analfabeți “ ;

7.5.2 - completarea studiilor pentru ciclul V-VIII;

7.5.3 - selectarea copiilor dotați și îndrumarea spre școlile din marile orașe (burse)

7.5.4 - selectarea copiilor supradotați și îndrumarea către școlile de excelență;

7.5.5 - cămine pe lângă liceele din zonă;

7.5.6 - asigurarea deplasării elevilor la și de la școală, idem a personalului didactic;

7.5.7 - rata de promovabilitate a absolvenților de liceu în învățământul superior să crească de 5-10 ori (astăzi este de 2%, ca medie pe țară);

7.5.8 - colaborare profesională între profesorii din zonă și cei din marile orașe;

7.5.9 - grădinițe pentru cel puțin 80% din copii.

8 Desfășurarea activităților culturale la nivel superior față de prezent prin:

8.1 - construirea a trei centre culturale prin reconsiderarea fostelor camine culturale concepute și realizate cu 40-60 ani în urmă , stabilirea de funcții moderne noilor entități,ca: manifestarea culturii zonale, informare, inovare, păstrarea și exprimarea tradiției, prezentare de spectacole, adunări publice, expoziții, inclusiv de interes tehnic-profesional pentru agricultori, comunicare cu exteriorul zonei, centre de creație cultural-artistică, etc.;

8.2 - organizarea de spectacole în sală și în aer liber, festivaluri, concursuri în zonă și în afara zonei.

9 Organizarea divertismentului în mediul rural, prioritar pentru tineri:

9.1 - imaginarea de activități sportive ce pot fi organizate și desfășurate pe terenul comunal, inclusiv la nivel competițional zonal sau județean;

9.2 - realizarea bazelor corespunzătoare, bazine de înot, teren de fotbal;

9.3 - organizarea de serbări, aniversari, etc., prilej de întâlnire a locuitorilor, de petrecere, schimb de opinii, cunoașterea și afirmarea liderilor locali, evidențierea personală, etc.

9.4 - cercuri de creație pentru copii;

9.5 - săli de sport, corespunzător dotate;

9.6 - pregătirea fizică prevăzută în curricula școlară;

9.7 - întreceri sportive între școli;

9.8 - săli de spectacol.

10 Îmbunătățirea imaginii așezărilor rurale din zonă, prin:

- conturarea centrului comunei, a pieței centrale prin amenajări corespunzătoare;

- controlul aspectului drumurilor, fațadelor clădirilor, gardurilor;

- evidențierea monumentelor și a instituțiilor publice;

- marcarea caselor cu semnificație deosebită: eroi de război, profesorii și învățătorii locali, personalități din zonă, etc.;

- organizarea de muzee de interes local;

- punerea în valoare a unor fântâni publice, arbori centenari.

Terenurile virane se pot transforma în miniparcuri, terenuri de joacă pentru copii, etc.;

- amenajarea stațiilor de așteptare pentru mijloacele de transport auto;

- evitarea prezenței deșeurilor solide de-alungul drumurilor, spațiilor

 - publice terenurilor arabile, malul apelor, etc.;

 - impunerea imaginii zonei la nivel județean și național;

 - valorificarea la nivel național a noțiunilor sau conceptelor de:

 - * parc agroindustrial;

 - * cămin cultural modern;

 - * consolidarea, extinderea activităților economice la nivel de gospodărie;

 - * irigații pe suprafețe reduse de teren

 - * adaptări ale legislației actuale în cazul curriculei școlare din mediul rural, local;

 - * extinderea la nivel național a inițiativei plantării de nuci, cireși negri etc. pe spațiile publice. De exemplu, plantarea a 10 milioane de nuci în următorii 10 ani.

11 Gestiunea situațiilor de risc major, prin:

- inventarierea situațiilor care prezintă risc major pentru zonă.

Exemple posibile ;

- * inundații datorite râului Ialomița;

- * defrișării pădurilor;

- * înstrăinării terenului agricol;

 - * sporului demografic negativ;

 - * ratei ridicate de somaj;

 - * contaminării apelor freatice cu substanțe

organice și agenți patogeni.

- gestiunea fiecărei situații.

12 Îmbunătățirea activității administrației publice, prin:

- transparența activității, a deciziilor luate;

- motivarea populației la realizarea deciziilor, forme de motivare;

- organizarea entității de urmărire a realizării strategiei de dezvoltare a zonei, în cadrul organigramei Primăriei;

- organizarea unei entități pentru consultanță în afacerile locale în conexiune cu entitatea ce se ocupă de strategie.

Modalități și instrumente de realizare a strategiei

Obiectivele, subobiectivele și activitățile propuse în cele 12 puncte menționate mai sus nu pot deveni realități decât printr-o muncă susținută, tenace, a întregii comunități, condusă inteligent și profesional, cu pasiune și dăruire pentru localitate și locuitorii săi, de către Primărie (Primar, Consilieri, angajați). Acest **comandament** ce-și asumă modelarea viitorului comunei trebuie să fie active pe toată durata preconizată pentru atingerea obiectivelor strategice, durată care presupune o etapă scurtă (cca 4 ani), medie (cca 10 ani) și lungă de timp (peste 20 ani). Aceasta înseamnă mai multe mandate electorale, mulți primari, dar toți aplecați asupra realizării Strategiei și îmbunătățirii continue a ei și perfecționării managementului acesteia.

Formarea acestui **comandament** este etapa de start a evoluției comunei, urmărită printr-o Strategie. De calitatea comandamentului, privit în perspectiva multor ani, depinde avansul mai lent sau mai alert al comunei către dezvoltare sau, dimpotrivă, către involuție. Comandamentul este caracterizat prin motivație comună, omogenitatea intențiilor în favoarea comunității, prin cunoașterea și slujirea intereselor cetățenilor. Jurnalurilor de bord trebuie să fie Strategia și modul de realizare a obiectivelor. Culoarea politică a membrilor comandamentului nu este în contradicție cu obiectivele Strategiei ci trebuie privită numai ca drapelul sub care, membrul de partid, luptă pentru a găsi modalități de realizare în condiții optime a obiectivelor ca: atragere fonduri de la buget, realizare infrastructură, modernizare școli, atragerea investitorilor, punerea în valoare a comunei (economic, cultural, turistic, educațional, etc).

Comandamentul trebuie să aibă un **plan de bătaie** care să definească precis obiectivele, etapele și forțele pe care se bazează să câștige bătălia cu inamicii neîndurători ca: sărăcia, nepăsarea, demotivarea muncii, hoția, beția, lipsa de solidaritate umană, demagogia etc. Acest plan de bătaie îl formează **Strategia de evoluția a localității** și care aparține, atât ca elaborare cât și ca realizare (și prin rezultatele scontate), tuturor membrilor localității. Indiferent cine elaborează Strategia, o firmă de specialitate sau un colectiv din comună, ea trebuie să fie cunoscută, completată cu gândirea, experiența tuturor locuitorilor, însușită în final de Consiliul Comunal și devenită act pentru ordonarea activităților viitoare ale Primăriei și ale locuitorilor.

A treia etapă obligatorie a desfășurării unei Strategii este **detalierea acesteia pe programe, proiecte, activități** sau lucrări cu indicarea persoanelor responsabile de realizarea lor, la termenele

necesare ce rezultă dintr-un grafic centralizator, dar și cu indicarea mijloacelor necesare realizării obiectivelor.

O altă etapă importantă, mai ales pentru comunele cu restricții financiare este ierarhizarea **mijloacelor financiare** necesare după volumul acestora și după surse sigure, probabile sau incerte de acoperire. Prima categorie –importantă pentru motivarea participanților la realizarea Strategiei - este evaluarea acțiunilor, lucrărilor, programelor ce nu implică eforturi financiare și, după cum se poate observa din parcurgerea celor 12 puncte strategice prezentate mai sus, pot reprezenta 20 – 30% din totalul lucrărilor prevăzute în Strategie.

Surse de finanțare, cu un anumit grad de probabilitate pot fi considerate și:

- Fonduri nerabursabile sau cu cofinanțare din partea Uniunii Europene, importante prin volumul lor și prin destinație, dar greu de accesat din cauze proprii autorităților române locale și centrale. Ele nu vor mai fi disponibile pe termen mediu și lung și reprezintă o oportunitate greu de compensat în viitor.

- Fonduri disponibile, în măsură variabilă, ale emigranților din zonă ce se înapoiază în țară și vor să se angajeze într-o afacere proprie. Această afacere trebuie să se regăsească printre obiectivele Strategiei și să fie cunoscută dinainte de emigrant (parcurile agroindustriale îi pot pune la dispoziție terenul necesar inițierii afacerii).

- Creditul agricol (Banca agricolă) care întârzie să devină operativ dintr-o mare eroare a autorităților centrale. Poate fi încercată organizarea unor Bănci locale, experiență cunoscută în România în anii 30, cu rezultate bune. Baniile se colectează de la deponenții locali, emigranți, fiii satului, alte persoane interesate. Dublarea venitului agricultorilor prin amplificarea activității economice pe termen mediu ar putea alimenta o parte din fondurile Băncii locale de credit.

- Fonduri de la bugetul statului : acestea vor fi din ce mai greu de primit; România are o economie destructurată, mari datorii la forurile bancare internaționale, dependentă energetic și alimentară de import, resursele naturale i-au fost externalizate, administrația este excesiv de birocratizată până la blocarea activităților, iar actul de decizie economică este politizat aproape integral.

- Fonduri atrase de la investitori: este marea speranță într-o revigorare a activității economice agricole și, mai ales, nonagricole, dar investitorii trebuie atrași, iar atragerea lor presupune o adevărată artă prin care să convingă că zona, comuna, asocierea a mai multor comune oferă cea mai bună

amplasare pentru o anumită investiție.

- Fonduri conjuncturale ce depind de abilitatea autorităților locale de a le descoperi și accesa. Ele provin de la organizații străine, ambasade, programe sau proiecte internaționale, personalități diverse etc.

- Economii ale populației provenite din reducerea cheltuielilor cu consumul băuturilor alcoolice și țigărilor; se poate aprecia la 1- 2 mil. euro asemenea cheltuieli făcute de populația din mediul rural. Renunțarea la produsele procurate de la oraș și care pot fi realizate în comună ca: pâine și produse de panificație, produse alcoolice de proveniență locală și care se pot vinde prin cele cca 80 puncte comerciale ce oferă băuturi alcoolice din afara zonei, realizarea programului “cornul și laptele” sau “cornul și mierea” cu produse locale. Dublarea sau triplarea numărului de stupi și reducerea consumului de zahăr, obținerea de sucuri naturale în locul celor chimizate sau sintetice sunt alternative la ieșirea de bani din zonă și amplificarea activității economice.

- Obținerea de burse pentru studii, premii din câștigarea unor concursuri, granturi diverse etc.

Odată cunoscute aceste surse de finanțare se poate trece la o altă etapă a Strategiei și anume la **selectarea obiectivelor ce pot fi realizate pe termen scurt, mediu și lung**. Înaintea etapizării Strategiei trebuie gândită și modalitatea de a găsi **aliați în sprijinul Strategiei**, aliați în interiorul și, mai ales, în exteriorul localității. Pot fi avute în vedere următoarele acțiuni:

- Cooptarea în cadrul **comandamentului** și a cadrelor didactice din comună, medicii din cadrul dispensarului (la nivel de consilieri), reprezentanții cultelor, oameni de afaceri din comună sau zonă, fiii ai satului ce acceptă să colaboreze cu Primăria etc.

- În exteriorul satului important este lobby-ul exercitat la nivelul autorităților județene, și al autorităților centrale cu ajutorul primarului, deputaților și senatorilor.

- Camera de Comerț, Organizațiile profesionale și patronale, Asociația primarilor, hipermarketurile din apropiere etc. pot fi folosite în favoarea realizării obiectivelor strategice.

- Asocierea dintre comunele alăturate poate oferi sinergismul necesar reducerii eforturilor realizării unor obiective și obținerii unor efecte mai importante decât dacă ar fi realizate de o singură comună.

În încheierea considerațiilor succint prezentate mai sus se poate observa că asocierea a patru comune vecine la un program comun

de dezvoltare (formalizat printr-o Strategie) trebuie să accelereze procesul de evoluție, de progres al localităților prin concentrarea eforturilor pe puncte cheie ale procesului de dezvoltare și anume:

- Crearea de canale de comercializare a surplusului de produse agricole.

- Privirea cu seriozitate a formelor de asociere a țăranilor la obținerea produselor agricole(acolo unde acest lucru este posibil) și la desfacerea produselor, etapă fără de care marketingul produselor agricole oferite comercializării este aproape nul. Hipermarketurile discută, încheie contracte cu parteneri ce pot oferi cantități mari de produse, la calități garantate și forme de condiționare (ambalare) moderne, dar și la termene certe. Contravaloarea produselor se achită prin bănci, furnizorul trebuind să aibă cont deschis într-o bancă.

- Coordonarea strategiilor de evoluție ale fiecărei comune, astfel încât să se evidențieze obiectivele identice. Imaginarea și găsirea de modalități de urmărire a obiectivelor strategice comune pe toată durata necesară realizării acestora.

- Motivarea întregii populații la realizarea Strategiilor și convingerea că astfel, viața în mediul rural poate accede la nivele superioare celor actuale, iar viitorul devine previzibil.

- Eforturi continue pentru atragerea investitorilor și conceperea pachetului de stimulente de a-i interesa să investească, mai ales în activități nonagricole, în prelucrarea produselor agricole, în crearea de noi locuri de muncă. Desemnarea parcurilor agroindustriale comunale sau la nivelul celor patru comune este unul din atractorii importanți pentru investitori.

- O gândire comună de a găsi soluții la scăderea ratei creșterii demografice, creșterii continue a nivelului procesului de învățământ și la amplificarea activității economice în cadrul gospodăriei, știut fiind că un țăran folosește astăzi ,mai puțin de jumătate din timpul calendaristic disponibil pentru activități agricole, restul timpului așteaptă să fie folosit pentru propria lui bunăstare și pentru dezvoltarea comunei, catalizatorul trezirii acestui imens potențial este **comandamentul, prin instrumentul său - Strategia.**

2

pornind de la acest studiu de caz însoțit de proiectul ce s-a putut dezvolta pe baza lui, putem ajunge la o viziune mai largă privind întreaga zonă, pe care am intitulat-o:

Amplificarea activității economice în zona VALEA

PRAHOVEI prin punerea în valoare a produselor agricole tradiționale și a turismului

Premise

Produsele agricole tradiționale (cvasidispărute în țările din vestul Europei), trebuie promovate comercial deoarece ele domină agricultura din zona de deal – munte ce caracterizează Valea Prahovei. Menținerea acestor produse în structura producției agricole și în oferta comercială către piețele de pe Valea Prahovei are ca argumente:

- Sunt rezultatul agriculturii practicate pe loturi de teren reduse, ca suprafață.

- Calitate superioară față de produsele agriculturii moderne (zestrea genetică a plantelor nealterată mult timp), nechimizate, în general.

- Produse compatibile cu gustul și dieta populației.

- Alternativă la produsele agricole importate de marile lanțuri comerciale transnaționale.

- Diversitate mare sortimentală de produse.

- Reprezintă o șansă de supraviețuire a micii gospodării rurale.

- Țăranii știu să le cultive, conserve sau să le transforme în alimente

Program de valorificare a produselor agricole tradiționale.

Scopul Programului: punerea în valoare a produselor agricole tradiționale (PAT) provenite din agricultura practică în zonele vicinale Văii Prahovei și comercializarea acestora în stațiunile cuprinse între Câmpina și Timiș.

Componentele de bază ale programului sunt următoarele:

- Bazinul geografic (potențialul de producție) cuprinde zonele de deal și munte, mai puțin de șes, din vecinătatea Văii Prahovei unde se practică agricultura tradițională.

- Piața este reprezentată de turiștii din stațiunile destinate acestui scop, de călătorii de pe șoselele existente și cele ce se vor construi pe traseul București – Brașov.

- Canalele de comercializare necesare atingerii scopului Programului.

Diagnoza situației actuale

Succint, situația produselor tradiționale comercializate pe Valea Prahovei, prezintă următoarele trăsături:

- Lipsă de informare și de organizare a agricultorilor privitoare la PAT.
- Spirit întreprinzător redus, suprapus peste fenomenul îmbătrânirii populației rurale, sărăcirea populației, absența creditului rural pentru investiții în gospodărie.
- Lipsa sistemului și a rețelelor de colectare, condiționare (sortare, ambalare, depozitare), atestarea calității, transportul produselor, comercializare.

Etape critice pentru realizarea Programului

Se pot distinge trei etape principale care condiționează succesul Programului și anume:

a. *Crearea pieței pentru PAT.* În afara potențialului actual de turism se poate aștepta la **amplificarea mult a turismului** din zona Văii Prahovei prin promovarea turismului de sfârșit de săptămână atât în stațiunile existente cât, mai ales, în viitoarele facilități ce apar, prin:

- Amenajarea albiei râului Prahova și a afluenților prin: nivelarea malurilor, construirea de minibaraje pentru acumulări de apă care vor fi baze de pescuit sportiv, suport pentru organizarea de spații pentru camping, plajă, baie, jocuri distractive, sport, picnicuri în locuri special amenajate, spații pentru copii și oameni în vârstă etc.

- Conceptul de spațiu ecologic ar trebui să domine tot ce se amenajează pe Valea Prahovei și ar trebui să influențeze și punerea în valoare turistică a zonei.

- Exploatarea apelor geotermale din întreaga zonă a Văii Prahovei, Câmpina, în special, în scopul obținerii de apă caldă pentru alimentarea serelor agricole, termoficare, bazine deschise sau acoperite pentru înot, transformare în energie electrică, tratament balnear etc.

- O schemă asemănătoare se poate concepe și pentru apele sulfuroase din zona Sinaia

- Găsirea de soluții pentru asigurarea cazării (1-2 nopți)

turiștilor de sfârșit de săptămână care sunt și vor fi predominant bucureșteni. Zecile sau sutele de mii de turiști ce sunt așteptați, într-o perspectivă pe termen lung, să petreacă 1-2 zile pe Valea Prahovei aduc cu ei și probleme ale căror soluții trebuie căutate și puse în practică. Sunt avute în vedere: parcare automobilelor, poluarea produsă de acestea în zonă, necesarul de apă potabilă, tratarea apelor uzate și păstarea calității apei râului Prahova, gestiunea deșeurilor solide și lichide, amplasamente pentru spațiile de cazare și de divertisment. Toate acestea înseamnă locuri de muncă sezoniere sau permanente, care aduc după sine și cerințe noi pentru piața produselor alimentare.

- Organizarea turismului montan de proximitate (cazare pentru o noapte la baza muntelui) se adresează, precumpănitor tinerilor cu situație materială modestă, observație care va influența și consumul alimentelor, oferta trebuind a fi adaptată acestei categorii de turiști, în creștere numerică.

b. *Realizarea infrastructurii de comercializare a PAT.* Trebuie făcută atât în situația existentă cât și concomitent cu dezvoltarea zonei turistice. Pot fi avute în vedere inițiative ca, de exemplu:

- În mod conjunctural, întreprinzătorii ar trebui recrutați dintre foștii agricultori emigranți și care revin în țară cu un minim de capital și sunt dornici, sau obligați, de a iniția o afacere.

- Pe amplasamentul autostrăzii București – Brașov pot fi prevăzute câteva locații pentru comercializarea PAT. Aceste locații trebuie incluse în proiectul autostrăzii, rezervându-se spații pentru complexe comerciale cu preparate din PAT, parcaje auto, restaurante, locuri de joacă pentru copii, etc.

- La nivelul întregii zone turistice a Văii Prahovei și a producătorilor de produse agricole, inclusiv de tip tradițional sau ecologic trebuie gândite și stabilite amplasamente pentru infrastructura de comercializare a PAT ca: depozite, restaurante, complexe agroalimentare cu activități conexe ce interesează și rețin turiștii, minicrame, puncte de vânzare produse și preparate alimentare pentru consum în zonă sau acasă, teascuri pentru prepararea mustului, a sucului de mere, alte sucuri naturale etc. Autoritățile publice locale, reprezentanții asociațiilor de producători agricoli vor stabili cu gestionarii autostrăzii și ai zonei turistice Valea Prahovei și cu investitorii în realizarea acestei infrastructuri regimul patrimoniului, aprovizionarea cu utilități, taxe etc.

c. *Potențarea zonei agricole sau stimularea acesteia de a produce PAT pentru zona Valea Prahovei, sursă de câștiguri*

suplimentare pentru agricultori. Măsuri posibile:

- Intervenția autorităților publice pentru informare, finanțarea unor activități, realizarea zonei turistice Valea Prahovei, infrastructură de transport în mediul rural, etc.

- Promovarea unor forme de asociere pentru producerea și/sau desfacerea PAT.

- Organizarea la nivel de comună a unor spații pentru sortarea, ambalarea, depozitarea produselor agricole în vederea expedierii la beneficiari sau la piață.

- Atestarea (certificarea) calității de produs tradițional sau ecologic.

- Transformarea țăranilor în fermieri pentru a putea încheia contracte comerciale, cu cont în bancă, activitate de marketing. Asocierea poate facilita aceste cerințe ale comerțului modern.

- Organizarea abatoarelor pentru păsări și animale (eventual, miniabatoare) și ambalarea (mai târziu, procesarea) produselor rezultate.

- Motivarea forței de muncă feminine de preparare în vederea comercializării de produse ca: dulcețuri, fructe uscate, sucuri, ciuperci conservate, conserve de legume, compoturi, șerbet, prăjituri de casă, pâine de casă etc.

- Includerea în oferta de PAT și a produselor apicole, fructelor de pădure cultivate în grădină, produse din lapte, pastramă, nuci și preparate din nuci, băuturi alcoolice produse în gospodărie, cidru, hidromel, vin-pelin și vin-mentolat, secărică, vișinată etc.

- Produsele de tip artizanat pot însoți oferta de PAT. De pildă, băuturile alcoolice pot fi vândute, fiind amabalate și în vase ceramice (tip ulcior) sau din lemn (tip ploscă), etc.

Modalități de realizare a Programului

Un complex de instrumente trebuie mobilizat pentru a face Programul viabil ca, de exemplu:

a. Instrumente de ordin administrativ. Prioritare pentru realizarea Văii Prahovei turistice se consideră următoarele:

- Stabilirea responsabilității gestiunii zonei Văii Prahovei și realizării Programului de amplificare a activității economice în zonă, prin organizarea turismului de sfârșit de săptămână și prin promovarea PAT. Posibil ca inițial, entitatea organizatorică să fie Consiliul Județean Prahova sau forme de investiție public-privat.

- Delimitarea spațiului geografic ce privește comercializarea PAT și a arealului agricol de producție.

- Finanțarea Programului pe etapele realizării lui.

- Corelarea PUG-ului localităților din zona turistică a Văii Prahovei cu noul Proiect și cu Proiectul autostrăzii București – Brașov.

- Conceperea măsurilor de reducere a impactului ecologic al transportului în zonă prin: modernizarea transportului pe calea ferată, prevederea de culoare pentru bicicliști de-alungul autostrăzii București - Brașov, transport cu autobuze, etc.

- Atenuarea dezavantajelor economice și sociale ale turismului de sfârșit de săptămână prin prevederea în Proiect a destinațiilor pentru construcții ce privesc tabere de vacanță, tabere pentru copii, cămine diverse, școli cu internate, centre de instruire naționale și internaționale în domeniile turismului, alpinismului, pregătirii mâncărilor ecologice și cu PAT, turism balnear, școli de înot pentru copii și amatori și pentru performanță (pe baza apei geotermale din zonă), centre de tratament al sănătății pe baze neconvenționale (valorificarea experienței bune acumulate până în prezent), pescuit sportiv pe tot râul Prahova și concursuri de pescuit, centre pentru recuperare medicală și convalescență, case de retragere pentru pensionarii cu stare materială bună, centre de perfecționare profesională, solarii diverse, ștranduri, etc.

- Stabilirea regimului proprietății în zonă și a spațiului adiacent autostrăzii București - Brașov pentru a facilita realizarea infrastructurii de comercializare a PAT.

Instrumente de ordin economic care susțin Proiectul turistic al Văii Prahovei dintre care:

- Politici pentru atragerea investitorilor în zonă.

- Găsirea de surse financiare pentru regularizarea albiei râului Prahova, amenajarea și modernizarea drumurilor din zonă, rețele de apă potabilă, canalizare, tratare ape uzate, rețele electrice, amenajarea râului Prahova pentru pescuit, sonde pentru apă geotermală etc.

- Soluții pentru asigurarea cazării turiștilor de week-end; reconsiderarea potențialului existent și amplificarea acestuia inclusiv prin punerea în valoare a fondului de locuințe al populației din zona Văii Prahovei care trebuie adaptate la cerințele turismului de sfârșit de săptămână la începutul sec. XXI.

- Diversificarea ofertei turistice astfel încât, Valea Prahovei să fie atractivă tot timpul anului incluzând și turismul montan.

- Stabilirea capacității Văii Prahovei de a primi și găzdui un număr optim de turiști de sfârșit de săptămână, dată esențială pentru proiectarea zonei, dar și pentru producătorii agricoli din

zona adiacentă pentru a-și stabili planurile de producție.

- Creditul agricol să devină o realitate în economia rurală.
- Veniturile aduse de proiectul Văii Prahovei și de comercializare a produselor agricole sunt integrate la nivelul tuturor participanților și trebuie văzute pe termen lung pentru a amortiza investițiile mari în infrastructură.

La nivel conceptual, decidenții, specialiștii, autoritățile publice ale localităților din zonă, asociațiile de producători agricoli etc. Trebuie să colaboreze pentru a realiza un complex turistic de mare întinere geografică și care s-ar putea extinde până la Brașov, integrând localitățile existente cu noile construcții tipice sec. XXI, punând în evidență atuurile zonei, aturi fără de care proiectul turistic al Văii Prahovei nu are rost. Printre acești atractori de prim rang s-ar putea nota:

- Muntele cu tot ce înseamnă el pentru turismul din toate anotimpurile.
- Apa, găsită ca râul Prahova și afluentul său – Doftana și, mai ales, apele geotermale exploatate în zonă. Ultima resursă naturală ar putea deveni motorul dezvoltării zonei turistice și a celei agricole dacă este inteligent pusă în valoare prin transformare în energie termică, electrică, dacă alimentează zeci de bazine de mari dimensiuni destinate înotului și divertismentului și sute sau mii de piscine, ori dau viață serelor pentru legume, zarzavaturi și fructe din zona agricolă adiacentă.

Amenajarea pentru pescuit a râului Prahova (până în apropierea

Municipiului Ploiești) ar atrage în rândul turiștilor și un segment din

populația în vârstă a marilor orașe apropiate, dar ar și favoriza amplasarea

locurilor de campare a turiștilor, a construcțiilor de case de vacanță, hoteluri,

solarii pentru persoane de toate vârstele, organizare de picnicuri, magazine

de comercializare PAT etc.

- Aproximarea de Municipiile Ploiești, Brașov, București, Târgoviște trebuie privită ca un atu de prim rang și tratată ca atare ca posibilități de deplasare a omenilor, mărfurilor, mijloacelor de asigurare a serviciilor etc, iar toate acestea gândite după criteriul ecologic și al câștigării de timp. Dacă aceeași decidenți care încearcă de cca 20 ani să fluidizeze transportul auto pe o zonă restrânsă de șosea, București-Otopeni vor proiecta și transportul

în incinta zonei turistice a Văii Prahovei, proiectul descris mai sus nu se poate realiza într-o sută de ani !

- Turismul pentru sănătate poate deveni al patrulea atractor al zonei, suportul acestuia fiind: apele geotermale cu conținut de sulf, climatul, calitatea aerului și a apei, dietele bazate pe alimente de calitate ecologică și tradițională, realizările notabile ale medicinei neconvenționale, posibilitățile de divertisment.

- În sfârșit, al cincilea atractor poate deveni, într-o Europă unde concurența pe piața serviciilor turistice este acerbă, calitatea resursei umane: calitatea ireproșabilă a serviciilor (însușită în școli organizate în zonă), ordinea socială, aspectul și comportarea populației, inclusiv a țăranilor care vin să-și vândă produsele, curățenia de tip Occidental (noțiune rar cunoscută în România), condițiile de igienă de același tip, etc.

Observații finale

Programul schițat mai sus prezintă ca principale avantaje:

- Demonstrarea viabilității sistemului agricol actual, cu toate tarele lui, din zona de munte și deal, căruia i se crează posibilități de comercializare a produselor excedentare și anume pentru acelea pe care el știe cel mai bine să le cultive. Este posibil să se împiedice sau să se întârzie depopularea satelor din zonă.

- Perspectivă pentru agricultorii ce se înapoiază în țară după ce au lucrat în străinătate de a se angaja într-o activitate productivă.

- Creare de locuri noi de muncă.

- Impunerea pe piața internă și ulterior și pe cea externă a produselor agricole tradiționale, alternativă la produsele agriculturii moderne, supraviețuirea micii gospodării rurale din vecinătatea Văii Prahovei.

- Modalitate pentru populația cu venituri modeste de a-și petrece sfârșitul de săptămână nu departe de reședința lor.

- Dacă programul Zonei turistice a Văii Prahovei are succes și alte zone ar putea să-l imite: Valea Argeșului, Valea Teleajenului, Valea Bistriței etc.

- Caracterul de program demonstrativ cu valențe semnificative ca magnitudine (sociale, economice, ecologice etc) ar trebui susținut pentru a fi încadrat într-unul din Programele finanțate de Uniunea Europeană.

- Punerea în valoare a unor resurse naturale incomplet valorificate în prezent.

- Capacitatea decidenților de a iniția și realiza proiecte de anvergură care să fie compatibile cu interesul național .

Ultima aserțiune de mai sus poate fi și condiționarea esențială a reușitei unui asemenea Program.

Deci a face satul prahovean un suport pentru stațiuni iar stațiunile un debuseu pentru ele

Acelasi lucru se poate face si la mare si in toate judetele cu stațiuni turistice consacrate. Satul devine un prestator de servicii pentru stațiune, ajugand pana la cele cultural artistice + cu o programare permanenta a formatiilor din comune pe scenele si estradele statiunilor, odihna in acestea constituind si o delectare folclorica. Prin aceasta se va ajunge la o imbinare mai organica intre turismul propriu zis si agroturism, localitatea rurala care ofera servicii devenind, cum este normal,o anexa si o suplimentare a posibilitatilor oferite de intreaga zona turistica, dar toate bogatiile de traditie alimentara, sportiva sau artistica punandu-și amprenta in egala masura asupra satelor si statiunilor.

NOTA AUTORILOR:

Subliniem aici, la acest studiu de caz, intenția, tendința și chiar posibilitatea de a face din satul prahovean și producția lui alimentară, artizanală și chiar a altor industrii apte să se dezvolte, un suport de produse locale pentru stațiunile turistice și balneo-climatice. Iar din aceste stațiuni care vor căpăta un plus de specific local, deci un plus de atractivitate prin asemenea produse locale, un important debuseu pentru vânzarea lor, vaorificarea lor turistică, promovarea lor la standarde europene.

Am ales dinadins acest județ care are și o economie agrară de mare potențial agricol, horticol, pomicol, avicol, animalier, forestier, cu zone diferite: carpatice, subcarpatice, de câmpie sau de importanță hidrografică și cu microclimate diferite, tocmai pentru a se putea demonstra prin el modul în care ruralul producător de bunuri alimentare și de industrie casnică poate aduce o mare contribuție la personalizarea ofertei turistice în zone atât de importante cum sunt Valea Prahovei, Vălenii de Munte și Cheia, Slănicul și Telega, Breaza și Cornu.

Conjugarea intereselor de dezvoltare dintre rural și urban pot produce aici minunea unui specific local bine valorificat prin susținere reciprocă. Dacă, pe lângă bogăția naturii și a climei care le fac astăzi celebre, marile și micile stațiuni turistice vor fi aprovizionate, nu cu banalele produse universale din supermarketuri, ci cu cele mai reale produse autohtone care pot căpăta în timp marcă europeană, atunci turiștii care și așa vin destui doar pentru peisaj și climat, vor veni pentru celebrele vinuri prahovene, pentru brânzeturi și mezeluri specifice, pentru Cu timpul, perseverând, suntem siguri că se va dezvolta și o gastronomie specifică, având rețete de bucătărie specifică, oferte alimentare specifice, artizanat specific, adică tot ce constituie atracțiile și mijloacele specifice de dezvoltare a turismului.

Mai mult decât atât: Îndrăznim să afirmăm că o asemenea conlucrare de piață va putea contribui substanțial la dezvoltarea culturii locale valorificând tradițiile și chiar atele culte prin oferta artistică pe care fiecare formație comunală o poate oferi scenelor din stațiunile turistice. Organizarea unui

program permanent de rotire pe aceste scene a talentelor și formațiilor din județ va contribui, pe de o parte, la acest specific atractiv oferind turiștilor ca „entertainment” nu numai producții artistice de circulație generală pe care, ca și produsele de supermarket, le pot găsi oriunde, ci lucruri noi, inedite, din creația noastră culturală care este în plină vigoare și, în plus, absolut specifice zonei. Pe de altă parte însă, valorificate printr-un management inteligent pe scenele stațiunilor turistice cărora le-ar da culoarea originală a unor petreceri specifice, cum se întâmplă în întreaga lume prin conjugarea atracțiilor turistice cu carnavalurile de tradiție locală, asemenea activități culturale locale care au nevoie astăzi de finanțare din partea Consiliilor locale și județene, ar putea începe să se autoîntrețină, măcar parțial, ceea ce va fi o bucurie pentru primari, dar vor fi și stimulate la perfecționare și diversificare artistică prin pretențiile pe care, chiar și sub formă de concursuri pe teme datele-ar avea de la ele organizatorii din stațiuni.

Din asemenea motive ne-am ales pentru acest studiu de caz județul Prahova. Pornind de la experiența de aici, același lucru se va putea face și la mare și în toate județele cu stațiuni turistice consacrate. Satul devine un prestator de servicii pentru stațiune, ajungând să ofere în condiții de aprovizionare ritmică ce ajunge la contracte ferme de la produse alimentare și de industrie casnică, până la cele culturale artistice cu o programare permanentă a formațiilor din comune pe scenele și estradele stațiunilor, odihna în acestea constituind și o delectare folclorică.

Un alt rezultat va fi că, prin aceasta se va ajunge la o îmbinare mai organică între turismul propriu zis și agroturism, localitatea rurală care oferă servicii devenind, cum este normal, o anexă și o suplimentare a posibilităților oferite de întreaga zonă turistică, toate bogățiile de tradiție alimentară, sportivă sau artistică punându-și amprenta în egală măsură asupra satelor și stațiunilor.

ANEXA:

APEL CĂTRE PRIMARII COMUNELOR ROMÂNIEI

MOTTO:

Fără a se vorbi între ei, tot mai multi gospodari care încearca sa-și valorifice producția la piață simt nevoia să spună:

„Nu există în țara asta lucru mai prost plătit decât munca țăranului”.

Ei bine, cum îi convingem că poate fi și altfel ?!

Doamnelor și domnilor primari, la început de an nou, în virtutea vechii colaborări și conjugări de forțe pentru progresul satului românesc, revista noastră vă roagă să dați atenție propunerii pe care o prezentăm mai jos și să ne sprijiniți în dezbateră pentru perfecționarea și definitivarea ei. Este o propunere ce pare mărunță, referindu-se la foarte mici mijloace economice și foarte mici cantități de mărfuri, dar care privește atât de multe gospodării ce vegetează astăzi la limitele subzistenței și atât de mulți oameni pe care-i macină astăzi inerția încât, printr-o abordare responsabilă, fără mari pretenții s-ar putea ajunge la rezolvarea prin forțe proprii a unor grave probleme sociale:

ARGUMENT

Pornim argumentarea noastră atât de la nevoia socială de depășire a stării de inerție ce caracterizează viața multor comune în care lipsa inițiativei de producție devine chiar mai gravă decât sărăcia iar, din furnizor de hrană satul devine consumator al unor produse aduse din altă parte, cât și de la cea economică de a nu mai lăsa, chiar pe fondul unui consum restrâns, să se piardă, prin nepăsare sau lipsă de inițiativă, roadele unei producții curente pe care gospodăria țărănească tot o are. Neglijate, grădina și livada pe care săteanul tot le posedă, ca și anumite îndeletniciri casnice, agrare ori alimentare pe care el tot le-a deprins, nu se mai valorifică. Ele produc stări și de inerție dar și de sărăcie, precum terenurile

care nu se lucrează, fructele care nu se culeg sau păsările și animalele a căror reproducere nu mai contează. Ca să nu mai vorbim despre celelalte valori, ale meșteșugurilor și micilor îndeletniciri ale lucrului de mână care au constituit mândria multora dintre etapele civilizației noastre, iar acum dispar de la noi în vreme ce căutarea produselor lor în lume este tot mai apreciată.

Motivul este limpede: o lume industrializată începe să refuze patriarhalitatea micilor produse. Sau, chiar dacă nu o refuză, o înăbușă atât cu produsele ei de serie cât și cu măsurile fiscale și birocratice croite după dimensiunile marilor industrii și strivindu-l prin greutatea birocrăției lor pe micul producător. Producțiilor gigante nu le mai pasă nici de firul de ceapă, nici de împunsătura de ac, nici de tristețea unui islaz comunal pe care nu pasc vite, nici măcar de bibilica pe care nu știi dacă gospodina o crește pentru ouăle ei mici sau pentru frumusețea existenței ei ca atare. Marile industrii trec cu tăvălugul peste asemenea amănunte, iar birocrăția financiară pe care ele o presupun sufocă pur și simplu o asemenea viață văzută la dimensiuni mici.

Și, totuși, populația noastră la asemenea dimensiuni trăiește pe mai bine de jumătate din acoperirea geografică a țării, iar această sufocare, chiar dacă uneori se rezolvă economic prin cine știe ce forme neproductive de protecție socială, devine o mare problemă socială, golind de inițiativă o bună parte din populația țării și gonind generațiile din sat. Iar, dacă marile sisteme economice care vor să-și producă mărfurile lor considerându-ne pe noi importanți numai în măsura în care li le consumăm, au alte preocupări, nu același lucru putem spune despre oamenii hărăziți să simtă și să rezolve problemele satului. Aceștia sunteți dumneavoastră, care trăiți în respectivul mediu, vă dați seama de nevoile unui asemenea mediu, simțiți așa cum simt și ceilalți concetățeni ai dumneavoastră și nu puteți rămâne indiferenți la dereglarea naturii însăși a satului ca existență socială. Din acest motiv, temeiul propunerilor noastre sunt oamenii locului, liderii de opinie, primarii și consilierii locali, consiliile locale care trebuie și au dreptul să ia decizii nu în funcție de covârșitoarele probleme ale macroeconomiei mondiale, ci pornind de la firul de iarbă pe care îl cosește concetățeanul său. Este vorba de legislația locală, în sprijinul măruntei producții locale care, bine chibzuită, poate aduce la fel de mari beneficii ca și marea producție care a dus la înrobitorile legi economice ale globalizării. Este vorba de inițiative în hotărâri locale care să-i avantajeze pe cei mai mici producători care, chiar dacă producția lor de astăzi nu reprezintă altă pondere decât în supraviețuire, vor avea întotdeauna un surplus, dacă vor ști că îl pot valorifica. Această

valorificare a produselor locale pe o piață locală ar trebui să capete atenția principală a autorităților administrației publice locale iar, pentru specialiștii în drept și în fiscalitate din primării, ar trebui să conducă la propuneri de exceptare de impozite și taxe, ba chiar de sprijin financiar prin care aceste autorități să încurajeze inițiativa comercială la scara ei cea mai mărunță, stimulându-i pe cei care valorifică ceea ce omul produce în curtea lui și în casa lui – prisosul de legume, de fructe, de păsări, ca și îndemânarea de a țese, a împleti, a lucra lemnul sau pieile, sau lutul, ajungându-se atât la a nu se mai aduce legume trecute pe la oraș, cât și a retrezi îndemnarea ce naște artizanatul atât de căutat în lumea civilizată tocmai prin formele lui de unicat. Noi credem într-o asemenea redresare spre hărnicia ce duce la micul câștig, la venitul mărunț dar care se adună în timp dacă nu i se pun piedici prin măsuri absurde de taxare, așa cum suferă și IMM-urile, darămite asemenea firave începuturi de activitate casnică. Si credem în puterea de a discerne a fiecărui ales local, privind viața concetățenilor săi, sprijinirea acestora cu avantaje pentru asemenea inițiative.

În dorința noastră de a crea la nivel de țară, pentru stimulare și monitorizare, un **CENTRU DE STUDIU ȘI INSTRUIRE PENTRU COMERȚUL ȘI MEȘTEȘUGURILE TRADIȚIONALE**, ne adresăm primăriilor și consiliilor locale cu asemenea gânduri care să le conduca măsurile și hotărârile spre ceea ce este specific și, mai ales, spre ceea ce este posibil pentru a reda satului românesc spiritul de inițiativă, oricât de mărunț ar fi ea și oricât de modeste ar fi rezultatele ei economice. Pentru că acestea vor fi rezultate realizate prin forțe proprii și îi vor reînvia pe oameni să se bazeze pe forțe proprii, ceea ce, din punctul de vedere al psihologiei noastre naționale, poate însemna foarte mult.

Este vorba de două produse concrete: Primul este cel din grădină, care poate fi valorificat chiar pe plan local, ne mai aprovizionând comuna din altă parte, dacă se iau niște hotărâri care să-i apere de furia legislației și taxelor pe niște mici negustori ce s-ar angaja la această intermediere. Al doilea este cel din casă, din îndemânările deprinse tradițional care ajung la gama atât de variată a produsului casnic țărănesc, fie el alimentară sau industrial. O legislație locală trebuie să aibă grijă să ocrotească mereu așa ceva, iar legislația țării trebuie să creeze cadrul pentru această ocrotire și stimulare. Iar, ca sistem de lucru, în vreme ce Centrul de Studiu și instruire, a cărui înființare o propunem noi, s-ar ocupa de configurarea unor idei generale de acțiune, ar facilita schimburile de experiență și ar lupta pentru un cadrul legislativ în cadrul legilor specifice administrației publice care să permită cât

mai multe măsuri stimulative locale, pe plan local, primarul și Consiliile ar trebui să propună concret tot felul de asemenea măsuri, luând în grijă și apărarea lor și departajându-le de prevederile fiscale ce privesc societățile comerciale existente până acum, toată producția casnică, toată producția ecologică, meșteșugurile tradiționale și, mai ales, comerțul tradițional care le valorifică pe acestea.

La întrebarea dacă este posibil așa ceva, încercăm să înfățișăm o simplă schiță a stării de fapt actuale, după cum urmează:

În ciuda faptului că agricultura practică la noi de proprietari ai unor suprafețe mici sau foarte mici este considerată una de subzistență, nu este lipsit de interes faptul că asemenea producători, sporadic sau doar la unele produse agricole, încearcă uneori să-și valorifice surplusul apărând timizi prin piețe chiar dacă riscă să fie anihilați de așa zișii precupeți contemporani care, de fapt, sunt niște mărunți teroriști ai unui meschin monopol de economie subterană. Din acest punct de vedere consideram că, indiferent cât de mic aport ar aduce pentru început, formarea unor adevărați precupeți, cu acte în regulă și susținuți fără mare efort de autoritățile locale prin hotărâri de acordare de facilități fiscale, ar putea totuși stimula producția casnică spre surplusuri care să-i cointerezeze pe micii proprietari care nu au posibilitatea sau puterea vârstei spre a deveni cu adevărat fermieri.

Pentru că, pe lângă fiecare gospodărie sătească este imposibil să nu se găsească un zarzavat în plus, o fructă, o floare sau un ou pe care omul le-ar valorifica bucuros dacă ar putea lua mai mult decât cheltuiește cu mersul la târg și riscă prin umilirea de către acele „interfețe” de bișniță din piețele noastre agroalimentare. El nu are puterea economică pentru producția regulată a unei mărfi pe care s-o transporte și să-i gestioneze vânzarea, dar ar da bucuros (și, poate, realizând visul nostru de a-i reactiva și a-i scoate din inerție pe gospodarii satelor, chiar s-ar simți stimulat să producă mai mult) unor consăteni în care are încredere, ca să-i ducă la piață sau să-i valorifice chiar în comună, cele câteva fire în plus pe care i le produce grădina, fructele pe care nu ajunge a le istovi din livadă, carnea și ouăle orățăniilor.

Din acest punct de vedere considerăm că ar fi util și chiar eficace pentru aprovizionarea unor sate în care se aduce marfă de la oraș sau din supermarketuri, să se încerce din partea autorităților locale stimularea unor cetățeni de a-și folosi o parte din timp ca precupeți, inventariind cam ce producție mărunță pot valorifica

de la concetățenii lor și preluându-le prisosul rămas din ce produc aceștia pentru subzistență, spre a-l revinde chiar pe piața locală, dacă nu în târguri mai mari. Dar, bine-nțeles, fiind vorba de o afacere mai degrabă tot de subzistență și nu de o întreprindere, va trebui să se găsească pentru aceasta posibilitatea de a se desfășura cu mai puține forme contabile și taxe decât în birocrăția care afectează comerțul propriu-zis. O asemenea stare de lucruri s-ar putea realiza prin simplificări făcute în hotărâri de interes local, îndemnuri date de primar și consilierii ce chibzuiesc la binele comunei, prin mici facilități de genul unei tarabe sau a unui teren public puse la dispoziție și, bine înțeles, o mică instruire gândită pe plan central și aplicată local, pe care ne angajăm chiar noi să o facem publicând unele articole și instrucțiuni în revista „*Albina românească*” și organizând o dezbatere pe această temă într-o ediție a Consfătuirii Naționale a Intelectualilor de la Sate.

S-ar forma astfel, la unii oameni mai întreprinzători de la sate, nevoiți și ei să-și rotunjească modestul câștig făcând câteva ore pe săptămână asemenea acțiuni de precupeție; s-ar consolida o mentalitate de inițiativă care ar conduce la cel puțin două rezultate imediate: 1. - valorificarea pe plan local, la o piață sătească (ce poate începe doar cu o tarabă sau la celebrul bufet din comună ce poate deveni magazin și cu fructe locale, nu numai cu biscuiți expirați) a surplusului de produse din mica gospodărie țărănească, pe de o parte; iar, pe de alta: 2. - stimularea oamenilor la a produce mai mult, a-și valorifica mai bine terenul și capacitatea de muncă, atunci când văd că pot avea un câștig suplimentar; deci o activizare a întregii populații care mai are forță de muncă și constată că aceasta îi poate aduce un cât de mic venit.

De aici, pe urmă, libera inițiativă își va spune cuvântul și, poate, vom reajunge la precupeții adevărați, ca intermediari și stimulenți ai micii producții de mărfuri agricole și de industrie casnică, prin care să ajungă a fi aprovizionate și piețele mai mari, sau unele mărfuri să fie preluate pentru valorificări superioare.

Este vorba de un efort minim, la îndemâna fiecărui consiliu local, depinzând de priceperea aleșilor locali în a crea facilități care să atragă și să stimuleze asemenea oameni. În paralel cu aceasta, în baza experienței de instruire a voluntarilor sătești în diverse domenii, prin publicațiile noastre și mijloacele noastre formative, noi ne-am angaja să prezentăm un proiect de formare a unei rețele de formatori, nu mai mult decât doi-trei la nivel de județ, care să devină instrumentele socio-educative și stimulative ale consiliilor județene. Un mic nucleu specializat prin care să se realizeze acțiuni de inițiativă locală în această direcție, să se

provoace, să se monitorizeze și să se sprijine apariția unor asemenea foarte mici întreprinzători dintre care, prin selecție naturală, vor apare apoi unii mai puternici, antrenându-se în stimularea producției satelor noastre cu toate capacitățile lor, oricât de mici ar fi ele.

Printr-un asemenea proiect, după cum am spus, noi intenționăm să punem bazele unui CENTRU DE STUDIU ȘI INSTRUIRE PENTRU COMERȚUL ȘI MEȘTEȘUGURILE TRADIȚIONALE, începând a alcătui o bază de date, o serie de programe analitice de instruire, de la cele mai simple și mai accesibile cu putință, constând dintr-o broșură - până la unele avansate care să asigure formarea unor persoane drept stimuli zonali sau județeni sau specialiști de cercetare în domeniul stimulării inițiativei proprii cetățenești, intrând în legături de rețea și schimburi de experiență cu organisme similare care există în sistemele de educație a adulților din țările avansate. Asemenea persoane pot deveni cu timpul consilieri sociologici pe problema respectivă sprijinind diverse instituții guvernamentale și neguvernamentale în educația liberei inițiative cetățenești și în monitorizarea evoluției ei într-un cadru de progres al societății românești.

Această carte se poate descărca gratuit în întregime.

Mișcarea pentru Progresul Satului Românesc vă roagă să răspândiți această revista și să provocați dezbateri pe marginea ei. Dacă ne anunțați din timp, putem aranja să participe unul dintre autori sau alte personalități academice dintre colaboratorii nostri. Trimite-ți opinii, sugestii sau invitații pentru acțiuni locale pe adresa noastră:

126, Blvd. Dacia, București 020064, tel/fax 0216105659, e-mail: leuc@b.astral.ro

editie on-line www.cartesiarte.ro

**2010-MIȘCAREA PENTRU
PROGRESUL SATULUI ROMÂNESC - 2010**